

PSIHOLOG

Hrvatski psihologijski magazin

Dvobroj 3-4 (38-39) - ožujak 2013. - Godina XIII.

2013.

60 godina od osnivanja Hrvatskog psihološkog društva

10 godina od osnivanja Hrvatske psihološke komore

10 godina od donošenja Zakona o psihološkoj djelatnosti

100 godina od rođenja prof dr Rudija Supeka

Iz sadržaja:

- Razgovor: dr sc Jasminka Despot Lučanin
 - Intervju: prof. Thomas Nelson Bradbury
 - 20. godišnja konferencija hrvatskih psihologa - izvještaj
 - Dževdet Hadžiselimović - Dijete kao brojka ili pedagogija simboličke batine
- Hrvatska psihološka komora:
- Europska regulacija profesija i uloga komore
 - Psiholozi i profesionalna tajna
 - Standardi rada psihologa u predškolskim ustanovama

**20. godišnja konferencija hrvatskih psihologa
Dubrovnik, 7. – 10. studeni 2012.**

PSIHOLOG Hrvatski psihologijski magazin	Sadržaj	Stranica
	<p>dvobroj 3-4 (38-39) ožujak 2013. godina XIII.</p> <p>PSIHOLOG izlazi u 4 broja godišnje</p> <p>ISSN 1332-6880</p> <p>Naklada: 2.600 kom</p> <p>PSIHOLOG se besplatno dostavlja članovima Hrvatskog psihološkog društva i Hrvatske psihološke komore</p> <p>Uredništvo: Josip Lopižić, glavni urednik Ljiljana Mikuš, tehnička urednica</p> <p>Suradnici u ovom broju: Dean Ajduković, Đulijana Badurina Sertić, Renata Barić, Ksenija Benaković, Irena Bezić, Ksenija Bosnar, Anđelko Botica, Andreja Brajša Žganec, Siniša Brlas, Ingrid Cipicco, Sandra Čanić, Jasminka Despot Lučanin, Iris Dragolin, Hrvoje Gligora, Zrinka Greblo, Maja Guberina, Dževdet Hadžiselimović, Biserka Jakšić, Kamea Jaman Čuveljak, Vesna Jerković, Nataša Jokić Begić, Slobodan Jović, Željka Kamenov, Gordana Keresteš, Mira Klarin, Vladimir Kolesarić, Maja Mamula, Marija Matičević Ivanković, Aleksandra Mindoljević Drakučić, Mirjana Mozer, Josip Obradović, Suzana Obrovac Lipar, Marlena Plavšić, Dubravka Svilar Blažinić, Danijela Šincek, Mladen Trlek, Barica Urh, Tena Velki, Miroslav Venus, Ivan Vračić, Ljiljana Vukota, Ankica Zec Božić, Mirjana Zečirević, Jadranka Zorić, Iva Žegura i Berislav Živković.</p> <p>Savjet časopisa: Nada Anić, Gordana Buljan Flander, Jasminka Despot Lučanin, Slavka Galić, Dževdet Hadžiselimović, Ljiljana Kaliterna Lipovčan, Vladimir Kolesarić, Krunoslav Matešić, Želimir Pavlina, Zvezdan Penezić, Alessandra Pokrajac-Bulian, Majda Rijavec i Vladimir Takšić</p> <p>Adresa uredništva: 10 000 ZAGREB Švarcova 20 tel. 091-2312-733 e-mail: hpd-cpa@net.hr</p> <p>Tisak: Željeznička tiskara d.o.o. ZAGREB, Petrinjska 87</p>	<p>UVODNIK</p> <p>RUDI SUPEK - prvi predsjednik Hrvatskog psihološkog društva</p> <p>RAZGOVOR S RAZLOGOM: dr sc Jasminka Despot Lučanin</p> <p>INTERVJU: prof. Thomas Nelson Bradbury</p> <p>20. GODIŠNJA KONFERENCIJA HRVATSKIH PSIHOLOGA: „Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva u Hrvatskoj“ Dubrovnik, 7. - 10. 11. 2012.</p> <p>IZ RADA ŽUPANIJSKIH DRUŠTAVA PSIHOLOGA</p> <p>IZ RADA STRUČNIH SEKCIJA HPD-a</p> <p>PSIHOLOZI U ZAJEDNICI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udruga SVE za NJU! • Centar za rehabilitaciju i odgoj djece „Zlatni cekin“ <p>DOGAĐANJA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • S radom započeo studij psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu • 54. godišnja konferencija Međunarodne udruge za vojno testiranje • Izvješće s IV. osječkog znanstveno - stručnog skupa posvećenog pitanjima nasilja • Novosti iz Hrvatskog društva za traumatski stres <p>KOLUMNA KRUNOSLAVA MATEŠIĆA: Marta Muchow</p> <p>MEĐUNARODNA AKTIVNOST HPD-a: Izvještaj s 2. redovitog sastanka Task Force on Sport Psychology EFPA-e</p> <p>PROMIŠLJANJA KOJA NAS SE TIČU: Dževdet Hadžiselimović - Dijete kao brojka ili pedagogija simboličke batine - 1. dio</p> <p>NOVE KNJIGE</p> <p>PSIHOTERAPIJSKI KUTAK: dr sc Aleksandra Mindoljević Drakučić: Psihodrama</p> <p>PRIVATNA PSIHOLOŠKA PRAKSA: Iris Dragolin</p> <p>NAŠI PSIHOLOZI U SVIJETU: Maja Guberina</p> <p>HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RAZGOVOR S POVODOM: dr sc Andreja Brajša Žganec, dobitnica Nagrade „Snježana Biga-Friganović“ za 2012. • 21. Skupština HPK • EUROPSKA REGULACIJA PROFESIJA I ULOGA KOMORE • PSIHOLOZI I PROFESIONALNA TAJNA • STANDARDI RADA PSIHOLOGA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA <p>NAJAVE DOGAĐANJA: 21. Dani Ramira i Zorana Bujasa - međunarodni znanstveno - stručni psihologijski skup, Zagreb, 11. - 13. travnja 2013.</p> <p>IN MEMORIAM</p>

UVODNIK

Cijenjene kolegice i kolege,

Poslijekonferencijski broj Psihologa donosi niz priloga s 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa održane od 7. do 10. studenoga prošle godine u Dubrovniku. Nije da se hvalimo, ali svi kažu – bila je to jedna od najboljih konferencija do sada, dobili smo niz pozitivnih povratnih informacija, čestitaka, e-poruka, korisnih savjeta za dalje. Osobno mislim da je bilo dosta izvrsnih konferencija, a da je svaka posebna na svoj način. Prošlu godinu smo obrađivali veoma aktualnu problematiku obitelji, braka, partnerstva, roditeljstva, pozvali smo vrhunske domaće i inozemne eksperte vezane uz osnovnu temu, a ono što držim osobito značajnim jeste doprinos kolegica i kolega iz akademske zajednice koji su svojim sudjelovanjem napravili jedan značajan pomak prema psihologinjama i psiholozima iz prakse. I mislim da je to crta na kojoj treba ustrajati dalje i da će se isto potvrditi i na 21. godišnjoj konferenciji koja će se od 6. do 9. studenoga 2013. održati u Zagrebu. Pripreme za dolazeću konferenciju su krenule, programski odbor je podijelio zadaće i uvjereni smo da ćemo uspjeti u nakani organiziranja još jednog središnjeg psihologijskog skupa u našoj zemlji – 21. godišnje konferencije hrvatskih psihologa. Opširnije o organizacijskim elementima i tijeku priprema uskoro u svim medijima HPD-a.

U ovoj godini, kao što smo najavili, obilježavamo i 60. obljetnicu HPD-a, a zahvaljujući trudu prof. Kolesarića, kojemu se posebno zahvaljujem, došli smo u posjed i zapisnika s osnivačkog sastanka naše strukovne udruge koji je održan 14. ožujka 1953. godine i na kojem je za prvog predsjednika izabran prof.dr. Rudi Supek. Prof. Supeka javnost uglavnom pamti kao sociologa, no prema svemu, čini se da je njegov doprinos razvoju psihologijske znanosti u našoj zemlji iznimno važan ali nedovoljno vrednovan i obrađen. U povodu stoljetnice rođenja Rudija Supeka donosimo i članak o uvaženom profesoru i prvom predsjedniku Hrvatskog psihološkog društva iz pera prof.dr. Vladimira Kolesarića. Možda ovaj članak potakne našu psihološku javnost da se javi komentarom ili osobnim istraživanjem ili pretraživanjem podataka te tako doprinese rasvjetljavanju kasnije „suspregnutosti“ prof. Supeka u području psihologije.

Čitajući iznimno vrijedan članak prof. Kolesarića, nameće mi se niz pitanja vezanih za razvoj psihologijske znanosti u nas, a osobito prakse i stanja u kojem se ta praksa danas nalazi. Takva pitanja do danas nisu otvarana, odgovore možemo samo pretpostavljati. Možda nas na takva razmišljanja potakne i ovaj članak. Osobno mi je žao da uvaženog profesora nisam susreo i izravno ga pitao. A možda ga je netko i pitao i zna odgovor.

U ovoj 2013. godini obilježavamo i deset godina od donošenja Zakona o psihološkoj djelatnosti, iznimno važnog akta kojim je naša struka svrstana u područje reguliranih profesija i na temelju kojeg je utemeljena i Hrvatska psihološka komora. O ovim vrijednim obljetnicama također ćemo govoriti u našim medijima, osobito na 21. godišnjoj konferenciji.

Pored navedenog u ovom broju našeg članskog glasila pronaći će te i niz drugih zanimljivosti, osobito onih vezanih za psihologijsku praksu i aktivnosti kolegica i kolega na tom području. Zahvaljujem se svima koji su poslali svoje članke te doprinijeli još jednom broju Psihologa kojeg izdajemo neposredno nakon veoma uspješnog 6. tjedna psihologije, ali o tome više u idućem broju.

Josip Lopžić

2013.

**60 godina
od osnivanja Hrvatskog psihološkog društva**

**10 godina
od osnivanja Hrvatske psihološke komore**

**10 godina
od donošenja Zakona o psihološkoj djelatnosti**

**100 godina
od rođenja prof dr Rudija Supeka**

Rudi Supek

(1913. – 1993.)

Prvi predsjednik Hrvatskog psihološkog društva

piše: Vladimir Kolesarić

U trenutku osnivanja novog strukovnog društva uloga predsjednika ne može biti samo protokolarna ili formalna, jer bi prvi predsjednik trebao, među ostalim, biti sposoban ujediniti različite, često i nedovoljno jasno definirane interese članova struke, ali i sam sagledati kako bi to društvo trebalo funkcionirati i čime bi se trebalo baviti. Drugim riječima, prvom je predsjedniku svakako potrebna inteligencija i inventivnost, strpljenje u kontaktima s ljudima i domišljatost u upravljanju samim društvom. Ako je uz to još i topao čovjek, skroman i bez ikakve bahatosti, tada bi ga se to društvo, čije je prve korake strpljivo usmjeravao, trebalo sa zahvalnošću sjećati – i, eto, to upravo činimo.

Profesor **Rudi Supek** rođen je 1913. godine u Zagrebu gdje je na Filozofskom fakultetu 1937. diplomirao XXVIII. grupu predmeta (filozofija i psihologija). Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu doktorirao je 1952., s doktorskim radom „Fenomenologija patoloških oblika mašte“, a na Université de Paris, Faculté des Lettres (Sorbona) doktorirao je 1953. s tezom „L'affectivité et l'imagination“. Prije ovih doktorata, u Francuskoj je 1940. godine dobio diplomu iz profesionalne orijentacije i selekcije u Institutu za profesionalnu orijentaciju u Parizu te certifikat iz pedagoške psihologije u Pedagoškom institutu, a 1941. godine i Višu diplomu iz psihopatologije: Diplôme supérieur d'études de psychopathologie; obranjeni rad imao je naslov „O psihologiji Pierra Janeta“.

Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je 32 hrvatskih psihologa / psihologinja. Prema našim podacima do uključivo 1953. godine u Hrvatskoj (u Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu) diplomiralo je 33 psihologa. Dakle, skupštini je bila prisutna velika većina tadašnjih psihologa (stvaran broj tadašnjih psihologa vjerojatno je bio veći od 33, jer su neki možda diplomirali negdje drugdje).

Prijedlog Pravila Sekcije pročitao je B. Petz, „članak po članak“, i neposredno iza svakog članka vodila se rasprava, ukoliko je bilo primjedaba. Na kraju rasprave Pravila Sekcije jednoglasno su usvojena. Skupština je odlučila da se za predsjednika i tajnika glasa zasebno, kao i za članove upravnog i nadzornog odbora, i to tajnim glasanjem.

Za predsjedničku dužnost predloženi su Rudi Supek, Adela Ostojčić - Bujas i **Jelena Kajfeš**. Za predsjednika izabran je Rudi Supek s 25 glasa, u odvojenom glasanju za tajnika izabrana je Jelena Kajfeš s 23 glasa.

Za članove Upravnog odbora izabrani su **Ivana Car - Gavrilović**, Vladimir Lesjak i Marija Kernic - Novosel. U Nadzorni odbor izabrani su Branka Lazić, Elza Kučera i **Dragoljub Arnautović** (navodimo kao kuriozum: D. Arnautović bio je psiholog ali i kapetan bojnog broda).

U raspravi u točki *Razno* bilo je više prijedloga. Primjerice A. Matić predložila je da Odbor Sekcije poduzme potrebne mjere kako bi se riješila pitanja kliničkih i školskih psihologa. Z. Bujas predlaže da se nastavi sa suradnjom sa srednjoškolskim profesorima; razmotri pitanje udžbenika iz psihologije za srednje škole; predvidi održavanje ciklusa predavanja iz psihologije na radio stanici ili drugdje kojima bi bio cilj popularizacija psihologije; poveže rad Sekcije s radom psihologijskih kolokvija koji se održavaju u okviru Psihologijskog instituta; razmotri pitanje suradnje s Pedagoško - književnim zborom.

U Supekovoj ostavštini pronašli smo još tri zapisa: zapisnike dviju sjednica Upravnog odbora te plenarnog sastanka Sekcije.

Druga sjednica Upravnog odbora Sekcije za Hrvatsku održana je 29. travnja 1953. u prostorijama Psihologijskog instituta, prisutni su bili R. Supek, I. Car - Gavrilović, M. Kernic - Novosel i V. Lesjak. Dnevni red je bio: 1. Čitanje zapisnika prošle odborske sjednice. 2. Tekući poslovi. 3. Boravak **Henri Piérona** u našoj zemlji. 4. Eventualije. U okviru druge točke dnevnog reda ras-

pravljalo se o zajedničkom statutu kliničkog, školskog i industrijskog psihologa / psihologa stručnjaka za psihologiju rada, koji statut bi se donosio na razini Udruženja psihologa Jugoslavije. Zatim se raspravljalo o sadržaju pristupnice u članstvo Sekcije i obavijesti članstvu o Sekciji; o potrebi tiskanja obavijesti o Sekciji u Školskim novinama te o dopisu Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu NRH. U okviru treće točke dnevnog reda Nada Smolić predočuje raspored boravka H. Piérona u Zagrebu koji će održati predavanja u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti i u Geografskom institutu (Psihologijski institut i Geografski institut bili su tada u istoj zgradi). Raspravljalo se o tome koga sve i kako treba pozvati na ta predavanja.

Sljedeći sačuvani zapisnik je s Odborske sjednice održane 6. X. 1953. Prisutni su bili R. Supek, J. Kajfeš, V. Lesjak i I. Car - Gavrilović. Dnevni red ove sjednice sastojao se pretežno u raspravi oko pripreme materijala za plenarni sastanak Sekcije. I. Car - Gavrilović izvijestila je o situaciji s nastavnim planom i programom za psihologiju u srednjoj školi: komisija, kojoj je trebalo predati elaborat, rasformirala se pa materijal sada treba predati republičkoj komisiji koja, međutim, još ne radi. Predsjednik Supek izvještava da je od statuta za industrijskog, kliničkog i školskog psihologa predložen samo statut industrijskog psihologa, ali da bi sada to trebalo revidirati i tražiti neko novo zvanje, na primjer psiholog – stručnjak za primijenjenu psihologiju, ili praktični psiholog, ili psiholog – specijalist, ili samo psiholog; to bi zvanje onda imalo kao podvrste slučajeve: industrijskog, kliničkog i školskog psihologa.

Prilikom boravka H. Piérona u Zagrebu delegati društva prisustvovali su i dočeku i ispraćaju. U zajednici s Psihologijskim institutom priređen je prijem u prostorijama Psihologijskog instituta na kojemu je H. Piéronu priopćeno da ga je Društvo psihologa Jugoslavije izabralo svojim počasnim članom. Prilikom odlaska iz Zagreba predan je g. i gđi. Piéron mali dar Sekcije, za koji je Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu odobrio Sekciji 6000 dinara.

U zapisniku nalazimo još prijedloge za apeliranje članstvu da ispunjava pristupnice „a po mogućnosti i uplate članarinu“; za održavanje ciklusa predavanja na radiju sa širokim naslovom „Psihologija i život“ ili tome slično; za angažiranje članova na prevođenju stručne literature; za aktivno sudjelovanje u dnevnom tisku, te za pokretanje pitanja vraćanja novca koje je Sekcija posudila Udruženju studenata (10000 dinara).

Plenarna sjednica Sekcije za Hrvatsku održana je 3. studenog 1953. U zapisniku stoji da je ovoj sjednici prisutna većina članova. Predsjednik R. Supek predlaže dnevni red: 1) Izvještaj o radu odbora; 2) Plan rada za ovu školsku godinu; 3) Položaj psihologa koji rade u vanškolskoj praksi; 4) Referat o XI. Međunarodnom kongresu psihotehničara u Parizu 1953. godine i 5) Eventualije.

Na toj sjednici uglavnom se raspravljalo o problemima o kojima se govorilo i na sastancima Upravnog odbora. Velik dio zapisnika odnosi se na raspravu o potrebi uvođenja novog zvanja psihologa u Uredbu o sistematizaciji državnih službenika, i, zatim, o pitanju polaganja stručnih ispita za mlađe psihologe, a problem je u tome što ne postoji odgovarajuća komisija za one koji ne rade u školama.

Ovi sažeti prikazi rada upravo osnovane stručne asocijacije hrvatskih psihologa pokazuju kako se trebalo boriti s temeljnim pitanjima struke (npr. upis u nomenklaturu zvanja, pitanje stručnih ispita i uopće pitanjem priznavanja psihologije koja do tada nije u Hrvatskoj postojala kao struka). Pokazuju, zatim, kako predsjednik Sekcije Rudi Supek nije bio pasivan već vrlo aktivan predsjednik – nakon osnivačke skupštine, dakle između ožujka i studenog iste godine, održana su još tri sastanka Upravnog odbora i jedna plenarna sjednica svih članova Sekcije. To znači da postojanje našeg strukovnog udruženja, njegov proboj na strukovnu scenu Hrvatske, njegov značaj među ostalim stručnim udruženjima, u određenoj mjeri treba zahvaliti i Rudiju Supeku.

Nakon 1960. R. Supek više se bavio sociologijom iako je, kako je već rečeno, imao vrlo širok dijapazon interesa – sociologija, psihologija, filozofija, antropologija, urbanizam, ekologija – i u svim tim područjima bio je djelatna. Primjerice, njegova knjiga „Grad po mjeri čovjeka: S gledišta kulturne antropologije“ (Naprijed, Zagreb 1987.) postigla je velik uspjeh (sve do danas) i u široj publici ali i kod stručnjaka koji se bave pitanjima urbanizma.

Od preko dvadeset knjiga koje je R. Supek objavio, manje - više psihološkim mogu se smatrati ove: *Psihologija građanske lirike* (1952). Zagreb: Matica hrvatska; *Simpatija i antipatija u braku i životu* (1955). Zagreb: Hrvatsko prirodoslovno društvo; *Umjetnost i psihologija* (1958). Zagreb: Matica Hrvatska; *Prvi oblici dječje društvenosti* (1960). Beograd: Zavod za udžbenike; *Ispitivanje javnog mnijenja* (1963). Zagreb: Naprijed; *Mašta* (1979). Zagreb: Sveučilišna naklada Liber; *Psihologija i antropologija: ideje i portreti (Psihologija humanizma)*. (1981) Beograd: Nolit;

Društvene predrasude i nacionalizam: socijalno-psihološka razmatranja (1992). Zagreb: Globus.

Iako je R. Supek imao (kako je navedeno) nekoliko certificiranih edukacija u različitim specifičnijim područjima psihologije (pedagoška psihologija, dječja psihopatologija, profesionalna orijentacija) nije se dugo zadržao u našoj akademskoj psihologiji, iako je u vrijeme boravka u Odsjeku za psihologiju aktivno sudjelovao u raspravama o planu i programu studija psihologije, što se može zaključiti prema sačuvanim planovima i programima u njegovoj ostavštini. Sačuvana su i dva rukopisa (ukupno oko 18 stranica pisanih pisaćim strojem) s naslovima „Psihologija i ideologija“ i „Problemi socijalne psihologije“. No, njegovi široki interesi i njegov pristup psihologiji nije mu omogućio uklapanje u naš – u to doba jedini – Odsjek za psihologiju. No, možda je doista njegov dominantni interes bila sociologija.

„Iznenadna smrt dr. R. Supeka početkom siječnja 1993. godine svoj je odjek našla na stranicama mnogih svjetskih stručnih časopisa, kao i u člancima svjetskih dnevnika i tjednika poput *Der Spiegel*, *Le Monde*, *La voce del popolo* i mnogih drugih. Te su svjetske reakcije bile posve oprečne oporog šturosti tadašnjih hrvatskih tiskovina, kojoj su se Supekovi dugogodišnji kolege i suradnici poput **Predraga Vranickog** i **Vjerana Katunarića** nastojali suprotstaviti nekrozima u nekoliko stručnih, prvenstveno filozofskih i socioloških časopisa. Takvim odnosom šire javnosti i političkih struktura prema osobi koju je **Jürgen Habermas**, jedan od vodećih svjetskih sociologa i filozofa nazvao „ocem moderne sociologije“, R. Supek pridružen je onoj plejadi hrvatskih istaknutih pojedinaca koji su veća priznanja za svoja mnogostruka intelektualna postignuća još za života stekli izvan granica svoje domovine kojoj su posvetili većinu svoje dobne i intelektualne zrelosti. „Bez obzira na to, već letimičan pregled objavljenih nekrologa otkriva da je smrću Rudija Supeka hrvatska i svjetska znanost postala siromašnija za osobu koja je širinom svog znanstvenog djelovanja i erudicije na polju društvenih i humanističkih znanosti (sociologije, psihologije, filozofije, antropologije, ekologije) spadala u svjetski znanstveni vrh svoga doba i svoje generacije.“ (Bosnar, 2010).

U svakom slučaju Rudi Supek bio je uvijek „uspravni intelektualac“ (kako je to rekla **Jasna Gardun** u usmenoj komunikaciji). U Hrvatskoj općoj enciklopediji (2008.) stoji kako R. Supek „poziv sociologa vidi kao kritičku protutežu vladajućem sustavu moći i njegovoj pozitivističkoj racionalizaciji, zalažući se za humanističku viziju

novog društva u kojemu se slobodno smjenjuju pripadnost grupi ili zajednici i individualni izbor ili samoodređenje.“

Ako mi je dopušteno, rekao bih: ovo njegovo svjetonazorsko usmjerenje vrijedi i šire, za njegovo cjelokupno intelektualno djelovanje.

Jedna od rijetkih psihologa, tada studenata psihologije, kojima je R. Supek bio profesor jest i profesorica **Mirjana Krizmanić**, koja se odazvala molbi da se prisjeti tih studentskih dana. Eto njezinih nekoliko redova o profesoru Supeku – nastavniku i čovjeku za sjećanje.

U svom relativno kratkom boravku na Odsjeku za psihologiju profesor Supek je 1957. godine poveo dvadesetak tadašnjih studenata psihologije 2., 3. i 4. godine na studijsko putovanje u Italiju. Za mnoge koji se toga ne mogu sjećati, jer se još u to vrijeme nisu bili ni rodili, kao i za one koji su zaboravili ta vremena, tih se godina u inozemstvo smjelo nositi samo po 20 dolara. Ja sam tada, kao studentica 2. godine studija imala sreću upasti u grupu koja je putovala u Italiju i tijekom 14 dana poblize upoznati profesora Supeka. Do tada sam ga, kao i svi ostali studenti, poznavala samo s predavanja, koja su bila zanimljiva na sasvim poseban način. R. Supek predavao nam je tada Dječju i Socijalnu psihologiju, ali su njegova predavanja uvijek započinjala na neki nepredvidiv način, npr. monologom o meteorologiji ili utjecaju vremena na naša raspoloženja, da bi se nakon nekog vremena usredotočio na predmet koji je tog časa predavao. Ali već nakon nekoliko rečenica, nešto bi ga podsjetilo na njegova iskustva iz Francuske ili iz logora, na ratno doba ili djetinjstvo, pa je tada bilo uputno prestati bilježiti njegove riječi i pričekati da se opet vrati na „glavnu cestu“. Ta su predavanja bila puna zanimljivosti iz života, iz različitih znanosti, iz osobnih iskustava R. Supeka, ali su, dakako od nas tražila ne samo veliku koncentraciju, već i sposobnost bilježenja informacija vezanih uz predmet kojeg smo slušali, a koje su uvijek bile uronjene u neke dodatne sadržaje.

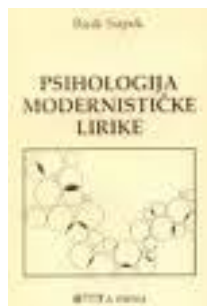
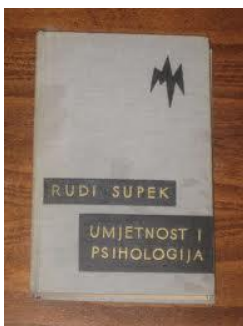
Naše putovanje u Italiju još uvijek, nakon više od 55 godina, spada u meni najdraže uspomene iz mladosti. Svi smo bili siromašni, svi smo na put nosili trokute „Zdenka sira“ i srijemske kobasice, kako bismo ono malo deviza mogli potrošiti na neki odjevni predmet poput kakve košulje ili cipela. Profesor Supek, koji nas je osim na fakultete u Rimu i Firenci vodio na razgledavanja znamenitosti gradova, sjeo bi za ručak, zajedno sa svima nama, na stepenice neke galerije ili muzeja, gdje bismo svi izvadili svoje Zdenka sireve i uz nešto kupljenog kruha „obilato“ ručali i družili se.

Profesor Supek svojih je 20 dolara potrošio na ribice i crno vino koje bi svaku večer u hostelu podijelio sa svima nama. Tom smo se prilikom mogli šaliti, nadvikivati, prekidati ga dok bi nam nešto tumačio, kao da je i on jedan od nas, mlad i bezbrižan čovjek s grupom svojih vršnjaka. Bio je drag, topao čovjek, pun neke posebne strpljivosti i razumijevanja za nas mlade, koji ga često dok bi nam govorio o graditelju neke crkve, nismo ni slušali. A ipak, od cijelog se studija najradije sjećam njegovih „razbarušenih“ predavanja i šetnji Firencem dok nam on čita iz nekog vodiča tko je i kada nešto izgradio, a tko razorio.

Završne napomene. Podatke navedene u ovom tekstu pronašao sam u knjizi Bosnar, M. (2010). Osobni arhivski fond Rudi Supek. Analički inventar. Zagreb: Hrvatski državni inventar, te u članku Zvonarević, M. (1952-1953). Osnivačka skupština Udruženja psihologa FNRJ i I. stručni sastanak jugoslavenskih psihologa. Pogledi, 52-53, 422-429. Kopije zapisnika pronašao sam u ostavštini R. Supeka koja je pohranjena u Hrvatskom državnom arhivu s naslovom „Osobni fond Rudi Supek“, signatura HR HDA 1780. Do tih materijala došao sam zahvaljujući kolegici mr.sc. Jasni Gardun kojoj se najsrdačnije zahvaljujem na pomoći.

U Zagrebu, 9. listopada 2012.

Vladimir Kolesarić

RAZGOVOR S RAZLOGOM: dr sc Jasminka Despot Lučanin

Dr sc Jasminka Despot Lučanin: Potrebno je unaprijediti kvalitetu života starijih osoba i povećati prisutnost i zapošljavanje psihologa u području skrbi za starije

Čestitam na utemeljenju još jedne, nove sekcije HPD-a, Sekcije za psihologiju starenja. Kako je došlo do ove ideje i kakvi su planovi? Što možemo očekivati?

Sekcija za psihologiju starenja HPD-a nastala je kao logičan pokušaj da se okupe kolege koji se već godinama bave, u različitim područjima psihologijske djelatnosti, starijim osobama. Svi mi znamo za nekoga drugoga, ali teško je imati potpuni uvid u područje i iskustva kolega ako nemate priliku stručnog okupljanja. Tako je nastala ideja, koja se upravo ostvaruje, da se to okupljanje ubuduće odvija sustavno, kroz rad sekcije. Sekcija za psihologiju starenja Hrvatskog psihološkog društva osnovana je na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa, na prijedlog i uz podršku mr.spec. **Josipa Lopižića**, predsjednika Hrvatskog psihološkog društva, te brojnih kolega.

Trenutno je u izradi plan i program rada Sekcije za 2013. godinu, te pristupanje članova. Cilj nam je prvenstveno okupiti kolege koji se u

svom stručnom radu bave starijim osobama, kako bi prikazali mogućnosti psihološke struke i iskustva psihologa u unaprjeđenju skrbi o starijim osobama i kvalitete života u starosti. Činjenica je da psiholozi mogu unaprijediti kvalitetu života starijih osoba, kojih ima sve više, bez obzira gdje žive – kod kuće ili u ustanovi. Međutim, to je jedno područje djelatnosti u Hrvatskoj u kojem psiholozi nisu dovoljno prisutni, a potrebe za psihološkim uslugama, od strane starijih osoba, njihovih obitelji, ali i ostalih stručnih djelatnika, sve su veće. Jako malo je psihologa zaposlenih u ustanovama ili radnim organizacijama koje pružaju usluge skrbi starijim osobama – nekoliko u domovima za starije i nemoćne osobe, nešto više u udrugama, privatnoj praksi, obrazovnim ustanovama. Informiranjem javnosti, ali i nadležnih državnih ustanova koje propisuju korištenje raznih usluga u skrbi za starije osobe, pa i zapošljavanje različitih stručnjaka, nastojat ćemo djelovati na promjenu takve slabe zastupljenosti psihologa u skrbi za starije.

Poznato je da se dugo bavite problematiko osoba starije dobi, otkuda Vaše zanimanje za ovo područje, što Vas je usmjerilo prema psihologiji starijih ljudi?

Na početku moje stručne, a i znanstvene karijere, u 1980-im godinama, problematika starenja bila je vrlo važna tema u razvijenim europskim zemljama. Kako su naši znanstvenici uvijek nastojali pratiti europske i svjetske trendove, a ja sam tada radila kao asistentica na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, uključila sam se u te trendove – kroz istraživački i nastavni rad, ali i kroz popularizaciju i primjenu tih znanja u praksi. Rijeka, kao lokalna zajednica, odnosno današnja Primorsko - goranska županija, oduvijek je vrlo aktivno skrbrila i razvijala programe skrbi za svoje starije građane. Tako smo se i mi, skupina tada mladih znanstvenika, upustili u organizaciju *Dana starijih osoba*, koji se povremeno organizirao i nudio razne sadržaje: druženje, edukaciju, savjetovalište itd., sve na volonterskim temeljima.

U lipnju prošle godine održali smo, kao hrvatski doprinos europskoj Godini aktivnog starenja u Zagrebu, važan simpozij na ovu temu. Kako ste zadovoljni rezultatima?

Jako sam zadovoljna, a i povratne informacije od strane sudionika, dobivene evaluacijom simpozija, bile su izvrsne. Organizatori su bili HPD i Grad Zagreb. Simpoziju je prisustvovalo 57 stručnjaka iz područja skrbi za starije osobe, od toga je bilo 10 izlagača (8 psihologa), 4 gosta - ispred Ministarstva socijalne politike i mladih, ispred Grada Zagreba i Hrvatskog psihološkog društva te 43 sudionika iz - 16 domova za starije i nemoćne osobe i obiteljskih domova, 9 udruga, 5 zdravstvenih ustanova, 5 obrazovnih ustanova, 5 ustanova socijalne skrbi. Sudionici su izrazili zanimanje za ponovnim odnosno redovitim okupljanjem radi bolje razmjene iskustava, saznanja i informacija.

Jasminka Despot Lučanin

Vi ste i hrvatska predstavnica u EFPA-i za područje psihologije starenja, koje je istaknuto kao jedno od najvažnijih u europskoj primijenjenoj psihologiji. Čime se bave kolege u Europi? Kako u nas možemo iskoristiti europska iskustva?

Mi smo po našim znanjima i stručnim kompetencijama u potpunosti usklađeni s europskim trendovima u psihologiji starenja – to je vrlo lako prepoznati i potvrditi kad se nađete u izravnoj komunikaciji i razmjeni s europskim kolegama. Ono što nam uvijek nedostaje su, naravno, financijska sredstva, kako bismo ta znanja mogli primijeniti. Dakle, otvaranje radnih mjesta i uključivanje psiholoških usluga kao obaveznih u svim sustavima koje skrbe o starijima. U europskim zemljama, kao i u Hrvatskoj, tri su temeljna segmenta rada psihologa sa starijima: sa samom starijom osobom, u svim segmentima kvalitete života, s obitelji osobe, s osobljem koje skrbi o osobi – institucionalno i izvaninstitucionalno. Međutim, rasprostranjenost odnosno dostupnost toga stručnog rada starijim osobama u Hrvatskoj znatno je manja nego u europskim zemljama.

Činjenica je da u našoj zemlji mali broj psihologa radi u području skrbi o osobama starije životne dobi. Kako uključiti kolegice i kolege u ovo područje prakse?

Na dva načina: jedan je ovaj kojim pokušavamo kroz rad Sekcije za psihologiju starenja – prikazivanjem mogućnosti te informiranjem javnosti i nadležnih ustanova. Drugi je opći trend porasta populacije starijih osoba, pri čemu je svaka nova generacija povećanih zahtjeva, očekivanja i potreba u odnosu na prijašnje generacije i to ne nužno u negativnom smjeru. Dakle, očekuje se da će same starije osobe, pa i sredovječne, biti više i odgovornije uključene u planiranje vlastitog života u starosti i na taj način pokrenuti brojne promjene. Rastući broj udruga starijih osoba, s različitim ciljevima, već to pokazuje.

Koliko se u hrvatskim učilištima psihologije govori o primijenjenoj psihologiji starenja? Je li to dovoljno i mislite li da bi se kolege u praksi trebale dodatno educirati?

Koliko je meni poznato, na svakom studiju psihologije u Hrvatskoj postoje sadržaji koji se odnose na psihologiju starenja, iako u različitom opsegu - uglavnom kao dio sadržaja predmeta iz razvojne psihologije ili, većinom, kao izborni predmeti. Međutim, ono što nedostaje to su poslijediplomski studiji iz tog područja, stručni ili znanstveni, po čemu jako zaostajemo za eu-

ropskim zemljama, kao i razni oblici cjeloživotnog obrazovanja – kratke edukacije, tečajevi, seminari i sl. koji su upravo usmjereni na praktičnu primjenu znanja. Zanimljivi su i obrazovni modeli kojima se nudi obrazovanje samim starijim osobama – meni su poznati oni na Sveučilištu u Rijeci i na Pučkom otvorenom učilištu u Zagrebu, a vjerojatno postoje i drugi, koje su upravo u velikoj mjeri osmislili i sudjeluju u izvedbi naši kolege.

Odnedavno ste i profesorica na studiju psihologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Čestitamo na izboru! Kakvi su planovi i što možete ponuditi kao svoj doprinos studiju psihologije na ovom uvaženom Studiju?

Hvala. To je dobar primjer da i u zreloj životnoj dobi ima novih pozitivnih izazova! Namjeravam se i dalje nastaviti baviti onim područjima u koje sam najviše uložila kroz cijelu znanstveno - nastavnu karijeru i zbog koje me kolege i prepoznaju, a to su zdravstvena psihologija i, naravno, psihologija starenja. Uvažavanjem kompetencija svakog pojedinog nastavnika postižu se najbolji učinci u kvaliteti nastave, a najviše u prijenosu znanja i interesa na studente – buduće psihologe.

Razgovarao: Josip Lopižić

Intervju: prof. Thomas Nelson Bradbury

Profesore Bradbury, Vi ste jedan od najcitanijih autora u području partnerskih odnosa (bilježimo preko 10 000 citata). Vaš je rad od iznimno velikog utjecaja u tom području. Istodobno ste i član izdavačkog odbora najznačajnijih znanstvenih časopisa u području braka i obitelji. Može se reći da ste uzor istraživača - znanstvenika, kojega mnogi, osobito mladi istraživači, žele oponašati. Molim Vas, recite nam zašto ste se u svojoj bogatoj istraživačkoj karijeri usmjerili upravo na izučavanje partnerskih odnosa. Kako je započela vaša karijera u tom području?

Zanimaju me intimni odnosi najprije zbog toga što smo svi mi rezultat intimnih odnosa i zbog toga što svi živimo i doživljavamo svoj život unutar intimnih odnosa. Bez sumnje je raspon naših emocionalnih doživljaja najveći u odnosima koje uspostavljamo s našim najbližima, počevši od groznih osjećaja i doživljaja koje možemo s njima iskusiti s jedne strane sve do veličanstvenih emocija i najplemenitijih misli koje je moguće zamisliti. I dalje, odnosi imaju golem, možda čak i bezgraničan potencijal utjecanja na naš osjećaj cjelovitosti, potpunosti i zdravlja. Kako dvoje ljudi surađuje (ili ne uspijeva surađivati) tijekom potrage za ostvarenjem tog potencijala specifič-

no je psihološki proces, i sviđa mi se što upravo psihologija ima značajnu ulogu u razumijevanju tih pojava. Psihološka je znanost u ovom času krajnje redukcionistička, a za mene je izučavanje odnosa neprestani podsjetnik da postoji šira slika unutar koje se pojedinačne, izolirane spoznaje o ljudskom ponašanju moraju organizirano posložiti u cjelinu.

Zaista me fascinira zagonetka ljudske intimnosti – zašto je primjerice ponekad tako teško ostati povezan, osobito ako uzmemo u obzir temeljnu važnost povezanosti za produljenje vrste? Ali najveći je izazov u nastojanjima da se razjasne načela koja su u temelju i koja upravljaju našim odnosima. Potrebna su nam ponovljiva i ponovljena istraživanja koja će nam dati smjernice i ideje za jačanje odnosa u paru i obitelji i za povećanje smisla njihovih odnosa. Tako istodobno imamo zadatak rješavanja zagonetke ljudske intimnosti, ali i znanstveni izazov da prodremo u tu zagonetku, a što može biti uzbudljivije i začudnije od toga?! Mnogo je različitih mišljenja i stavova o tome, ali ćemo samo pomoću pažljivog istraživanja moći u tim stavovima razdvojiti žito od kukolja i približiti se rješenju pitanja kako mnogim ljudima omogućiti da postignu partnerstvo koje ih jača i pruža im potporu.

Moje je zanimanje za ovo područje započelo tijekom 1980-ih godina, dok sam bio na doktorskom studiju i proučavao istraživanja problema zašto neki parovi uspijevaju ostati zajedno, dok drugi to ne mogu. Uočio sam mnoge pogreške u tim istraživanjima (posebice usredotočenje na najnesretnije parove, a premalo bavljenja razvojem odnosa) ali sam imao snažan osjećaj da tu negdje postoji nešto vrlo posebno, a to je začudna i permanentna bitka među partnerima da ostanu povezani i da pronađu način kako međusobno uskladiti svoje zasebne ciljeve i istodobno se prilagoditi složenim izazovima i zahtjevima okoline. U tim me je istraživanjima posebno privlačila metodologija neposrednog promatranja, jer je ona omogućavala istraživaču da potpuno prodre u srž bitnih partnerskih rasprava. Zbog toga se sve do danas snažno oslanjam na metode neposrednog promatranja i još uvijek me jednako fasciniraju dijalozi i verbalne razmjene koje se javljaju za vrijeme razgovora dvaju partnera.

2. U mnogim je zemljama danas izrazita kriza braka kao institucije. Sve je manje novosklopljenih brakova, a izrazita je pojava povećanja broja razvoda. Što se prema Vašem mišljenju dogodilo s brakom kao institucijom? Postoji li jasno psihološko objašnjenje ovih pojava?

To su pitanja na koja jasniji odgovor imaju možda sociolozi i demografi, iako i ja imam neke svoje odgovore na njih. Primjerice, smatram da je očito da su za odnose potrebne investicije i sredstva, ukoliko očekujemo da će oni potrajati duže vrijeme. Neka od tih sredstava bit će manje - više u dosegu mogućnosti svakog partnera i para (kao što je spremnost pojedinca da percipira i partnera i vezu kao važnu i vrijednu, spremnost da vezu postavi kao prioritet), ali neka će sredstva biti izvan dosega pojedinca (primjerice, stres i životne teškoće onemogućit će partnerima da provode vrijeme zajedno ili da budu vedri i međusobno zainteresirani).

E, pa sad, što se dogodilo s brakom kao institucijom? Bojim se da su se dogodile dvije stvari. Najprije, čini mi se da su se smanjila neophodna sredstva za ekonomsko održanje parova i obitelji. Na primjer, posebno u SAD-u tijekom 1960-ih i 1970-ih dogodila se paralelna pojava povećanja broja razvoda i sve više prilika kao i sve većeg pritiska za zarađivanjem izvan kuće i to za oba partnera. Ekonomska stvarnost je bila takva da su ljudi, ispravno ili ne, percipirali kao da je potrebno da oba partnera budu zaposlena, a posljedica je toga bila da je kod kuće bilo manje mogućnosti za održavanje partnerskih i obiteljskih odnosa. Hoćemo li za to okriviti partnere, feminizam, tvrtke i poduzeća? Pretpostavljam da je objašnjenje vrlo složeno i nikako se ne namjeravam suprotstaviti tome da svatko ima pravo na rad u kojemu će postići realizaciju svojih potencijala. Niti pak želim pretpostaviti da se to što se dogodilo u SAD-u također dogodilo i na drugim mjestima. Ali, moguće je da je neka složena kombinacija čimbenika, od kojih su neki sigurno ukorijenjeni u ekonomskom razvoju, smanjila snagu obitelji da se održi. A to nas dovodi do druge točke. Naime, kad su se obitelji počele urušavati, počeo se urušavati i kontekst u kojem se odgajaju djeca i u kojemu ona uče o povezanosti s drugima. Oslabio je teren za učenje o zdravoj povezanosti i čvrstim vezama među generacijama. Dugotrajna posvećenost partnerstvu postala je manje privlačna ili manje pristupačna, a uzori kojima su pojedinci izloženi počeli su se mijenjati. Zbog toga imam osjećaj, utemeljen isključivo na spekulaciji, da će kombinacija ta dva čimbenika (smanjene socijalne i financijske investicije uz smanjena sredstva kojima raspolažu parovi i obitelji, kao i smanjeno zanimanje za partnersku i obiteljsku povezanost) u vremenu izrazite socijalne promjene dovesti do raspada braka kao institucije.

3. Iako je brak kao institucija možda „u krizi“, to je još uvijek prevladavajući oblik partnerskih odnosa. Uzimajući to u obzir, mogu li

psiholozi pridonijeti poboljšanju bračnih odnosa?

Da, mislim da mogu. Ali da bi to postigli, moraju zauzeti perspektivu koja je mnogo šira od one otprije, a to znači, moraju nadići razmišljanje o neposrednim interakcijskim aspektima naših odnosa. Ako želimo poticati zdrave odnose, možda bismo morali postati manje slični tradicionalnim psiholozima, a sličniji ekolozima ili znanstvenicima koji razmišljaju na razini sustava. Kao psiholozi moramo primijetiti da kvaliteta i trajnost intimnih odnosa proizlazi iz naših kapaciteta kao pojedinaca da se povežemo (to jasno pripada u područje psihologije), ali i kapaciteta naše okoline da nam omogući ostvarenje te vrste povezanosti na zdrav način. Mnogi među nama smatraju da je obitelj okolina koja nas oblikuje i ja se slažem s tim stajalištem. Istodobno, smatram da bismo morali dati veću težinu okolnostima u kojima obitelji funkcioniraju, kao što je posao kojeg obavljamo, plaća koju zarađujemo, dostupnost institucionalne brige za djecu, zdravstvena briga koja štiti obitelji, kvaliteta susjedstva i td. Kao psiholozi morali bismo se zalagati za uspostavljanje konteksta koji će poticati socijalnu skrb. Smatram da ćemo posebno značajan doprinos obitelji dati onda ako možemo dokumentirano dokazati prednost takvih investicija za dobrobit partnerskih odnosa.

4. Već duže vrijeme provodite istraživanja o odnosima bračnih partnera. Biste li bili ljubazni ukratko nam opisati svoj pristup i rezultate koje ste postigli?

Provodim longitudinalna istraživanja među mladencima baš zbog toga što želim razumjeti kako dvoje ljudi koji su odabrali da budu u vezi i formalno se obvezali na predanost jedno drugome i svojem odnosu, kako to dvoje ljudi može promijeniti svoju međusobnu percepciju i percepciju svoje veze. Drugim riječima, ako pretpostavimo da su se oni snažno privlačili i željeli biti zajedno, što je to što ih ponekad tjera da se razdvoje? Tako je moja zavisna varijabla uobičajeno promjena u zadovoljstvu brakom i to tijekom vremena, a također i raspad odnosa. Mi to zasad već možemo dosta dobro objasniti. I također, postajemo sve bolji u prepoznavanju čimbenika koji upravljaju tom promjenom u tijeku vremena. Rezultat istraživanja koji me je možda najviše iznenadio jest da budućnost veze u značajnom stupnju ovisi o doživljajima koje je par imao u ranom razdoblju veze, možda čak i prije vjenčanja. Tako različiti ishodi veze ovise o kombinaciji faktora kao što su posvećivanje pažnje kvaliteti komunikacije, ličnosti oba partnera

i njihov razvoj kao i izazovi životnog stresa s kojima se partneri suočavaju.

Thomas Bradbury i Josip Obradović

To su uzbudljive spoznaje, jer to znači da se čak i u početku veze možemo posvetiti otkrivanju parova koji su izloženi riziku lošega ishoda i nastojati otkriti kako da ojačamo njihovu vezu ili poboljšamo kontekst u kojemu se ona ostvaruje.

5. Vaša se metoda poboljšavanja bračne veze pokazala uspješnom u SAD-u. I mi se u Hrvatskoj nosimo s mnogobrojnim problemima u braku i zbog njih pate mnogobrojni pojedinci i parovi. Molim Vas, recite nam, bili se Vaš pristup mogao primijeniti na poboljšanje braka i u Hrvatskoj?

Rekao bih najprije da se moja specifična metoda u stvari nije pokazala uspješnom, i razna suvremena istraživanja pokazuju da isključivo usmjerenje na sam par i njihovu komunikaciju nije osobito učinkovito. To znači da je ili naša teorija pogrešna, ili kako ja vjerujem, ona je preuska, pa trebamo otkriti kako stvoriti kontekst u kojem će parovi najvjerojatnije uspijevati održati vezu. To bi bile zdrave lokalne zajednice, dobre škole, pristupačna zdravstvena služba, fleksibilna radna okolina, sigurni kvartovi. Čak ni u takvim okolnostima neće preživjeti sve veze i kad se to dogodi, potrebne su nam dobre razumne terapije koje će biti svima dostupne i jeftine. Također, moramo smanjiti nepoželjne posljedice stvarnoga prekida veze. Mislim da su to temeljna načela održanja ljudskih veza, pa iako možda ta načela zahtijevaju neke prilagodbe i modifikacije prema različitim mjestima na kojima se primjenjuju, ona bi trebala biti u temelju svih naših intervencija.

I na kraju, dopustite mi, molim Vas, pitanje o budućnosti braka. Jeste li optimist ili pesimist u pogledu budućnosti braka kao institucije?

Ja sam optimist u pogledu budućnosti braka kao institucije. U stvari, moglo bi se reći da u SAD-u brak izgleda sasvim dobro: stope razvoda su

niske, a ljudi koji se odlučuju na brak u prosjeku su dobro obrazovani. Ljudi svih razina ekonomske skale u velikom stupnju cijene i visoko vrednuju brak. Ljudi u velikom stupnju cijene obitelji i bračne odnose baš kao što su ih i prije cijenili i žele biti dio stabilnog partnerskog odnosa. No, postavlja se pitanje tko će zaista pristupiti klubu vjenčanih? Izbjegavanje braka u SAD-u zaista je izraženo kao nikad prije, a odlučuju se na brak oni koji imaju socijalni i osobni kapital koji će im omogućiti uspjeh u ostvarenju stabilnog partnerstva. Mnogi pojedinci u SAD-u odlučuju se protiv braka djelomično zbog toga jer smatraju da nemaju dovoljna materijalna sredstva za uspjeh braka, ili zato što ne mogu naći partnera koji bi

ta sredstva osigurao. Tako u stvari, institucija braka ostaje moguća, ali kako institucija ne može postojati samostalno, potrebna joj je pomoć drugih institucija za osiguranje sredstava koja bračni partneri trebaju kako bi opstali kao zajednica.

Najljepša hvala na Vašoj ljubaznosti da odgovarate na naša pitanja. Ovaj će intervju biti tiskan u profesionalnom časopisu PSIHOLOG, kojega izdaje Hrvatsko psihološko društvo. Hvala još jednom.

Razgovarao: Josip Obradović

ŽIVOTOPIS

THOMAS NELSON BRADBURY

**SVEUČILIŠTE U KALIFORNIJI, LOS ANGELES, Odsjek za psihologiju,
405 Hilgard Avenue, Los Angeles, California 90095-1563 (310) 825-3735
bradbury@psych.ucla.edu**

Thomas Nelson Bradbury, profesor na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Kaliforniji u Los Angelesu, diplomirao je 1981. godine psihobiologiju na Hamilton Collegeu s najvišim ocjenama. 1983. godine na Sveučilištu Wake Forest stekao je titulu magistra znanosti iz opće psihologije, s naglaskom na socijalnoj psihologiji. 1990. godine na Sveučilištu Illinois u Urbana-Champaign stekao je doktorat iz kliničke psihologije te je iste, 1990. godine, postao klinički psiholog pripravnik na Neuropsihijatrijskom institutu i bolnici Sveučilišta u Kaliforniji u Los Angelesu.

1990. godine imenovan je za docenta, 1994. godine za izvanrednog profesora te 1998. godine za redovnog profesora na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Kaliforniji u Los Angelesu. Od 2006. je profesor – suradnik na Odsjeku za psihologiju Sveučilišta u Fribourgu u Švicarskoj.

Profesor Thomas Nelson Bradbury dobitnik je brojnih priznanja i nagrada. 1994. godine dobio je Predsjedničku nagradu za nove istraživače od Udruženja za unapređenje bihevioralne terapije a 1995. i 1997. godine Nagradu Reuben Hill od Nacionalnog vijeća za obiteljske odnose. 1996. godine Odjel 12 Američkog psihološkog društva dodijelio mu je Nagradu David Shakow za znanstvenu karijeru u ranoj dobi, a 1997. Psihološko društvo Zapada (Western Psychological Association) Nagradu za istaknute mlade istraživače. 1998. godine Američko psihološko društvo dodjeljuje mu Nagradu za izvanrednu karijeru u ranoj dobi, a 2000. godine dobiva Nagradu za izvanredno poučavanje od Odsjeka za psihologi-

ju Sveučilišta u Kaliforniji u Los Angelesu. 2002. godine Međunarodna udruga za istraživanje odnosa dodjeljuje mu Nagradu za istaknuta postignuća u mentorstvu, a 2006. godine Sveučilište u Canterburyju, Novi Zeland, daje mu mjesto gostujućeg predavača, na osnovi Programa John Agnus Erskine (program namijenjen financiranju međunarodnih gostujućih predavača koji ispunjavaju uvjete za pristup ostavštini bivšeg istaknutog studenta tog sveučilišta, Johna Agnusa Erskinea-op. prev.)

Thomas Nelson Bradbury dobitnik je brojnih potpora izvan svog matičnog sveučilišta. 1993. godine kao glavni istraživač dobiva nagradu i dodatak za manjine Nacionalnog instituta za mentalno zdravlje za Promicanje informacija o potpori istraživanja i osposobljavanja u iznosu od 425.852 dolara. 1998. godine, kao glavni istraživač, dobiva novčanu potporu Zaklade John Templeton u iznosu od 150.000 dolara. Kao glavni istraživač 2000. godine dobiva od Nacionalnog instituta za zdravlje novčanu potporu u iznosu od 856.233 dolara za istraživanje o Bračnim putanjama, roditeljstvu i razvoju djeteta. 2001. godine kao stalni predavač (glavni istraživač Elinor Ochs) dobiva potporu u iznosu od 276.611 dolara od Zaklade Alfred P. Sloan za istraživanja u Centru za svakodnevni život obitelji Sveučilišta u Kaliforniji u Los Angelesu.

2007. godine, kao suradnik glavnog istraživača Guya Bodenmanna iz švicarske Nacionalne zaklade za znanost dobiva potporu u iznosu od 525.786 dolara za istraživanje o Utjecaju vanj-

skog stresa na komunikaciju bračnog para. 2008. godine, kao glavni istraživač, dobiva potporu od Upravne službe za djecu i obitelji u iznosu od 276.601 dolara za istraživanje Opažaćko kodiranje bračnih parova u projektu jačanja zdravih brakova. 2008. godine, kao glavni istraživač, zajedno s Benom Karneyjem, od Nacionalnog instituta za zdravlje dobiva potporu od sveukupno 2.499.992 dolara za istraživanje o Razvoju i održanju novo sklopljenih brakova s niskim primanjima. 2009. godine, kao suradnik - istraživač s Benom Karneyjem, od Nacionalnog instituta za zdravlje dobiva potporu u iznosu od

999.881 dolara za istraživanje o Izvorima promjene i stabilnosti u crnačkim brakovima s niskim primanjima. 2010. godine, kao suradnik glavnog istraživača Guya Bodenmanna iz švicarske Nacionalne zaklade za znanost dobiva potporu u iznosu od 443.155 dolara za istraživanje o Binarnim suočavanjima s poteškoćama kod mladih parova. 2011. godine, kao suradnik glavnog istraživača Guya Bodenmanna iz švicarske Nacionalne zaklade za znanost u Projektu Nacionalni fondovi - Sinergija, dobiva potporu u iznosu od 971.397 dolara za istraživanje o Utjecaju stresa na razvoj odnosa bračnih parova i djece.

20. godišnja konferencija hrvatskih psihologa „Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva u Hrvatskoj“ Dubrovnik, 7. – 10. studenoga 2012.

1

2

3

4

1 – Paul Amato, 2 – Ninoslava Pećnik, 3 – Josip Obradović, 4 – pažljivi slušači

20. godišnja konferencija hrvatskih psihologa na temu „Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva“ održana je u hotelu Dubrovnik Palace u Dubrovniku, od 7. do 10. studeno-

3 – 4 2012

ga 2012. U četiri dubrovačka konferencijska dana održan je, od 1993. otkada se održavaju godišnje konferencije hrvatskih psihologa, do sada, najopsežniji konferencijski program – pet

14

plenarnih predavanja, 19 simpozija s ukupno 106 priopćenja, 66 slobodnih priopćenja, 26 poster priopćenja, 24 okrugla stola, 5 radionica, tri klinička i jedan školski domjenak, predstavljeno je 13 knjiga i jedan web portal. Pored navedenog, održani su sastanci stručnih sekcija HPD-a (organizacijska, predškolska, sportska), predstavljen jedan projekt te održano više radnih sastanaka. Uz navedeno, važno je istaknuti aktivnosti Hrvatske psihološke komore s jednim simpozijem i 21. sjednicom skupštine HPK (opširniji prikaz ovih aktivnosti donose HPK stranice u ovom izdanju Psihologa). Ovogodišnja konferencija održana je u organizaciji Hrvatskog psihološkog društva te suorganizaciji Hrvatske psihološke komore i Društva psihologa Dubrovnik, a pod visokim pokroviteljstvom potpredsjednice hrvatske Vlade i ministrice socijalne politike i mladih, gospođe **Milanke Opačić**.

Program 20. godišnje konferencije započeo je u srijedu, 7. studenoga 2012. godine u 18.00 sati u velikoj kongresnoj dvorani *Mare* svečanim otvaranjem. Program svečane ceremonije vodila je predsjednica Društva psihologa Dubrovnik, kolegica **Nanda Kalafatović**, a nazočnima su se obratili – **Josip Lopižić** - predsjednik HPD-a i predsjednik Organizacijskog odbora konferencije, dr. **Andreja Brajša Žganec** – predsjednica Programskog odbora, **Hrvoje Gligora** – predsjednik HPK, gđa. **Tatjana Šimac Bonačić**, saborska zastupnica i zamjenica gradonačelnika Grada Dubrovnika i g. **Frano Skokandić**, zamjenik župana Dubrovačko - neretvanske županije. Nakon svečane podjele godišnjih priznanja „Marulić: Fiat Psychologia“ i „Zlatni grb Hrvatskog psihološkog društva“, nazočnima se obratila te ovogodišnju konferenciju proglasila otvorenom potpredsjednica Vlade RH, gđa. **Milanka Opačić**. U glazbenom dijelu programa svečanog otvaranja sudjelovao je Dubrovački komorni zbor pod ravnanjem gospodina **Frana Krasovca** koji je uz himne *Lijepa naša domovino* i *Himnu Sv. Vlaha* izveo i *Dva madrigala (Ljepota cvijećem krasi se i Plavo kad nebo tone)* pl. Ivana Zajca te *Linđo Vladimir Berdovića*.

Društveno priznanje „Marulić: Fiat Psychologia“ za 2012. godinu dobili su kolegice i kolege – mr.spec. **Marta Benko**, mr.sc. **Viktor Božičević**, dr.sc. **Dinka Čorkalo Biruški**, **Ines Jakovčić**, **Kamea Jaman Čuveljak**, dr.sc. **Dražen Kovačević**, **Nives Marinčić** (posthumno), **Đojeta Mikluš**, **Mirjana Mozer**, **Ivanka Raič**, **Helena Sveško Visentin**, **Dubravka Svilar Blažinić**, **Ljubica Uvodić Vranić** i **Magdalena Živković**. Godišnju nagradu „Zlatni grb Hrvatskog psihološkog društva“ za 2012. dobila je dr.sc. **Gordana Buljan Flander** koja se nakon podjele nagrada,

u ime svih dobitnika, nadahnutim riječima zahvalila. Po završetku svečanog otvaranja, plenarno predavanje na temu „Određnice bračne kvalitete: što nas čini sretnima u braku“ održao je dr. **Josip Obradović**, počasni predsjednik ovogodišnje konferencije.

Drugog dana konferencije, plenarna predavanja održali su dr. **Paul Amato** (The consequences of divorce for adults and children) s Pennsylvania State University, SAD i dr. **Thomas Bradbury** (Understanding and improving marriage: scientific foundations) s University of California, Los Angeles, SAD. Treći dan konferencije, plenarno predavanje održala je dr. **Ninoslava Pećnik** (Suvremeno roditeljstvo i prava djeteta) sa Studijskog centra za socijalni rad, Pravnog fakulteta u Zagrebu. Pozvano predavanje dr. **Cigdem Kagitcibasi** (Family and child development in socio-cultural context) s Koc University Istanbul, koja je, na žalost, bila spriječena doći, održala je dr. **Mira Čudina Obradović**.

Na 20. godišnjoj konferenciji održani su sljedeći simpoziji – Izazovi uvođenja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji (D. Ajduković), Obiteljski stres i iskustvo djece s nasiljem (M. Ajduković), Uloga obitelji u liječenju (A. Bogdan, Ž. Mišević), Roditelji i sport (B. Balent), Partnerski odnosi u kontekstu roda, rodni uloga i seksualne orijentacije (Ž. Kamenov, I. Mihić), Značaj privrženosti u bliskim odnosima (Ž. Kamenov), Uloga i važnost doživljaja roditeljstva u istraživanjima i praktičnom radu psihologa (G. Keresteš), Tranzicija u roditeljstvo i promjene u obitelji (Z. Penezić, K. Lacković Grgin), Nasilje u obitelji – druga strana medalje (M. Mamula), Učinkovitost i izazovi stručne podrške roditeljstvu u ranom djetinjstvu (N. Pećnik), Kako izgledam, kako mi stoje hlače? Određnice nezadovoljstva vlastitim tijelom (A. Pokrajac Bulian), Odnosi adolescenta s roditeljima i vršnjacima (Z. Raboteg Šarić), Odnos odrasle djece i roditelja: majke i kćeri (S. Smojver Ažić), Partnerstvo i roditeljstvo danas (D. Svilar Blažinić), Udomiteljstvo i ostali oblici izvaninstitucionalne skrbi (I. Škrabić Aničić), Psihološka prilagodba i akademsko funkcioniranje studenata (I. Živčić Bećirević), Sportske teme (R. Barić), Psihološka priprema sportaša za olimpijske igre – London 2012. (R. Barić) i XX. vojnopsihologijski simpozij (Z. Ćorić).

Navodimo i teme održana 24 okrugla stola i njihove voditelje / organizatore – Profesionalni identitet kliničkog psihologa i psihoterapeuta (I. Bezić, I. Vračić), Uloga psihologa u radu s pacijentima i njihovim obiteljima (A. Bogdan, Ž. Mi-

šević), Olimpijac u obitelji (A. Botica), Nastavni sadržaji iz psihologije obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva na studijima psihologije u Hrvatskoj (A. Brajša Žganec, G. Keresteš), Mentalno zdravlje – izazovi i prilika za psihologiju (S. Brlas, M. Gulin), Manipulacija djecom u postupku razvoda braka roditelja (G. Buljan Flander), Psihologija i starenje (J. Despot Lučanin), Promjene u obiteljskoj dinamici nakon pojave kronične bolesti pojedinog člana obitelji (S. Galić), Uloga predškolskih psihologa u promociji poticanja suvremenog roditeljstva (K. Jaman Čuveljak, K. Benaković), Smjernice za zdravstvene preglede zaposlenih i njihove implikacije na rad psihologa u medicini rada (S. Jović, B. Urh, S. Matić), Normativ rada kliničkog psihologa (G. Kamenički Puclin, A. Bogdan, I. Vlašić Cicvarić, S. Mršić Husar, I. Žegura, I. Vračić), Spolne ili rodne razlike? Upotreba odgovarajuće terminologije u znanstvenim i stručnim radovima koji se objavljuju u Hrvatskoj (Ž. Kamenov, N. Jokić Begić), Uključivanje i učinci terapijskih pasa u obiteljima korisnika – djeca s teškoćama u razvoju (L. Katalenić, M. Katalenić), Socijalizacijski utjecaj roditelji i vršnjaka: mijenja li se relativna važnost njihova utjecaja (Z. Penezić, M. Klarin), Nakon održanih pet Tjedana psihologije – ideje i prijedlozi za dalje (J. Lopižić, Lj. Mikuš, V. Kolesarić, J. Per Kožnjak, I. Jakovčić), Studentska savjetovaništa u Hrvatskoj (M. Plavšić), Stanje i perspektiva djelovanja obiteljskih centara u zajednici (R. Sedlanić, G. Lugović, Lj. Lacković), Uloga psihologa kao savjetovatelja partnera i obitelji unutar vlastitih iskustvenih, institucionalnih, društvenih i zakonskih norma – dileme, predrasude, poteškoće (S. Sladić), Škola i obitelj: suradnja s roditeljima (M. Slaviček, T. Dubrović, A. Rajčević, S. Režek, A. Boban, A. Ivaković), Položaj psihološke struke u području seksualnosti (M. Mamula, I. Šamanović), Rana intervencija – pomoć i podrška djeci, obitelji i zajednici (J. Špoljarić), Emocionalna inteligencija i kompetencije u obiteljskom okruženju (V. Takšić, D. Vučeno-
vić, M. Škifić, M. Špinderk, M. Mavar), Model SOS dječjih sela – oblici skrbi, usluge, projekti, suradnje i načini financiranja (I. Zekić, V. Matić, J. Špoljarić, Z. Vladisavljević) i Drugačiji oblici partnerskih zajednica (I. Žegura).

Održano je i pet veoma posjećenih radionica – Procjena teškoća u učenju: bihevioralno-kognitivni pristup (N. Anić), Rast kroz povezivanje i diferencijaciju – osnovne karakteristike Imago terapije odnosa (I. Bezić, Lj. Bastaić), Odgojno djelovanje u sportovima koji uključuju partnerski odnos sportaša (V. Hude), Zašto nije objavljeno onako kao što sam rekla/ao? Odnosno – kako uspješno raditi s medijima (D. Kobas Dešković) i Završavam faks i uskoro ću tražiti

posao – kako napisati životopis (CV) i pripremiti se za razgovor s poslodavcem (M. Ožanić Jukić).

Uz predstavljanje web portala za primijenjenu psihologiju www.insideout.hr (D. Kobas Dešković) na dubrovačkoj konferenciji je predstavljeno trinaest knjiga – Pobjedite depresiju kognitivno - bihevioralnim tehnikama (D. Barbarić), Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja: priručnik za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja (V. Božičević, S. Brlas, M. Gulin), Slikovnica za laku noć (K. Đurović), Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj (Ž. Kamenov, B. Galić) i @obiteljski (S. Matošina Borbaš). Naklada Slap predstavila je sljedeći niz knjiga – F.M. Dattilio: Kognitivno - bihevioralna terapija parova i obitelji – Opći vodič za kliničare (M. Krizmanić, N. Anić), A.T. Beck, A. Freeman, D.D. Davis: Kognitivna terapija poremećaja ličnosti (G. Arbanas, I. Živčić Bećirević), F. Petermann, U. Petermann: Trening namijenjen mladeži – strukturiranje radnog i socijalnog ponašanja (K. Lacković Grgin, M. Klarin), V. Bilić, G. Buljan Flander, H. Hrpka: Nasilje nad djecom i među djecom (sveučilišni udžbenik) (V. Bilić, G. Buljan Flander, P. Zarevski), M. Mavar: Školski neuspjeh i ovisničko ponašanje (M. Mavar, K. Matešić), P. Zarevski: Struktura i priroda inteligencije – 2. izdanje (P. Zarevski, K. Matešić) i P. Zarevski, I. Škrinjarić, A. Vranić: Psihologija za stomatologe – 2. izdanje (P. Zarevski, K. Matešić).

Hrvatska psihološka komora organizirala je simpozij vezan za Euro-psy certifikat na temu Euro-pska regulacija profesija i uloga komore na kojem su svojim priložima aktivno sudjelovali – H. Gligora, H. Horak, J. Lopižić, Ž. Kamenov, Z. Penezić, Z. Sušan, J. Despot Lučanin, A. Kurtović, N. Jokić Begić, K. Matešić, B. Živković i A. Brajša Žganec. Stručni razredi za psihologe u medicini rada i za kliničku psihologiju održali su okrugle stolove, a na 21. sjednici skupštine HPK kolegici Andreji Brajša Žganec dodijeljena je godišnja Nagrada Snježana Biga Friganović, dok su zaslužena godišnja priznanja HPK ovaj put dobili Valerija Hauptfeld i Ljubomir Kačić.

Na skupštini je prikazan rad Komore od posljednje skupštine uz prikaz ankete o zadovoljstvu radom Komore za 2012. (G. Kuterovac Jagodić). Opširniji prikaz aktivnosti rada HPK pogledajte u posebnom prilogu u ovom broju Psihologa.

Društvo psihologa Dubrovnik na ovoj konferenciji svim zainteresiranim stručnjacima iz različitih dubrovačkih institucija i udruga (Dom za djecu *Maslina*, Centar za socijalnu skrb, Dom zdravlja,

Obiteljski centar, dječji vrtići, Udruga za skrb osoba s mentalnom retardacijom *Rina Mašera*, Udruga za zaštitu djece i obitelji od nasilja *Feniks...*) omogućila je sudjelovanje i edukaciju tako da smo kao sudionike imali i kolegice i kolege iz drugih struka – socijalne radnike, liječnike, pedagoge, edukatore - rehabilitatore, logopede, pravnike, psihijatre, odgojitelje, učitelje što je od strane dubrovačkih stručnjaka bilo posebno pozdravljeno. Na *marginama* konferencije – u Gradu Dubrovniku bila su organizirana predavanja za građanstvo koje su održali sudionici 20. godišnje konferencije, kolegice i kolege: M. Krizmanić (Sveučilište u Dubrovniku), I. Štengl (Hrvatsko katoličko liječničko društvo), J. Belamarić (Udruga Roda) i S. Brlas (Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko - neretvanske županije).

Na ovogodišnjoj konferenciji sudjelovao je i veliki broj studenata psihologije sa svih hrvatskih učilišta kao i nekolicina studenata iz Bosne i Hercegovine. Posebno nas je oduševila skupina studentica psihologije s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Rijeci koji su bili i aktivni sudionici ovogodišnje konferencije s više usmenih priopćenja s mentoricom dr. Alessandrom Pokrajac Bulian. Sudjelovanje studenata držimo veoma važnim na svim našim stručnim i znanstvenim skupovima kao i u aktivnom sudjelovanju u radu Hrvatskog psihološkog društva.

Hrvatsko psihološko društvo posebno cijeni sudjelovanje umirovljenih kolegica i kolega, a posebno se zahvaljuje dolasku i aktivnom doprinosu bivših predsjednika HPD-a – kolegice mr.sc. Nade Anić te kolega Hrvoja Gligore, dr. Vladimira Kolesarića i dr. Krunoslava Matešića.

Društveni program 20. godišnje konferencije pamtit će se po bogatom domjenku dobrodošlice te druženju na Sunset Lounge baru hotela Dubrovnik Palace gdje je sudionice i sudionike konferencije kao i uvažene goste nizom sentimentalnih napjeva i balada uz pratnju glasovira zabavljao kolega Zoran Sušan. Drugog dana konferencije za skupinu sudionika organiziran je izlet u Ston s razgledanjem grada, posjet solani, stonskim zidinama uz kušanje stonskih delicija i peljeških vina. Na večer, istog dana, u Pivnici Dubrava hotelsko - turističkog naselja Babin Kuk organiziran je domjenak i druženje kliničara/ki s već tradicionalnim uživanjem vrhunskih međimurskih vina uz svirku i pjesmu na gitari, a sve u organizaciji kolegice Andreje Bogdan i vrijednih kolegica iz DP Varaždin na čemu im se posebno zahvaljujemo.

Trećeg dana konferencije sudionici su uživali u organiziranom posjetu i razgledanju povijesnih

znamenitosti Grada Dubrovnika pod stručnim vođenjem i naravno, svečanoj gala večeri u restoranu *Elafiti* uz plesnu glazbu skupine *Zvući Jadrana* i vokalne solistice Suzi Sokol, da bi u sitne sate sudionike gala večere iznenadio i oduševio glazbeni trio Gorana Udovičića s napjevima od Slavonije i Zagorja do Istre i Dalmacije uz nezaboravni napjev i neslužbenu „himnu konferencije“ - „...malo je, malo dana...“.

20. godišnja konferencija završila je nakon subotnjeg radnog dijela, svečanim zatvaranjem ovogodišnje i najavom 21. konferencije koja će se od 6. do 9. studenoga 2013. održati u Hotelu Antunović u Zagrebu sa središnjom temom „Izazovi organizacijske psihologije i psihologije rada“. Predsjednik Programskog odbora 21. godišnje konferencije kolega dr. Zoran Sušan zanimljivom prezentacijom pozvao je sve prisutne u Zagreb 2013., na još jedan središnji godišnji psihologijski skup u okviru kojeg će se održati i središnje obilježavanje 60 godina Hrvatskog psihološkog društva. Na svečanosti zatvaranja konferencije organizator je posebno pozdravio jednog od utemeljitelja *branda* godišnje konferencije hrvatskih psihologa uvaženog prof.dr. Vladimira Kolesarića, vjernog sudionika svih dvadeset godišnjih konferencija te mu poželio još niz budućih konferencijskih druženja.

Hrvatsko psihološko društvo, Hrvatska psihološka komora i Društvo psihologa Dubrovnik zahvaljuje potpredsjednici Vlade RH i ministrici gđi. Milanki Opačić na pokroviteljstvu te aktivnom sudjelovanju na ovogodišnjoj konferenciji kao i pomoćnici ministrice gđi. Jasni Ćurković Kelava.

Organizator konferencije posebno se zahvaljuje Društvu psihologa Dubrovnik i kolegici Nandi Kalafatović, Hrvatskoj psihološkoj komori i predsjedniku Hrvoju Gligori s tajnicom Teutom Barušić kao i svim podupirateljima koji su materijalno i financijski pomogli održavanje ovogodišnje konferencije, a to su – Grad Dubrovnik, Ured za gospodarstvo Grada Dubrovnik i gosp. Milan Perić, Dubrovačko - neretvanska županija, Općina Konavle, Turistička zajednica Grada Dubrovnik, Turistička zajednica Dubrovačko - neretvanske županije, Zračna luka Dubrovnik, Dom zdravlja Dubrovnik, ravnateljica gđa. Dušica Šutalo i gđa. Marica Jarak, osiguranje Nulla Dies i gosp. Andrija Stojanović, naklada Alinea i gosp. Josip Graovac, Naklada Slap i gđa. Biserka Matešić, Knjižara i papirnica Libertina iz Dubrovnik, Dubrovački podrumi – Gruda, Dubrovački kantun i gosp. Brbora. Posebno zahvaljujemo Dubrovkinjama, kolegicama Mariji Stojanović, Nikici Stražičić, Goldi Nodilo i Martini Miloš na posebnom zauzimanju i doprinosu u or-

ganizaciji 20. godišnje konferencije. Zahvaljujemo medijima koji su nas pratili na ovogodišnjoj konferenciji. Hvala tehničkom organizatoru konferencije Agenciji Adria-Congress i gospodi Hrvoju i Katiji Ljubimir, kao i Putničkoj agenciji Atlant-trade i gđi. Antoniji Kojan. Hvala upravi i ljubaznom osoblju Hotela Dubrovnik Palace.

Hvala svim članicama i članovima organizacijskog i programskog odbora te posebno kolegi-

cama dr. Andreji Brajši Žganec, dr. Željki Kamenov i kolegama dr. Josipu Obradoviću i dr. Zvezdanu Peneziću. Zahvaljujemo svima koji su došli u Dubrovnik te sudjelovali u radu ovogodišnje konferencije. Novom programskom i organizacijskom odboru koji je krenuo s pripremanjima za Zagreb 2013. želimo puno uspjeha u organizaciji sljedeće konferencije.

Josip Lopižić

Izvešća i zapisnici s okruglih stolova održanih na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku 2012. godine

Olimpijac u obitelji

Uz voditelja okruglog stola **Anđelka Boticu**, u raspravi su sudjelovali: **Dalibor Vukalović, Miranda Mastelić, Boris Balent, Tamara Glad, Renata Barić, Vesna Hude i Zrinka Greblo**.

S obzirom na to da se nalazimo u olimpijskoj godini, tema okruglog stola bila je usmjerena prema obilježjima obitelji olimpijca. Međutim, u raspravi koja je uslijedila, uloga obitelji u životima sportaša sagledana je iz različitih perspektiva. Sudionici rasprave složili su se oko toga da se uloga obitelji u životu sportaša mijenja ovisno o dobi sportaša i razini natjecanja na kojoj se sportaš natječe, što dovodi do niza specifičnosti na koje je potrebno obratiti pozornost prilikom rada sa sportašima. Voditelj okruglog stola upoznao je sudionike s teorijskim modelom koji objašnjava složene međuodnose između sporta, sportaša i članova njegove obitelji, a u raspravi koja je uslijedila navedeno je niz praktičnih primjera na temelju kojih se nastojalo odgovoriti na pitanje – je li, i uolikoj mjeri jest, u radu sa sportašima potrebno zahvatiti obilježja obiteljskog funkcioniranja? Sudionici okruglog stola

složili su se oko toga da se problemi koji proizlaze iz obiteljske dinamike mogu reflektirati na sportski (ne)uspjeh te da je uloga obitelji naročito važna kod mladih sportaša. U kontekstu sporta djece i adolescenata, istaknuta je i potreba za sustavnom edukacijom roditelja i trenera s ciljem prevencije fizičkog i psihičkog zlostavljanja koje se nerijetko opravdava sportskim uspjehom. Također, predložena je i korisna literatura (Gold, 2000) koja sadrži kvalitativne i kvantitativne smjernice za rad sa vrhunskim sportašima.

Zaključno, obilježja obiteljskog funkcioniranja mogu utjecati na rast i razvoj sportaša i njegove sportske karijere, stoga se preporuča da u svom radu sportski psiholozi ne zanemare ovaj važan aspekt u životu sportaša, vodeći pri tom računa o granicama uvjetovanim specifičnom edukacijom, odnosno osobnom kompetentnošću psihologa za rad u području obiteljskih odnosa.

Anđelko Botica
Zrinka Greblo

Utjecaj partnerskih odnosa na funkcioniranje obitelji

Okrugli stol „Utjecaj partnerskih odnosa na funkcioniranje obitelji“ održan je 15. svibnja 2012. povodom Međunarodnog dana obitelji u organizaciji Sekcije za psihologiju obitelji, braka i partnerstva Hrvatskog psihološkog društva i Obiteljskog centra Grada Zagreba. Na njemu je izlagalo šest stručnjaka različitih profila (troje psihologa, sociologinja, liječnica, socijalna radnica) koji su pokušali pojasniti kako i koliko partnerski odnosi prisutni u suvremenoj obitelji utječu na njezino funkcioniranje.

Područje obitelji, partnerstva i roditeljstva već je dulje vrijeme zanimljivo stručnjacima i povećava se broj objavljenih znanstvenih i stručnih knjiga te publikacija sa tom tematikom. U Hrvatskoj se interes za to područje sve više uočava te se pokazala potreba i za angažiranim učešćem stručnjaka različitih profila u istraživanju, analiziranju, praćenju, educiranju i djelovanju u toj domeni.

Okrugli stol izlaganjem je otvorila ravnateljica Obiteljskog centra grada Zagreba, prof. **Ljerka Lacković**, opisujući važnost skladnih partnerskih i obiteljskih odnosa na obiteljsku atmosferu. U svom izlaganju opisala je model obiteljskih centara kao podrške pojedincima, parovima i obiteljima u Republici Hrvatskoj, navodeći kako je osnivanjem ovih centara Vlada pokazala važnost obitelji za razvoj kvalitetnih društvenih odnosa. Namijenjeni su djeci, mladima, partnerima, roditeljima i budućim roditeljima te obiteljima, a kojima se obraćaju putem preventivnih / obrazovnih i savjetodavnih programa i aktivnosti promičući ideje obiteljskih vrijednosti. Cilj im je aktivno utjecanje na podizanje kvalitete života u obitelji i to poboljšavajući komunikaciju među članovima obitelji, olakšavajući odrastanje, pomažući u organiziranju obiteljskog života te posebno u održavanju kvalitetnog partnerstva.

Na promjene u načinu funkcioniranja obitelji utječu različiti faktori, koje sustav nastoji prepoznati, prevenirati i intervenirati, istaknula je dr. **Jasna Čurković Kelava**, pomoćnica ministrice u Ministarstvu socijalne politike i mladih. Istakla je kako unatoč promjenama u društvenim i socijalnim vrijednostima te promjenama koje doživljava suvremena obitelj, većina ljudi i nadalje brak i obitelj smatra osnovom životnom zajednicom te da sustav nastoji kroz vlastite institucije i nevladine organizacije pomoći partnerima i obitelji u prilagodbi i održavanju uspješnih odnosa.

O suvremenom partnerstvu i braku te što sve utječe na partnerske odnose govorili su u svom izlaganju prof.dr. **Josip Obradović** s Hrvatskih studija i prof. **Dubravka Svilar Blažinić** iz Obiteljskog centra grada Zagreba. Brak kao moderna institucija treba zadovoljiti mnoge potrebe pojedinca, primjerice potrebu za pripadnošću, zaštitom, zajedništvom, potporom i intimnošću. Bračna kvaliteta može se definirati kao višedimenzionalni pojam koji uključuje prilagodbu, ali i zadovoljstvo i sreću. Na okruglom stolu prezentirani su rezultati istraživanja koje je pokazalo što sve i kako utječe na bračne odnose u Hrvatskoj te razliku u doživljaju i utjecaju bračne kvalitete na parove koji ne manifestiraju poteškoće u odnosu i na parove koji traže pomoć uslijed uočenih poteškoća. Istraživanje ima izrazito primjenjiv karakter, jer se navedeni rezultati mogu primijeniti prije svega u bračnoj terapiji, ali i u drugim područjima, kao što je bračno savjetovanje i mirenje bračnih partnera.

Kako promišljati izazove bračnog, partnerskog odnosa, imajući u vidu paradigmu *partnerskog dijaloga* koji afirmira i individualnost i savez, koji diferencira i sintetizira, govorila je mr.sc. **Irena**

Bezić, psiholog - psihoterapeut iz Savjetovališta „Idemo dalje“, predstavljajući *Imago* terapiju partnerskih odnosa kao jednu od tehnika terapijskog rada s partnerima kroz očekivanja klijenata i efekte terapije. Navela je kako društvo tek traži za modelom koji će odražavati potrebu i istovremeno potaknuti današnje parove u potrazi za zadovoljenjem te iste potrebe za ravnopravnošću, emocionalnom sigurnošću i cjelovitošću.

O različitim faktorima koji utječu na bračne i obiteljske procese govorila je dipl. soc. radnica **Božena Razlog** iz CZSS Zagreb, Područni ured Medveščak. Istaknula je kako promjene u obiteljskim odnosima sustavno prati i po potrebi intervenira sustav socijalne skrbi, koji ima širok spektar djelovanja i uloga - od prevencije, različitih intervencija u zaštiti djece, braka i obitelji, tretmana te poduzimanja mjera obiteljsko - pravne i kazneno - pravne zaštite. Proteklih godina uočava se porast intervencija ovog sustava u radu s obiteljima, pogotovo u području problema u partnerstvu, konfliktnih razvoda, obiteljskog nasilja, rada sa zlostavljanom i zanemaranom djecom. Naglašena je potreba međuresorske i međusektorske suradnje u radu s obiteljima.

U radu okruglog stola sudjelovalo je 63 osoba (uz šest predavača i jednog moderatora, bilo je prisutno i 56 slušača). Nakon izlaganja, vođena je vrlo kvalitetna diskusija na kraju koje su doneseni i slijedeći zaključci:

1. Tijekom protekla dva desetljeća uočene su brojne promjene u funkcioniranju obitelji u Hrvatskoj. Promijenio se sustav društvenih vrijednosti što je utjecalo i na obiteljske vrijednosti, promjene shvaćanja partnerskog i bračnog odnosa. Tradicionalni sustav razmišljanja i navike se teško mijenjaju, uslijed čega mladi, partneri, roditelji i stručnjaci pokazuju različite poteškoće u prilagodbi na nove okolnosti kao i potrebu za učenjem novih vještina koje će im omogućiti lakše snalaženje u sadašnjim uvjetima.
2. Praćenje i istraživanje različitih faktora koji djeluju na kvalitetu bračnih i partnerskih odnosa kao i uspostavljanje aktivnije komunikacije između sustava koji se bave ovom problematikom preduvjet je uspješnijeg djelovanja u podizanju kvalitete obiteljskog života. Rezultati do sada provedenih istraživanja se mogu primijeniti prije svega u bračnoj terapiji, ali i u drugim područjima, kao što je bračno savjetovanje i mirenje bračnih partnera.

Dobar bračni i partnerski odnos nije bez uspona i padova. Konflikt u odnosu ima i svoju pozitivnu stranu. On tjera par na razmišljanje o učinjenom i na preispitivanje motiva. Za suočavanje s nezadovoljstvom koje se nalazi u korijenu sukoba potrebna je vještina dijaloga. Ono što je moguće je kroz procese dijaloziranja iscijeliti korak po korak one *korjenčiće koji hrane* sukob na površini sve dok ne preostane mala količina materijala koji hrani povredu. Parovi koji su u stanju vidjeti razliku između površnih i dugotrajnih neslaganja koja se ponavljaju, nalaze rješenje u tome da nastoje ući ispod površine i pronaći stvarne duboko potisnute razloge.

Dubravka Svilar Blažinić

Profesionalni identitet kliničkog psihologa i psihoterapeuta- je li to u Hrvatskoj nespojiva kombinacija?

Voditelji: **Irena Bezić** („Idemo dalje“, privatna psihološka praksa) i **Ivan Vračić** (MORH, Vojno zdravstveno središte i Stručni razred za kliničku psihologiju HPK)

Sudjelovali su: **Nada Anić** (Studentsko savjetovanište, HUBIKOT, Zagreb), **Nataša Jokić - Begić** (Filozofski fakultet Zagreb, Katedra za kliničku psihologiju), **Gordana Kamenečki - Puclin** (Specijalizirana bolnica za medicinsku rehabilitaciju, Krapinske toplice), **Luka Marinović** (Studentsko savjetovanište, Zadar), **Zdenka Pantić** (IRTC, privatna psihološka praksa, Zagreb), **Tanja Sever** (Psihološki centar Medveščak), **Iva Žegura** (Psihijatrijska bolnica Vrapče).

U RH se tijekom godina razvila situacija u kojoj klinički psiholozi u zdravstvu nisu ni zdravstveni radnici, niti ih zdravstvo plaća da rade drugo osim psihodijagnostiku. Pojam kliničkog psihologa podrazumijeva stručnjaka koji provodi psihodijagnostiku i na temelju te dijagnostike stvara i provodi „psihološki tretman“, u svijetu poznatiji pod nazivom „savjetovanje i psihoterapija“. Česta frustracija kolega u zdravstvu proizlazi iz činjenice da dijagnostički nalazi postaju sami sebi svrha, a ne pomoć u planiranju daljnjih koraka tretmana. Događa se da postoje psiholozi s psihoterapijskom edukacijom koji rade u zdravstvenim institucijama, ali ne smiju ili ne mogu raditi psihoterapiju, s druge strane, terapijske zajednice i „psihijatrijske razgovore s pacijentima“ vode medicinske sestre bez terapijske edukacije, pa je i logično da za to ne treba plaćati educiranog psihologa. S druge strane, psihoterapeuti rade u najvećem broju izvan zdravstva – što u okviru privatne psihološke prakse ili nevladinih organizacija koje organiziraju razne vrste savjetovaništa.

Premda je Hrvatska psihološka komora, na inicijativu Stručnog razreda za kliničku psihologiju, donijela Pravilnik o priznavanju statusa kliničkog psihologa, oformila Povjerenstvo za priznavanje statusa kliničkog psihologa, i počela izdavati potvrđnice o priznavanju statusu kliničkog psihologa – kao veliki korak naprijed u razjašnjavanju tko su u stvari klinički psiholozi tj. kakve kompetencije imaju stručnjaci s nazivom „klinički psiholog“, zbog dugogodišnje nejasnoće vezane uz taj status među kolegama i u javnosti još uvijek nije jasno:

Jesu li psiholozi, koji izvan zdravstvenog okvira rade pretežno psihoterapiju, klinički psiholozi – ili su klinički psiholozi oni koji unutar zdravstva rade psihodijagnostiku?

Cilj okruglog stola na 20. konferenciji HPD-a u Dubrovniku je bio pojasniti identitet kliničkih psihologa u odnosu na psihoterapiju.

Sudionici okruglog stola su odgovarali na pitanje „Po čemu su oni poznati u stručnom krugu i u javnosti, te, da li se osjećaju kao klinički psiholozi ili ne“. Odgovarajući na ta pitanja svatko je pojašnjavao svoj profesionalni identitet.

Kolegice koje rade u zdravstvu: Gordana Kamenečki - Puclin (Specijalizirana bolnica za medicinsku rehabilitaciju, Krapinske toplice) i Iva Žegura (Psihijatrijska bolnica Vrapče), kao predstavnici klasičnih „kliničkih psihologa“ tj. psihologa koji rade na klinikama, prve su se predstavile. One su, s jedne strane iznijele iskustvo psihologa koji rade u bolnicama primarno dijagnostiku i nakon toga savjetovanje i koji su zadovoljni svojim poslom i pozicijom u zdravstvu, a s druge strane, iskustvo psihologa koji rade na psihijatriji i imaju završenu terapijsku

edukaciju koji osim psihodijagnostike rade i grupnu terapiju sa psihijatrijskim pacijentima, ali se taj terapijski rad ne pripisuje psihologu, nego psihijatru, što stvara nezadovoljstvo. U bolničkim okolnostima kolegice imaju primarno identitet kliničkog psihologa, a identitet psihoterapeuta (ako i imaju terapijsku edukaciju) je na njihovom poslu sekundaran.

U drugom krugu su kolege koji su po identitetu primarno psiholozi i psihoterapeuti – kao Zdenka Pantić, koja radi u privatnoj praksi i sa iskustvom dugog niza godina rada u socijalnoj skrbi i projektima vezanim za ratna stradanja i Luka Marinović, koji radi na Sveučilištu u Zadru, na Katedri za kliničku psihologiju te psihoterapijski rad u Studentskom savjetovalištu. Prema svemu što su oni opisali to čime se bave bi bila klinička psihologija, ali oni sami se ne osjećaju „kliničkim psiholozima“. Zanimljivo je da je i Nataša Jokić-Begić (također Katedra za kliničku psihologiju, ali Filozofski fakultet u Zagrebu) rekla da je ona prvenstveno sveučilišni nastavnik i klinički psiholog – budući da radi psihodijagnostiku i terapiju - ali se ne doživljava bazično kao psihoterapeut. Nada Anić je govorila o svojoj poziciji u RH tijekom godina i poteškoćama koje je imala u etabriranju kliničkog psihologa u psihijatarskom okruženju kao nekoga koji osim psihodijagnostike radi i terapijski posao. Tanja Sever, koja vodi svoje privatno savjetovalište, je potvrdila da je i njoj bilo vrlo teško u okviru zdravstva (premda je njena karijera započela 15-tak godina iza Nade Anić, problemi su bili identični). Pomak se dogodio sa prijelazom u privatnu praksu, razvijanjem vlastitog načina rada i specijalizacijom za popu-

laciju djece i mladih. Prema njenim riječima, sam status kliničkog psihologa ne pomaže da bi čovjek bio prepoznatljiv potencijalnim korisnicima usluga – potrebno je puno raditi na vlastitoj promociji, stvaranju imena i prepoznatljivosti u javnosti svojim radom. Prema njenim riječima, u privatnoj praksi se identitet kliničkog psihologa i psihoterapeuta može dobro povezati, jer je posao takav da započinje dijagnostikom, a nastavlja se u terapijskom radu (bilo individualno ili u malim grupama)

Iz rasprave je bilo očito da je identitet kliničkog psihologa, kad se na to gleda s aspekta psihoterapije dosta nejasan. Tradicionalno, kao što se pokazalo i na ovom okruglom stolu, psiholozi vežu svoj profesionalni identitet uz svoje individualno profesionalno iskustvo i kontekst svog posla i time se gubi naziv „klinički psiholog“ kao oznaka stručne kompetencije. Očito je potrebno još daljnje bavljenje ovom temom kako bi se formirao jasan profesionalni identitet kliničkog psihologa – globalni stručni identitet koji bi štiti svakog psihologa s tim kompetencijama, a ne da svatko iznova mora pokazivati što klinički psiholog zna i kome i kako može pomoći. Ukoliko bi imali jasan, dobro strukturiran profesionalni identitet, zasnovan na kompetencijama i svijesti svakog pojedinca o tome što, kako i s kojim ciljem radi, bili bi prema drugima jasniji, a time i u mogućnosti da se bolje zaštitimo kao struka „kliničkih psihologa“.

Ivan Vračić
Irena Bezić

Nastavni sadržaji iz psihologije obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva na preddiplomskim i diplomskim studijima psihologije

Na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa održan je okrugli stol čije inicijatorice i moderatore su bile **Andreja Brajša Žganec** i **Gordana Keresteš**. Cilj okruglog stola bio je ostvariti raspravu između sveučilišnih nastavnika, nositelja kolegija iz područja psihologije obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva na preddiplomskim i diplomskim studijima psihologije u Hrvatskoj s jedne strane te stručnjaka iz različitih područja psihološke djelatnosti koji se u svom radu bave pitanjima braka i roditeljstva s druge strane, kako bi se usporedile potrebe za stručnim znanjima iz ovih područja u praksi sa sadržajima koji su zastupljeni u studijskim programima.

U prvom dijelu okruglog stola kolegice iz prakse iznijele su svoje mišljenje o znanjima i vještinama iz područja psihologije obitelji, braka, par-

nerstva i roditeljstva koji su nužni za kompetentno obavljanje psihološke djelatnosti u području kojim se bave, a za koja procjenjuju da bi ih studenti trebali steći za vrijeme preddiplomskog i diplomskog studija. Znanja i kompetencije nužne u sustavu skrbi o predškolskoj djeci prikazala je **Kamea Jaman - Čuveljak**, **Melanija Slaviček** pripremila je informacije o potrebama za tim znanjima u sustavu obrazovanja, **Dubravka Svilar Blažinić** prikazala je znanja i kompetencije potrebne psiholozima u sustavu socijalne skrbi, **Andreja Bogdan** i **Iva Žegura** razmotrile su znanja i vještine potrebne kliničkim psiholozima, a **Renata Barić** ona koja su potrebna psiholozima u sportu.

Predmete iz područja psihologije obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva te kompetencije koje

studenti stječu slušanjem tih predmeta i polaganjem ispita u drugom su dijelu okruglog stola predstavili **Sanja Smojver Ažić** s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (OPFFRI), **Andreja Brajša Žganec**, **Gordana Buljan Flander** i **Josip Obradović** s Odsjeka za psihologiju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (OPHSZG) te **Željka Kamenov** i **Gordana Keresteš** s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (OPFFZG). Kolegica **Ivana Tucak Junaković** nije mogla sudjelovati u radu okruglog stola, ali je pripremila informacije o sadržajima koji se predaju na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru (OPSVZD). Kako se prema spoznajama organizatorica okruglog stola na studiju psihologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku trenutačno ne predaje ni jedan kolegij čiji se sadržaji pretežito odnose na teme iz područja obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva, u okruglom stolu nije bilo predstavnika tog studija.

Na predstavljenim studijima psihologije sadržaji iz područja psihologije obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva najvećim se dijelom predaju kroz izborne kolegije. Nazivi tih kolegija su: Psihologija braka i obitelji (OPHSZG), Psihologija partnerskih odnosa (OPFFZG), Psihologija interpersonalnih odnosa (OPSVZD), Privrženost tijekom životnog vijeka (OPSVZD), Psihologija obitelji i roditeljstva (OPSVZD), Psihologija roditeljstva (OPFFRI, OPFFZG), Kompetentno roditeljstvo (OPHSZG), Nasilje u bliskim vezama (OPFFZG), Psihologija seksualnosti (OPSVZD) i Primijenjena razvojna psihologija (OPHSZG). Dio sadržaja o braku, obitelji i roditeljstvu na svim se studijima predaje i u sklopu obveznih predmeta iz područja razvojne, socijalne te zdravstvene i kliničke psihologije. Informacije o kompetencijama koje studenti stječu kroz obvezne kolegije iz razvojne psihologije pripremile su i ukratko prikazale **Sanja Smojver Ažić** (OPFFRI), **Andreja Brajša Žganec** (OPHSZG) te **Gordana Keresteš** i **Gordana Kuterovac Jagodić** (OPFFZG). **Željka Kamenov** (OPFFZG) predstavila je kompetencije koje se stječu kroz obvezne kolegije iz socijalne psihologije, a **Nataša Jokić Begić** (OPFFZG) i **Ivanka Živčić Bećirević** (OPFFRI) govorele su o kompetencijama koje se stječu kroz obvezne kolegije iz zdravstvene i kliničke psihologije.

U trećem dijelu okruglog stola vođena je rasprava u kojoj su uspoređivana znanja, vještine i kompetencije potrebne u praksi s onima koji se stječu za vrijeme studija. U raspravu su se, uz

pozvane sudionike, aktivno uključile i kolegice iz publike. Sudionici rasprave bili su suglasni u ocjeni da preddiplomski i diplomski programi psihologije studentima pružaju relevantna znanja iz područja obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva, ali u znatno manjoj mjeri omogućuju razvijanje vještina potrebnih za kompetentno obavljanje psihološke djelatnosti u ovim područjima. Kroz raspravu o razlozima slabije zastupljenosti uvježbavanja praktičnih vještina u nastavnim programima istaknuto je kako bi te vještine, u najvećoj mjeri, studenti trebali stjecati tijekom superviziranog staža nakon završenog studija. Suradnja svih odsjeka za psihologiju, Hrvatskog psihološkog društva i Hrvatske psihološke komore procijenjena je nužnom pretpostavkom ostvarivanja tog cilja. Također je spomenuto kako su poslijediplomski specijalistički studiji (čiji programi nisu bili predmet rasprave ovog okruglog stola) u znatno većoj mjeri nego preddiplomski i diplomski studiji usmjereni na razvoj i usavršavanje vještina praktičnog rada psihologa. Volonterski rad studenata i produljenje obvezne studentske prakse s postojećih mjesec dana na tri mjeseca prepoznati su kao glavne mogućnosti ojačavanja razvoja praktičnih vještina u sklopu preddiplomskih i diplomskih studija.

U raspravi je istaknuta i potreba za interdisciplinarnim pristupom u poučavanju sadržaja iz područja obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva. Takav pristup moguće je ostvariti većom suradnjom s odsjecima i fakultetima na kojima se poučavaju srodni sadržaji. Predloženo je i iniciranje susreta studenata različitih studija koji u svojim programima imaju zastupljene sadržaje iz područja obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva (npr. studiji sociologije, filozofije, socijalnog rada, edukacijsko - rehabilitacijskih znanosti, medicine i prava te odgojiteljski i učiteljski studiji).

Glavni zaključak okruglog stola bio je da bi o pitanjima koja su u njemu otvorena sveučilišni nastavnici, predstavnici relevantnih sekcija Hrvatskog psihološkog društva i razreda Hrvatske psihološke komore trebali nastaviti razgovarati, pri čemu je s teme obitelji, braka, partnerstva i roditeljstva raspravu poželjno proširiti i na druge nastavne sadržaje studija psihologije čijoj kvaliteti poučavanja znatno može pridonijeti bliska suradnja s praksom.

Andreja Brajša Žganec
Gordana Keresteš

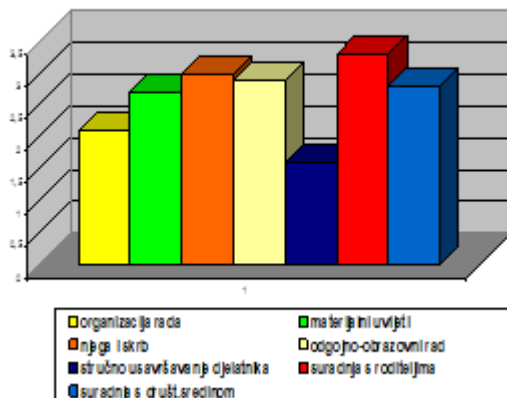
Uloga predškolskih psihologa u promociji poticanja suvremenog roditeljstva

Suradnički odnosi vrtića i roditelja vrlo su važan preduvjet zadovoljavanju potreba i poštivanju prava svakog djeteta. Kvalitetna razmjena informacija o djetetu osigurava usuglašavanje zajedničkog djelovanja u cilju stvaranja najprimjerenijih uvjeta za cjelovit razvoj kompetencija djeteta. Stoga se partnerstvu obitelji i predškolskih ustanova posvećuje osobita pozornost u njihovim planovima i programima rada, a suradnja s roditeljima predstavlja bitan segment preventivnog rada psihologa u predškolskoj ustanovi. Roditelji sve više participiraju u svim segmentima odgojno - obrazovnog procesa, a stručno osoblje vrtića čini kvalitetnu podršku roditeljima u različitim životnim situacijama. Nadalje, rad s roditeljima predstavlja poligon za izgrađivanje timskih uloga između psihologa i ostalih stručnih suradnika (pedagoga, defektologa, logopeda itd).

U cilju utvrđivanja trenutne uloge psihologa u promociji suvremenog roditeljstva kroz suradnju s roditeljima u predškolskoj ustanovi, proveli smo anketu u koju su bila uključena 42 predškolska psihologa, od čega je 88,4 % bilo žena, a 11,6 % muškaraca. Prosječna dob ispitanika bila je 37,7 godina, prosječan staž u predškolskoj ustanovi je 9,8 godina.

Ispitani psiholozi procjenjuju kvalitetu suradnje s roditeljima u svom vrtiću prosječnom ocjenom 3,9 (u rasponu od 1 do 5). Prosječna procjena važnosti uloge psihologa u tom procesu iznosi 4,5, dakle procjena je da psiholog ima vrlo važnu ulogu u kvalitetnoj realizaciji suradnje s roditeljima i promociji suvremenog roditeljstva.

Sudjelovanje roditelja u segmentima rada vrtića

Grafički prikaz - Stupanj sudjelovanja roditelja u različitim segmentima rada vrtića.

S obzirom na to da su ispitanici imali mogućnost procijeniti stupanj sudjelovanja roditelja u segmentima rada vrtića ocjenama od 1 do 5, iz grafičkog prikaza je vidljivo da roditelji vrlo rijetko sudjeluju u realizaciji stručnog usavršavanja djelatnika, a prosječno sudjeluju u većini ostalih segmenata: stvaranje materijalnog okruženja, organizacija i realizacija njege, skrbi, odgoja i obrazovanja djece te suradnji s društvenom sredinom. Dakle, ostaje još dosta prostora za unaprjeđenje kvalitete suradnje te korištenje znanja i dobre volje roditelja za sudjelovanje u radu predškolske ustanove.

Prema iskazima psihologa, trenutno roditelji participiraju u kreiranju materijalnog konteksta kroz doniranje pedagoški neoblikovanog materijala, didaktike, *prirodnina*, slikovnica, multimedij-skih uređaja, klima uređaja, cvijeća, voćaka, starih uređaja ili komada namještaja i sl. Dio vrtića uključuje roditelje u osmišljavanje materijalnog konteksta ili izvođenje radova pri uređenju. Roditelji također rado sudjeluju u uređenju sobe dnevnog boravka njihove djece kroz radionice sa djecom i odgajateljima. No, u ovom trenutku psiholozi procjenjuju vlastitu ulogu u osmišljavanju suradnje s roditeljima glede materijalnog konteksta niskom ocjenom (2,3), dakle ostali članovi stručnog tima imaju u ovom segmentu daleko značajniju ulogu. Možda je razlog tome osjećaj nedovoljne stručne kompetencije za veći angažman. To je značajna informacija za osmišljavanje tema stručnog usavršavanja predškolskih psihologa.

U odgojno - obrazovnom procesu roditelji sudjeluju na sljedeći način:

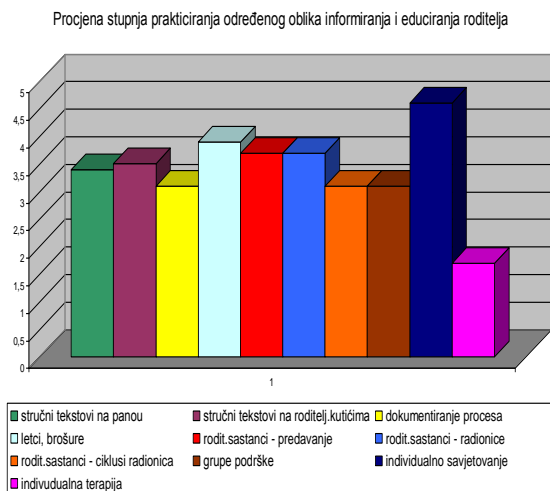
- Sudjelovanje u procesu kroz predstavljanje svog zanimanja
- Sudjelovanje u radionicama s djecom
- Sudjelovanje u organizaciji i provođenju posjeta, izleta, odlaska u kazalište, muzej, organizacija posjeta radnom mjestu roditelja
- Provođenje aktivnosti s djecom kroz dogovor s odgajateljima i ST (tjelesne aktivnosti, kreativne aktivnosti i sl.)
- Sudjelovanje u "sportskim susretima", kvizovima, "otvorenim danima vrtića", "dječjoj olimpijadi"
- Sudjelovanje u periodu prilagodbe
- Asistiranje u radu s djetetom s teškoćama u razvoju
- Aktivno sudjelovanje u dramatizacijama i predstavama za djecu i s djecom

- Čitaonica – roditelj djeci čita priče
- Mali pokusi – provođenje pokusa s djecom
- Druženje roditelja, djece i odgajatelja izvan vrtića – Bundek, Jarun, Sljeme, imanja roditelja...

Prosječna procjena uloge psihologa u osmišljavanju suradnje s roditeljima glede realizacije odgojno - obrazovnog rada je 3,1.

Najznačajniji vlastiti stručni doprinos suradnji s roditeljima psiholozi vide u segmentima: informiranje, savjetovanje i educiranje roditelja te prikupljanje podataka od roditelja o razvojnim potrebama i mogućnostima njihove djece. Informacije o razvojnom statusu, kompetencijama, navikama i potrebama djece prikupljaju se kroz inicijalne intervju, individualne konzultacije, savjetovanja, ankete, upitnike, razvojne liste, skale procjene, uvidom u liječničku dokumentaciju te kroz radionice i grupe podrške s roditeljima.

Kroz grafički prikaz vidljivo je na koji način psiholozi najčešće informiraju i educiraju roditelje o sadržajima vezanim uz psihološke teme.

Prema anketi, 80 % ispitanika izjavljuje da roditelji ne sudjeluju u organizaciji i provođenju stručnog usavršavanja djelatnika, dok 20 % ispitanika ima iskustvo u participaciji roditelja kao predavača sa temama: "Kako sačuvati glas", "Utjecaj glazbe na mozak", "Gripa", "Motorički razvoj djeteta" i sl. Neki roditelji su kroz sugestije, informacije i prijedloge sudjelovali u kreiranju stručnog usavršavanja .

Zanimljivo je da kolege psiholozi procjenjuju vrlo dobrim svoj stupanj osposobljenosti za obavljanje poslova glede suradnje s roditeljima, referirajući se uglavnom na segmente: informiranje, savjetovanje i educiranje roditelja te prikupljanje podataka od roditelja o razvojnim potrebama i mogućnostima njihove djece. Pri tome su im

najviše pomogla znanja i edukacije iz komunikacijskih vještina, psihološkog savjetovanja, psihoterapije (RT, BKT, gestalt), psihotraume i kriznih intervencija, nenasilnog rješavanja sukoba, integralne metode.

U radu okruglog stola pridružila se i profesorica **Gordana Kuterovac Jagodić** s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu svojim pregledom istraživanja na temu:

- „Što roditelji znaju i očekuju od vrtića i stručnih suradnika?“ te je prikazala rezultate ispitivanja roditelja :N = 154 - od čega N = 66 (42.9%) očeva, M = 36 g, N=88 (57.1%) majki, M = 34 g.,35.5 % SSS - 22.4 %, VŠS - 42.1%, VSS - 22.4% radi u smjenama, 95.3 % u braku, 80 % ima jedno dijete u vrtiću, 85 % djece pohađa redoviti 10 - satni program Snowballing
- Anketom obuhvaćeni uzorak odgovorio je na pitanja:
- Upoznatost roditelja s profilom stručnih djelatnika DV: 44.8 % je potpuno sigurno da zna koji su to profili,16.2 % većinom nesigurno, većina zna za psihologa
- Na pitanje u kojem slučaju biste se obratili psihologu u DV poredano prema čestini dobivenih odgovora :
 - Većina bi mu se obratila u slučaju da dijete ima teškoća u razvoju ili pokazuje neka neuobičajena ponašanja .
 - Mnogi ako bi dijete imalo teškoće u odnosu s drugom djecom (agresivnost, sramežljivost), probleme prilagodbe i probleme u ponašanju
 - U slučaju da dijete doživi traumu ili ima problema s odgojiteljicama
 - Kada ne bi znali što bi s nekim problemom
 - Ako bi preporučila odgojiteljica
- Upoznatost s programom odgojno - obrazovnog rada vrtića: 73.3 % ispitanih tvrdi da uglavnom poznaje program .
- Suradnji DV s roditeljima u odgoju djece, odnosno potrebi da DV više surađuje s roditeljima: 22 % se u potpunosti slaže, većinom se slaže 78 %.
- Dječji vrtić bi trebao više poučavati djecu nego odgajati: 44.5 % se uglavnom slaže da bi uloga DV trebala biti više obrazovna, 55.5 % više naglašava odgojnu ulogu vrtića, 13.1 % se s time uopće ne slaže
- Dječji vrtić je samo loša zamjena za roditeljsku skrb: 48 % ih se uopće ne slaže da je vrtić loša zamjena za roditelja

Okruglom stolu prisustvovala je i viša prosvjetna savjetnica za stručne suradnike psihologe pri

Agenciji za odgoj i obrazovanje kolegica **Teodora Dubrović** koja je pomogla našoj konstruktivnoj raspravi nakon ovih prikazanih rezultata. Kolege su uglavnom govorile o različitim uvjetima rada u pojedinim regijama Hrvatske, te velikim razlikama u pogledu ekipiranosti stručnih timova u predškolskim ustanovama te o potrebi veće međusobne suradnje nadležnih institucija od ministarstava do fakulteta i gradskih službi. Prepoznate su naše kvalitete na ovom području rada ali i problemi koji na tom području postoje.

Zaključci:

- Potrebno je i dalje kontinuirano promišljati i osmišljavati suradnju s roditeljima

na razini partnerskih odnosa roditelja i predškolske ustanove.

- Važno je promicati vlastitu struku i proaktivno razvijati suradnju s roditeljima
- Potrebno je promicati ideju da vrtić kao institucija nudi djetetu i roditelju potrebne sadržaje za razvoj kompetencija .
- Potrebno je naglašavati važnost pohađanja predškolskih ustanova te njihovu obrazovnu ulogu za dijete i osnaživati roditelja u znanjima o ranom razvoju djeteta i kompetentnom roditeljstvu.

Ksenija Benaković
Kamea Jaman Čuveljak

Spolne ili rodne razlike? Upotreba odgovarajuće terminologije u znanstvenim i stručnim radovima koji se objavljuju u Hrvatskoj

U okviru 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa u Dubrovniku u studenom 2012. održan je okrugli stol „Spolne ili rodne razlike? Upotreba odgovarajuće terminologije u znanstvenim i stručnim radovima koji se objavljuju u Hrvatskoj“. Organizatorice okruglog stola i moderatore rasprave bile su **Željka Kamenov** i **Nataša Jokić - Begić** s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Cilj okruglog stola bio je potaknuti raspravu između urednika hrvatskih časopisa iz područja psihologije te znanstvenika i stručnjaka iz različitih područja psihološke djelatnosti koji se u svom radu bave pitanjima roda i spola, i usporediti spoznaje o odgovarajućoj terminologiji u radovima koji se objavljuju kod nas i u svijetu.

Čini se da je tema okruglog stola bila relevantna i zanimljiva psiholozima okupljenima na godišnjoj konferenciji, s obzirom da je raspravi prisustvovalo oko četrdesetak sudionika. Bili su prisutni urednici ili članovi uredništva svih hrvatskih psihologijskih i srodnih časopisa (Društvena istraživanja, Psihologijske teme, Suvremena psihologija, Review of Psychology, Ljetopis socijalnog rada, Revija za socijalnu politiku) te kolegice i kolege iz akademske i profesionalne zajednice.

U prvom dijelu okruglog stola **Aleksandra Huić** prezentirala je suvremene spoznaje o razlikama u upotrebi termina spol i rod u inozemnoj psihologijskoj literaturi. Pojam *spol* odnosi se na biološke i fiziološke karakteristike muškaraca i žena, za razliku od pojma *rod* koji se odnosi na društveno uvjetovane karakteristike muškaraca i žena. S obzirom na ovu distinkciju, prema današnjim uzusima, u inozemnim časopisima se pojam spol koristi isključivo kada je teorijsko pola-

zište autora biološko, dok se u slučajevima teorijskog polazišta koje naglašava društvene utjecaje odnosno miješane biološko - društvene utjecaje, koristi pojam rod.

Organizatorice okruglog stola su zatim sa sudionicima podijelile svoja iskustva s recenzijama radova i uputama recenzenata o prikladnoj terminologiji. Obrazložile su nedoumice i zbunjenost prilikom pisanja i mentoriranja radova, ali i prilikom recenziranja, s obzirom da u hrvatskoj psihologijskoj znanstvenoj javnosti ne postoje jasni kriteriji i smjernice za upotrebu termina rod ili spol. Polazeći od premise da je preciznost i standardiziranost jezika kojim se izvještava o rezultatima istraživanja jedna od glavnih karakteristika znanstvenog jezika, voditeljice su izložile svoj stav da autori ne smiju biti prepušteni sami sebi prilikom korištenja terminologije za konstrukte koje istražuju. Dosadašnje nepostojanje standarda otežava uspoređivanje rezultata različitih istraživanja te koči mogućnost znanstvenog i stručnog napretka. Dogovor o standardu omogućio bi da autori, recenzenti i urednici mogu efikasnije raditi svoj posao, te da i čitatelji mogu automatski prepoznati teorijsko polazište autora teksta.

U drugom dijelu okruglog stola urednici hrvatskih časopisa iz područja psihologije iznijeli su svoja iskustva i stavove u pogledu odgovarajućeg korištenja terminologije vezane uz pitanje roda i spola. Time je potaknuta rasprava između svih sudionika okruglog stola, u kojoj su do izražaja došle brojne razlike u spoznajama i stavovima o prikladnoj terminologiji u hrvatskom jeziku. Sudionici su tijekom rasprave iznijeli različita mišljenja o tome kada koristiti pojam spol a kada rod, koja su uglavnom ovisila o području psiho-

logije (socijalna, razvojna, eksperimentalna, evolucijska) i o vrsti podataka s kojima istraživači uobičajeno rade (upitnički podaci ili podaci iz cenzusa). Naglašeno je i kako bi sami autori trebali imati dovoljan stupanj autonomije pri odluci koju terminologiju koristiti, ovisno o svojem teorijskom polazištu. Na kraju su organizatorice prezentirale preporuke o tome kako koristiti terminologiju vezanu uz pitanja roda i spola prema suvremenim trendovima u međunarodnim psihologijskim časopisima (APA Style Publication Manual 2001; 2009).

Iako su sudionici pozdravili otvorenu raspravu o terminologiji i mogućnost iznošenja svojeg miš-

ljenja, čini se da među psiholozima u Hrvatskoj još ne postoji spremnost na dogovor o unificiranoj i standardiziranoj terminologiji pojmova rod i spol, već se želi poštovati različitost znanstvenih pristupa i autonomija autora radova. Stoga je glavni zaključak okruglog stola bio da uredništva hrvatskih časopisa dopuste autorima radova autonomiju u korištenju termina koji sami autori smatraju prikladnima teorijskom pristupu od kojeg polaze u radu, uz odgovarajuće obrazloženje.

Željka Kamenov i Nataša Jokić Begić

Socijalizacijski utjecaj roditelja i vršnjaka: mijenja li se relativna važnost njihova utjecaja?

Voditelji: prof.dr.sc. **Mira Klarin**; prof.dr.sc. **Zvezdan Penezić**

Sudionici: prof.dr.sc. **Katica Lacković-Grgin**, Sveučilište u Zadru; prof.dr.sc. **Mira Klarin**, Sveučilište u Zadru; prof.dr.sc. **Gordana Keresteš**, Filozofski fakultet u Zagrebu, Sveučilište u Zagrebu; prof.dr.sc. **Zvezdan Penezić**, Sveučilište u Zadru; prof.dr.sc. **Zora Raboteg Šarić**, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar"; dr.sc. **Slavica Šimić Šašić**, Sveučilište u Zadru; prof.dr.sc. **Marija Lebedina Manzoni**, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu; doc.dr.sc. **Vesna Bilić**, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Tijek rasprave:

Prof.dr.sc. Lacković - Grgin obratila se sudionicima okruglog stola ističući relevantnost teme u prostoru i vremenu, artikulirajući pri tome važnost respektiranja nekih karakteristika ličnosti poput temperamenta, koje moderiraju, odnosno određuju ulogu roditelja i vršnjaka u razvoju djece i adolescenata.

U uvodnom dijelu rasprave prof.dr.sc. Mira Klarin osvrnula se na povijest istraživanja uloge roditelja i vršnjaka te na jednu od kontroverznih teorija *Teoriju socijalizacije u grupi* autorice **Judith Rich Harris**. Također, istaknula je važnost istraživanja relativne važnosti roditelja i vršnjaka na različite aspekte razvoja.

Prof.dr.sc. Gordana Keresteš kritički se osvrnula na spoznaje iz tzv. tradicionalne razvojne psihologije ističući zablude i pretjerane generalizacije u istraživanjima utjecaja roditeljskog ponašanja.

Istaknula je nedostatke dosadašnjih istraživanja poput ignoriranja dvosmjernosti u odnosu roditelj – dijete, pridavanja (pre)velike važnosti relativno niskim mjerama povezanosti, pripisivanju kauzalnog značenja mjerama povezanosti, pretjeranom naglašavanju uloge odnosa pojedinca s roditeljima i utjecaja na odnos s drugim osobama.

Prof.dr.sc. Zvezdan Penezić osvrnuo se na proces socijalizacije iz perspektive evolucijske teorije. Istakao je da evolucijska perspektiva promatra razvoj kao dvosmjerni odnos između bioloških i iskustvenih faktora. Mozak je, prema ovom stajalištu, dizajniran da bude "iskustveno - očekujući" u svom početnom stanju (tj. pokazujući posebnu osjetljivost na određene vrste iskustva) i "ovisan o iskustvu" (tj. promjenljiv uslijed određenih životnih iskustava). Socijalni aspekti se promatraju kao dijelovi koji predstavljaju znanja i koji pomažu pri rješavanju ponavljajućih poteškoća s kojima se pojedinci suočavaju u svom okruženju. Ovaj opći pristup ima veliko značenje za teoriju socijalizacije jer implicira potrebu za različitim vrstama socijalne receptivnosti, kognitivne reprezentacije, emocionalnih / motivacijskih procesa i ponašanja u različitim društvenim domenama.

Prof.dr.sc. Zora Raboteg Šarić u svom dijelu rasprave govorila je zasebno o ulozi obitelji i vršnjaka u razvoju adolescenata, sukladnom djelovanju ova dva socijalizacijska čimbenika i o modelima koji govore o međudjelovanju mikrosustava u razvoju. Osobito se osvrnula na ekološke teorije i važnost istraživanja razvoja u aktualnom trenutku.

Dr.sc. Slavica Šimić Šašić iznijela je rezultate brojnih istraživanja koji upućuju na zaključak o različitom doprinosu obiteljske i vršnjačke interakcije različitim osobinama pojedinca. Tako npr. kvaliteta obiteljske interakcije u većoj mjeri doprinosi npr. samopoštovanju, agresivnom ponašanju, školskom postignuću u usporedbi s vršnjačkom interakcijom, dok je suprotno s npr. socijalnom usamljenosti i prosocijalnim ponašanjem. Također, istakla je važnost istraživanja uloge obitelji i vršnjaka obzirom na kulturni kontekst.

Prof.dr.sc. Marija Lebedina Manzoni ovu temu je promotrila iz perspektive vršnjačkog pritiska u kontekstu roditeljske interakcije, ističući kako adolescenti koji pokazuju jaču podložnost pritisku vršnjaka imaju roditelje koji ih manje kontroliraju i majke koje su permissivnije. Pozitivno roditeljstvo češće je među roditeljima čija su djeca otpornija na pritisak vršnjaka dok se obrnuto može zaključiti za roditeljsku psihološku kontrolu i permissivnost.

Doc.dr.sc. Vesna Bilić osvrnula se na socijalizacijski utjecaj vršnjaka i roditelja u digitalnom svijetu. Istaknula je da usamljenost, niže samopoštovanje te slabija podrška obitelji i lošiji školski uspjeh uvjetuju intenzivnije interakcije s virtualnim prijateljima. Negativne interakcije s roditeljima te nedostatak sigurnosti također rezultiraju intenzivnijim interakcijama s virtualnim prijateljima. Nezadovoljstvo roditeljima ključni je čimbenik za formiranje *on-line* prijateljstava.

U zaključku su se svi sudionici okruglog stola složili da je uloga obitelji vrlo značajna u razvoju djece i adolescenata. Početne teze koje su vezane za teoriju socijalizacije u grupi nisu podržane upravo zbog toga što se obitelji pridaje značajno (najznačajnije) mjesto u procesu socijalizacije djece. Nadalje, istaknuta je značajnost permanentnog istraživanja uloge socijalizacijskih čimbenika u razvoju djece i adolescenata i to s naglaskom na važnost nekih osobina ličnosti koje se do sada nisu istraživale, a imaju funkciju medijatora tijekom procesa socijalizacije.

Mira Klarin

Studentska savjetovališta u Hrvatskoj

U zadnjih petnaestak godina na sveučilištima u Republici Hrvatskoj počinju djelovati psihološka savjetovališta za studentice i studente. Većinom se osnivaju na onim sveučilištima, odnosno fakultetima koji imaju odjele ili odsjeke za psihologiju te u njima rade ili volontiraju nastavnici i nastavnice tih odjela / odsjeka. Na 20. konferenciji u Dubrovniku željeli smo na okruglom stolu razmijeniti iskustva, vidjeti što bismo mogli naučiti jedni od drugih i primijeniti to u radu.

Na okrugli su stol bila pozvana savjetovališta do čijih se informacija o radu moglo doći preko interneta, a svoj su rad predstavila savjetovališta (poredana po duljini staža): HUBIKOT iz Zagreba (djeluje od 1995.), Sveučilišta iz Rijeke (od ak. god. 1997./1998.), Filozofskog fakulteta iz Zagreba (od 1998.), Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli (od 2008.), Zdravstvenog veleučilišta iz

Zagreba (od travnja 2011.) te Filozofskog fakulteta iz Osijeka (djeluje od rujna 2011.). Kasnije je stigla i prezentacija savjetovališta Sveučilišta u Zadru (osnovanog početkom 2008. godine).

Osim po dužini staža, savjetovališta se razlikuju po tome u kakvim prostorima djeluju (od prikladnih i za individualni i grupni rad, do onih koji nemaju stalan prostor), po načinu prijave zainteresiranih (telefonski, e-poštom, dolaskom u terminima dežurstva), radnom vremenu (od cjelodnevnog svakodnevnog do nekoliko puta tjedno po nekoliko sati), po izvorima financiranja (pretežno su to matična sveučilišta, a negdje i gradovi, županije, ministarstva i EU fondovi), edukacijama koje savjetovatelji i savjetovateljice imaju (neka savjetovališta rade po jednom, a neka po različitim pristupima), jesu li savjetovatelji i savjetovateljice vanjski suradnici ili predaju

na tim sveučilištima / fakultetima, jesu li plaćeni (od volontiranja do punog radnog vremena u savjetovalištu), jesu li uključeni i volonteri i volonterke (ako jesu to su uglavnom studenti i studentice završnih godina studija psihologije), primjenjuju li se dijagnostička sredstva te u načinu evaluiranja rada.

Svim je savjetovalištima zajedničko to da su im studenti i studentice ciljna skupina (premda su negdje to i roditelji, maturanti i maturantice te sveučilišno osoblje), da se s njima radi po načelima psihologijskog savjetovanja, da su usluge za korisnike i korisnice besplatne. Problemi s kojima se u radu uglavnom susreću podjednaki su: akademski, interpersonalni, problemi sa samopoštovanjem, anksioznost, depresivnost. Od aktivnosti koje provode, svim je savjetovalištima zajednički nazivnik – individualno savjeto-

vanje, dok se ponuda dalje razlikuje i ide u smjeru grupne podrške, radionica, tribina, predavanja, istraživanja, studentskih projekata, filmskih večeri. Sva savjetovališta organiziraju superviziju za svoje savjetovatelje i savjetovateljice. Savjetovališta sličnih načina rada imaju povijest zajedničkih projekata, a moglo se čuti da postoji otvorenost za veću suradnju i s ostalim savjetovalištima.

Sudionice i sudionici okruglog stola prepoznali su potrebu za dogovaranjem minimalnih zajedničkih standarda kako bi osigurali podjednaku kvalitetu podrške studentima i studenticama. Dogovoreno je da se ova tema planira za okrugli stol na sljedećoj, 21. konferenciji u Zagrebu.

Marlena Plavšić

IZ RADA ŽUPANIJSKIH DRUŠTAVA HPD-a

Društvo psihologa Brodsko - posavske županije

Tijekom 2012. godine Društvo psihologa Brodsko - posavske županije brojilo je u prosjeku 35 članova i u cijelosti je realiziralo Program rada, što se vidi i iz slijedećih pokazatelja:

- Uspješno je organiziran 5. tjedan psihologije u Slavonskom Brodu i Novoj Gradišci u kojemu su bile zastupljene gotovo sve institucije u kojima rade psiholozi. Održavana su predavanja, radionice, savjetovališta, otvoreni telefoni za pitanja građana, sudjelovanje u TV i radio emisijama ..., a mediji su događanja pratili s velikim interesom (prilog na SBTV-u, Radio Slavoniji, Radio Brodu, Radio Novoj Gradišci, lokalnom tjednom listu Posavska Hrvatska, web portali...). Pokrenuta je i trajna Facebook stranica Tjedna u Slavonskom Brodu i Novoj Gradišci gdje se osim samih događanja vezanim za Tjedan, mogu naći i drugi sadržaji i zanimljivosti vezani za psihologiju.
- U organizaciji DP BPŽ održana su četiri sastanka sa stručnim predavanjem za članove društva te redovita godišnja skupština. Sastanci su uredno prijavljivani Povjerenstvu za stručno usavršavanje HPK:
 - „Samopoštovanje djece smještene u dječjim domovima i njihov stav prema izdvajanju iz obitelji i

udomiteljstvu“ – mr.sc. **Renata Puljko**

- „Školska fobija i ovisnost o računalnim igricama“ – mr.sc. **Jugoslav Gojković**, dr.med.
- „Anksiozna osjetljivost i anksiozni poremećaji“ – **Monika Lemaić**, mag.psych.
- „Alkoholizam žena i iskustva u radu“ – **Tatjana Bakula Vlaisavljević**, dr.med. specijalist neuropsihijatrije

- Kroz gostovanja u različitim TV i radio emisijama intenzivirali smo medijsku promociju Društva tijekom cijele godine.
- Osigurali stručnu pomoć mladim kolegama kroz mentorstvo, posebno u području stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa.
- Radili na prikupljanju članarine.
- Radili na izradi planova rada, financijskih planova, izvješća o radu, financijskih izvješća.
- Radili i na ostalim poslovima vezanim za Program rada i trenutne potrebe.

Marija Matičević Ivanković

Društvo psihologa Istre

Društvo psihologa Istre

Associazione psicologi dell'Istria

ИСТРИЈСКО ПСИХОЛОШКО ДРУШТВО

U ovoj olimpijskoj godini Društvo psihologa Istre zaokružilo je provedbu jednog projekta, održalo nekoliko stručnih skupova, aktivno sudjelovalo u izradi županijskog plana za zdravlje, provelo još jedan Tjedan psihologije i na svojoj koži iskušavalo klimatske promjene.

Veljača je, osim Tjedna psihologije po cijeloj Istri, donijela i predavanje psihijatra **Stanislava Matačića** o vezi psihoanalize i filma što su organizirale kolegice i kolege psihoanalitičke orijentacije u Puli.

Projekt *Medijska pismenost u prevenciji elektroničkog nasilja* dovršen je u travnju edukacijom u Pazinu. Provele su je voditeljica projekta **Hana Šiljan Bembić** i voditeljica aktivnosti u projektu **Marija Gliha Družetić**. Sudjelovalo je desetak sudionica koje su osposobljene za daljnju provedbu projekta po svojim (osnovnim) školama. Projekt je sufinanciran sredstvima Istarske županije. Ako bude interesa za daljnjom edukacijom, Društvo će je održati.

Proljeće je bilo doba pojačanih aktivnosti na području (mentalnog) zdravlja. Nekoliko je kolegica i kolega sudjelovalo u određivanju županijskih prioriteta za zdravlje, bilo tako što su bili u fokus - grupama, bilo tako što su ih moderirali. Nakon konsenzus konferencije na kojoj su prioriteti definirani, na jesen je opet dio kolegica i kolega u radnim grupama sudjelovao u razradi pojedinih prioriteta koji ulaze u Plan za zdravlje Istarske županije.

U prvom su dijelu godine neki članovi i članice bili aktivni u pisanju tekstova za priručnik o mentalnom zdravlju koji je bio predstavljen na konferenciji u Dubrovniku.

U lipnju su dvije članice Društva sudjelovale na simpoziju *Potrebe i mogućnosti psihološke skrbi o starijim osobama* u Zagrebu i pritom otkrile slastičarnicu kojoj će se uvijek rado vraćati.

U najtoplijem ljetnom danu u Vinežu kraj Labina održana je redovna skupština Društva s koje možete pročitati zapisnik **Maše Kosanović**. To je ujedno bila prigoda da čujemo o radu novootvorenoga savjetovišta koji djeluje upravo u tom prostoru Doma Riko Milevoj.

U rujnu je kolegica **Dušanka Kosanović** održala radionicu *Kako biti podrška djeci čiji su roditelji onkološki pacijenti / pacijentice* u suradnji s udrugom SVE za NJU! u Umagu, a o tome možete pročitati reportažu u ovom broju lista.

U listopadu je, na poziv Društva psihologa Sisačko - moslavačke županije, **Marlena Plavšić** za građanstvo održala izlaganje na temu *Uspješno starenje* u Sisku.

Redoviti poslovi Društva psihologa Istre uključivali su održavanje sastanaka upravnog i nadzornog odbora i ažuriranje web stranice. Ove je godine ona živnula brojnim tekstovima koje prikupljamo od naših članova i članica. To su tekstovi koji su već objavljavani, a ovo je prigoda da budu dulje i šire dostupni.

A ponosna dobitnica priznanja *Marulić: Fiat Psychologia* ove je godine postala naša članica **Đoja Mikluš**.

U studenom, koji to ime nosi samo iz tradicijskih razloga, klimatski je prikladno na vjerojatno najkišniji dan u godini, održana edukacija o ulozi psihologa i psihologinja u svijetu koji zahvaćaju klimatske promjene. Kolega **Dževdet Hadžiselimović** objavio je već u Psihologu tekstove na temu. Uzeo si je krupan zalogaj, ne pršuta, što bi bilo lakše probavljivo, nego bavljena temom za koju znamo da je važna, a radije bismo da nije.

Marlena Plavšić

Društvo psihologa Osijek

Tijekom 2012. godine Upravni odbor Društva psihologa Osijek redovno se sastajao. Na sastancima se raspravljalo o aktualnim problemima te o izvješćima sa sjednica Upravnog odbora HPD-a.

Tijekom godine Upravni odbor bio je zadužen za organizaciju 4. znanstveno - stručnog skupa posvećenog pitanjima nasilja na temu *Nasilje i mentalno zdravlje - interdisciplinarni pristup*, u sklopu koje je imao puno različitih zaduženja (organizacija smještaja sudionika, izrada web stranica, organizacija zabavnog sadržaja, organizacija dolaska pozvanih predavača i dr.) te čemu je i najviše vremena bilo posvećeno. Društvo psihologa Osijek organiziralo je predstavljanje nadolazećeg skupa na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku. Kako je trenutno teška financijska situacija u državi, Upravni odbor se posebno aktivirao u traženju

sponzora za skup. Uspješno su organizirani znanstveno - stručni i prateći zabavni sadržaji skupa. Radovi na skupu bili su organizirani u okviru šest sekcija (28 radova). Bilo je tri pozvana predavanja, pet okruglih stolova, jedan simpozij te dvanaest poster prikaza. Na skupu je predstavljen i *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi* autorice **Tene Velki**.

U travnju 2012. Društvo psihologa Osijek organiziralo je predstavljanje knjiga kolegice dr. **Mirjane Krizmanić** na temu *Od znanosti do praktičnosti*.

Društvo psihologa Osijek trenutno radi na aktivnostima vezanima uz dolazeći 6. tjedan psihologije.

Tena Velki
Mirjana Mozer

Društvo psihologa u Splitu

2012. godina je za Društvo psihologa u Splitu započela redovnom i izbornom skupštinom. Skupštinom je završio mandat dotadašnjeg Upravnog odbora na čelu s kolegicom **Lenkom Čurlin** koja je funkciju predsjednice Društva uspješno obavljala punih osam godina. Izabran je novi Upravni odbor u sastavu **S. Čanić** (predsjednica), **S. Jović** (dopredsjednik), **V. Ždero** (dopredsjednica), **J. Birsa** (tajnica), **I. Jukić**, **N. Kekez - Vrgoč** i **N. Šalinović**. U veljači je nizom zanimljivih predavanja obilježen Tjedan psihologije.

U travnju smo doživjeli veliki gubitak: bitku s opakom bolešću prerano je izgubila naša draga kolegica **Nives Marinčić**. Nives je u studenom posthumno nagrađena priznanjem HPD-a *Marulić: Fiat Psychologia* za svoj stručni doprinos, u kojemu se posebno ističe njen rad u nekim od najtežih područja rada u psihologiji: radu sa žrtvama obiteljskog nasilja i ratnim stradalnicima u Hrvatskoj i susjednoj BiH.

Godinu su najvećim dijelom obilježile aktivnosti pet stručnih sekcija DPS-a u sklopu kojih je za članove društva održano petnaestak stručnih predavanja različite tematike. Nabrojimo samo neka od njih: *Objektni odnosi kod djece s cerebralnom paralizom*, *Trendovi ovisnosti mladih i savjetovanje*, *Povezanost dobi polaska u školu i školskog postignuća i upotreba MLQ-a (Višefak-*

torskog upitnika rukovođenja). U duhu suradnje i dijeljenja znanja, predavanja su pretežno održali sami članovi i članice Društva, svatko iz svoga područja djelovanja. Dvije sekcije su dobile i nove pročelnice: **Ivana Svetina** je od kolegice **Sanje Bedalov Mitar** naslijedila vodstvo Sekcije psihologa u socijalnoj skrbi, dok je **Meri Đula Ercegović** naslijedila Sandru Čanić na mjestu pročelnice Sekcije za organizacijsku psihologiju.

U rujnu je u suradnji sa Splitsko - dalmatinskom udrugom spinalno ozlijeđenih pokrenut projekt Psihološka radionica. Cilj projekta je pomoć ozlijeđenim osobama, članovima udruge, i njihovim obiteljima, u prevladavanju kriznih stanja, prilagodbi na promijenjeni način življenja kao i podrška u procesu socijalizacije i integracije ozlijeđenih osoba u životnu sredinu. U sklopu projekta angažiran je psiholog na pola radnog vremena.

Veliko postignuće Društva je pokretanje novih profesionalno izrađenih mrežnih stranica za koje je u najvećoj mjeri zaslužan stručni tim tvrtke Manufaktura d.o.o. pod vodstvom kolegice **Nelije Rudolfi**. Nove stranice su u listopadu zamijenile postojeće koje je od 2008. održavao kolega Slobodan Jović. Osim novih stranica, s ciljem što boljeg informiranja članova o aktualnostima, u studenome su pokrenute i elektronske vijesti Društva.

Društvo je objavom i komunikacijom vijesti podržalo tijekom godine niz stručnih aktivnosti i događanja u lokalnoj zajednici poput Kongresa školske i sveučilišne medicine, Dana predškolskog odgoja te različitih edukacija. Podržali smo i neke od aktivnosti udruga Palčiči i Klub trudnica i roditelja Split u kojima vrlo aktivno djeluju naše članice.

Suradnja psihologa DP Split i Kluba trudnica i roditelja Split: neophodan je klinički psiholog

U organizaciji Udruge "Klub trudnica i roditelja Split", 14. studenoga 2012. održan je u Splitu okrugli stol *Roditi se u splitskom rodilištu nekad i sad* na kojem je sudjelovala i članica DP Split, psihologinja doc.dr.sc. **Ina Reić Ercegovac**. Kao jedan od temeljnih problema istaknula je nedostatak kvalitetne komunikacije s roditeljima kojima se uglavnom pristupa s pozicije moći. Kritički se osvrnula na odnos zdravstvenog osoblja prema budućim majkama ističući da im je najčešće samo potrebna poruka "evo, mi smo tu da vam pomognemo". Jedan od zaključaka okruglog stola bio je taj da splitskom rodilištu nedostaju primalje, anesteziolozi te liječnici ginekolozi, ali i da je neophodan klinički psiholog koji bi radio i s trudnicama, odnosno majkama te kao podrška medicinskom osoblju. Sudionici su bili suglasni kako treba raditi na edukaciji zdravstvenog osoblja u smislu ostvarivanja kvalitetnije komunikacije s korisnicama rodilišta. Budućim majkama treba omogućiti izbor načina poroda, te roditeljima treba definitivno omogućiti boravak

Nadamo se da će entuzijazam članova i članica Društva, kojih je u 2012. bilo aktivno čak sedamdesetak, i u 2013. godini doprinijeti ostvarenju niza zanimljivih projekata, predavanja i aktivnosti u Splitu kao i Splitsko - dalmatinskoj županiji.

Sandra Čanić

s djecom na neonatologiji dulji od sat vremena koliko je dozvoljeno.

Psihologinje, članice DP Split već dugi niz godina sudjeluju u volonterskom programu Udruge "Klub trudnica i roditelja Split" *Znanjem do poroda bez straha*. Ovaj projekt se odvija uz potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti te Grada Splita, s ciljem pružanja budućim roditeljima kvalitetnih informacija, znanja i vještina koje će im, između ostaloga, omogućiti bolju i ravnopravniju komunikaciju sa zdravstvenim osobljem tijekom trudnoće i poroda. Projekt se realizira kroz ciklus mjesečnih predavanja i radionica koje se održavaju u Klubu. Tematska predavanja vezana uz psihološke aspekte trudnoće, poroda, roditeljstva i odgoja održavaju, uz doc.dr.sc. Reić Ercegovac, kolegice **Željka Friganović Jerončić** i **Neda Pleić**.

Sandra Čanić

Naslovnica Psihologa: LIJEVO - dobitnici društvenog priznanja „Marulić: Fiat psychologia“ Ines Jakovčić, Helena Sveško Visentin, Kamea Jaman Čuveljak, Mirjana Mozer, Gordana Buljan Flander (dobitnica „Zlatnog grba“ HPD-a), Dubravka Svilar Blažinić, članica obitelji pok. Nives Marinčić, Marta Benko i Dražen Kovačević, DESNO – Franko Skokandić, Nina Skurić, Milanka Opačić i Josip Lopižić

IZ RADA STRUČNIH SEKCIJA HPD-a

Sekcija psihologa u medicini rada

Za psihologe u medicini rada protekla godina bila je i radna i konstruktivna, ali i teška.

Članovi stručne sekcije HPD-a i razreda HPK započeli su godinu s nizom sastanaka s Ministarstvom zdravlja i ostalim relevantnim subjektima u cilju pokretanja postupka za izmjenu Zakona o zdravstvenoj zaštiti zbog kvalitetnijeg definiranja statusa psihologa u zdravstvenom sustavu.

Izveštavali smo i komentirali informacije sa sastanka Stručnog razreda psihologa u medicini rada pri HPK te brzo i efikasno *podigli cijelu struku na noge* kada se psihologe pokušalo izbaciti iz velikog dijela pregleda u medicini rada, odnosno, iz periodičkih pregleda za radna mjesta s povećanim rizikom od ozljede na radu. Tada smo se brzo organizirali, podijelili zadatke i moguće negativne posljedice sveli na minimum. Negdje u isto vrijeme upozoravali smo i na neprimjerenost zakonskih odredbi vezanih uz psihologijski pregled zrakoplovnog osoblja definiran Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvene sposobnosti zrakoplovnog osoblja .

Početak jeseni sudjelovali smo i u izradi nacrtu prijedloga Zakona o zaštiti na radu.

Usko surađujući sa Stručnim razredom za psihologe u medicini rada HPK, a vezano uz pokušaj izbacivanja struke iz periodičkih pregleda za radna mjesta s povećanim rizikom od ozljede na radu, svim relevantnim institucijama i strukovnim udruženjima ponudili smo argumente znanstvenih istraživanja, analizu zakona u zemljama EU te ukazali na zastupljenost psihičkih bolesti u odnosu na ukupan broj bolesti u radu invalidskih povjerenstava (invalidskih komisija ili IK-a). Nakon navedenih akcija dobili smo podršku šire javnosti i nekih strukovnih udruženja (npr. Udruge profesionalnih vozača), ali smo, ipak, izgubili jednu bitku i ostali isključeni iz redovnih nadzornih pregleda vozača i vozača starijih od 80 godina!

U međuvremenu smo izveštavali s interdisciplinarnog stručnog skupa: „Psihološki pregledi u sklopu preventivnih prethodnih i periodičkih pregleda zaposlenika na mjestima s posebnim uvje-

tima rada“ te prenosili relevantne članke iz medija diljem RH.

Na konferenciji u Dubrovniku organizirali smo okrugli stol na temu: “Smjernice za zdravstvene preglede zaposlenih“ i njihove implikacije na rad psihologa u medicinama rada, te na kraju, kao jednu od sretnijih vijesti, još jednom podsjetili kolege privatnike o mogućnosti izlaska iz sustava PDV-a.

Ono što želimo naglasiti jesu pozitivne reakcije kolegica diljem Hrvatske koje rado sudjeluju u raspravama, komentiraju ili su u najmanju ruku zadovoljne što sada brzo i lako dolaze do relevantnih informacija u nažalost, izrazito promjenljivim uvjetima rada u medicinama rada. Zbog toga je većina kolegica moguću najavu ukidanja „Psihometra“ dočekala s izrazitim negodovanjem i/ili žaljenjem.

Konačno, moramo naglasiti da od većine aktivnosti ne bi bilo ništa bez uske suradnje s razredom za medicinu rada HPK, pa ovim putem, još jednom, moramo poslati posebnu zahvalu predsjednici Stručnog razreda za medicinu rada HPK, kolegici **Barici Urh**.

Održana su samo dva sastanka sekcije, najviše zbog toga što smo putem elektronskih medija još više unaprijedili komunikaciju među članovima, čemu najviše svjedoči i velika popularnost stranica **www.psihometar.info** koje su postale mjesto otvorene komunikacije među članovima sekcije. Na web-stranicama **www.psihometar.info**, samo tijekom 2012. godine, postavljena su 22 informativna teksta i zabilježena 122 komentara naših članova.

Ipak, zbog popularnosti stranica i dobrih ocjena od strane pretraživača iste su postale lako dostupne javnosti, pa smo odlukom većine članova na jednom od sastanaka sekcije neke od informacija morali ograničiti ili u potpunosti zaštititi od javnosti. To će, prema mišljenju većine, potaknuti još bolju, otvoreniju i konstruktivniju komunikaciju među članovima, a zbog osjećaja sigurnosti i razumijevanja konteksta u kojem se informacije plasiraju.

Slobodan Jović

Sekcija za forenzičnu psihologiju

1. Sekcija za forenzičnu psihologiju održala je u 2012. godini četiri sastanka sa stručnim predavanjima o aktualnim temama psihologijskog sudskog vještačenja:

- ožujak 2012 - **Jelena Mustapić**, prof.: "Zamke članka 75. - primjeri iz prakse"
- svibanj 2012 - dr.sc. **Dražen Kovačević**: „Neki psihologijsko - forenzični aspekti tzv. neprisilnih „dobrovoljnih“ spolnih odnosa između odraslih i djece“
- rujun 2012 - dr.sc. **Joško Sindik**: „Nasilje nad djecom i između djece predškolske dobi te roditeljski načini discipliniranja“
- studeni 2012 - **Marina Kereša**, prof.: "Anksiozne smetnje kod djece rastavljenih roditelja"

Predavanja su prijavljena Hrvatskoj psihološkoj komori i za njih su predavači dobili osam bodova, a slušači pet bodova.

2. Sekcija kontinuirano provodi obuku kandidata za sudske vještake, prema Pravilniku o obuci kandidata za stalne sudske vještake usvojenom 24.9.2009. Županijski sud u Zagrebu uputio je kandidatkinju dr.sc. **Ivanu Dijanić Plašić** na obuku za stalnu sudsku vještakinju. Odlukom čelnništva Sekcije od 2.11.2011. god. mentoricom joj je imenovana dr.sc. **Jadranka Zorić**. Po uputi Županijskog suda u Sisku, kandidatkinji za sudsku vještakinju s područja psihologije **Marijani Sarilar**, imenovan je 2.12.2011. mentor dr.sc. **Dražen Kovačević**. Kandidatkinja je uspješno završila obuku s danom 28.12.2012. te je pozitivno mišljenje otpremljeno na nadležni županijski sud.

3. Ovogodišnji Tjedan psihologije, ljubaznošću domaćina g. **Ivana Turudića**, održao se na Županijskom sudu u Zagrebu. Kolegama, sucima i zamjenicima državnog odvjetnika, kao i stručnim suradnicima prezentirane su aktualne teme iz forenzične psihologije.

Teme i predavači:

- Dr.sc. **Jadranka Zorić**: Psihofiziološki faktori ubrojivosti počinitelja kaznenih djela u prometu
- Dr.sc. **Dražen Kovačević**: Pamćenje svjedoka
- **Dunja Krajnović**, prof.: Psihologijski aspekti vještačenja procesne sposobnosti

4. Članovi Sekcije, radna grupa u sastavu dr. sc. **Jadranka Zorić**, mr.sc. **Irena Pastuović Terze** i **Dunja Krajnović**, prof., izradili su *Prijedlog etičkih smjernica za forenzične psihologe /*

sudske vještake psihologijske struke. Na sastanku u svibnju izložen je prijedlog koji je prihvaćen od strane Sekcije, a koji je potom upućen HPD-u i HPK-u na daljnji postupak.

5. Na sastanku u rujnu Sekcija je predložila svojeg dugogodišnjeg vrlo aktivnog člana **Dražena Kovačevića** za dobitnika društvenog priznanja „Marulić: Fiat Psychologia“. Izvršni odbor HPD-a je prihvatio prijedlog Sekcije. **Dražen Kovačević** je klinički psiholog bogatog profesionalnog iskustva. Autor i koautor je brojnih objavljenih stručnih članaka i znanstvenih radova. Redovito izlaže radove na kongresima i stručnim skupovima. Autor je nekoliko knjiga, a svoj doprinos dao je i u nekoliko poglavlja knjiga povijesno – kulturne tematike. Urednik je i nekoliko časopisa. Sudjeluje u izvođenju edukacija sekcije i šire, te je mentor kandidatima za sudske vještake.

Dražen Kovačević i Josip Lopižić

6. Na sastanku Sekcije u studenom 2012. članovi su obaviješteni da je u izradi novi Zakon o sudskim vještacima te se najavljuje osnivanje Komore sudskih vještaka. O daljnjim novostima članovi će pravovremeno biti obaviješteni.

7. Na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa Sekcija za forenzičnu psihologiju sudjelovala je sa slijedećim izlaganjima:

1. **Branko Kanazir**, **Dražen Kovačević**, **Tija Žarković Palijan**: Pamćenje svjedoka kod kaznenih djela ubojstva
2. **Martina Lotar Rihtarić**, **Smiljka Baranček** i **Đulijana Badurina Sertić**: Psihopatija i ljutnja kod počinitelja seksualnih delikata
3. **Fata Mujanović**: Prevencija i suzbijanje seksualnog i rodno bizarnog nasilja u Bosni i Hercegovini.

Jadranka Zorić

Sekcije za kliničku i zdravstvenu psihologiju

Stručne Sekcije za kliničku i zdravstvenu psihologiju obilježile su 2012. godinu kontinuiranim radom te širokim dijapazonom aktivnosti. Iz niza aktivnosti tijekom 5. tjedna psihologije u Hrvatskoj izdvajamo predavanje „Socijalna kognicija i mentalno zdravlje - način na koji mislimo jedni o drugima“ prof.dr.sc. **Željke Kamenov** održano 20. veljače 2012. u Klinici za psihijatriju Vrapče. Mr.spec. **Marta Benko** organizirala je u Poliklinici za zaštitu djece grada Zagreba okrugli stol na temu „Prava i potrebe djece u zdravstvu – uloga psihologa“.

Na redovitim sastancima sekcija održana su sljedeća predavanja:

- mr.spec. **Iva Žegura**: „Smjernice u radu s rodno disforičnom djecom i adolescentima - nizozemski pristup“;
- prof.dr.sc. **Krunoslav Matešić**: „Uporaba psihodijagnostičkih sredstava od strane kliničkih psihologa u Republici Hrvatskoj – rezultati EFPA-ine ankete“;
- univ.mr. **Marta Benko**, spec.klin.psih.: „Terapija igrom“ i
- dr.sc. **Marina Grubić**: „Interseksualnost – od dijagnostike do tretmana“.

Također, članovi i članice sekcija aktivno su doprinijeli organizaciji i programu 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa održane na temu „Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva“. Izdvajamo nekoliko tema okruglih stolova: „Profesionalni identitet kliničkog

psihologa i psihoterapeuta - je li to u Hrvatskoj nespojiva kombinacija?“ (voditelji: dr.sc. **Irena Bezić** i mr.spec. **Ivan Vračić**), „Promjene u obiteljskoj dinamici nakon pojave kronične bolesti pojedinog člana obitelji“ (voditeljica dr.sc. **Slavka Galić**), „Drugačiji oblici partnerskih zajednica“ (voditeljica mr.spec. **Iva Žegura**), „Uloga psihologa u radu s pacijentima i njihovim obiteljima“ (**Andreja Bogdan**, prof. i **Živko Mišević**, dr.med.), kliničke domjenke u organizaciji dr.sc. **Nataše Jokić - Begić** koji su se odnosili na rodno - spolne razlike te njihove reperkusije u životu heteroseksualnih i homoseksualnih parova, a održana su i dva bloka usmenih izlaganja iz područja zdravstvene psihologije. Tijekom 2012. godine zabilježena je izvrsna suradnja naših sekcija s ostalim stručnim sekcijama HPD-a te s Hrvatskom psihološkom komorom, ali i drugim strukama u području mentalnog zdravlja. Pozivamo vas da se aktivno uključite u osmišljavanje naših stručnih predavanja te aktivnosti u narednoj godini (kontakt putem e-maila: **hpd.sekcije.zdravstvena.klinicka@gmail.com** ili **iva.zegura@bolnica-vrapce.hr**).

U nadi da će 2013. godina donijeti bolji status kliničkim psiholozima i psihologinjama, želimo vam u ime Sekcija za kliničku i zdravstvenu psihologiju mnogo uspjeha, zadovoljstva i zdravlja te obećavamo novi ciklus stručnih predavanja s kvalitetnim, aktualnim i zanimljivim temama.

Iva Žegura

Sekcija za penološku psihologiju

Od ukupno četiri planirana sastanka u 2012. godini, Sekcija za penološku psihologiju je, uglavnom zbog organizacijskih razloga, održala samo dva sastanka. Na 13. po redu sastanku sekcije, održanom 18. travnja 2012. godine, predavanje pod naslovom: „Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji“, održala je kolegica **Jelena Mustapić**.

14. sastanak sekcije organiziran je 15. studenog 2012. godine, na istom je dr.sc. **Vesna Buško** održala predavanje pod temom "Suočavanje sa stresom u zatvoru". Na istom je sastanku proveden reizbor čelništva sekcije, članovi su jednoglasno izglasali sljedeće čelništvo sekcije: **Đulijana Badurina - Sertić**, pročelnica sekcije; **Bernardica Franjić Nađ**, dopročelnica; **Elizabeta Božac**, **Predrag Radelić**, **Marina Mirčeta** članovi čelništva; te **Jelena Mustapić**, tajnica

sekcije. Zahvaljujemo dosadašnjem čelništvu: **Jandri Šariću** kao pročelniku, te **Ingrid Popovski Cukon** i **Željki Knotek Maloić** na dosadašnjem radu i vođenju sekcije.

Osim spomenutih predavanja na sastancima sekcije se diskutira o svim događanjima relevantnim za psihološku struku, aktualnim problemima kako struke općenito tako i specifičnostima rada psihologa u penološkom sustavu. Članovi sekcije pojedinačnim su izlaganjima sudjelovali na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku. Kao dodatnu vrijednost Sekcije za penološku psihologiju želimo istaknuti zainteresiranost za organizirana predavanja, kako drugih članova HPD-a, tako i veliki interes suradnika drugih struka u zatvorskom sustavu.

Đulijana Badurina Sertić

Sekcija za predškolsku psihologiju

Pregled rada Sekcije za predškolsku psihologiju u 2012. godini:

<i>Datumi</i>	<i>Teme</i>	<i>Izlagači</i>
Tjedan psihologije, veljača 2012.	Pregled tema dostupan je na webu HPD-a	Bilježimo veliki odaziv i dobru realizaciju aktualnih tema.
7. ožujak 2012	Predstavljanje Integrativne terapije igrom	Tatjana Gjurković, prof.
3. travanj 2012	Percepcija ponašanja i potreba darovite djece u odnosu na duljinu staža odgojiteljica	Jasna Cvetković-Lay, ECHA specijalist i Tajana Lankaš
16. svibanj 2012	Procjena djece s teškoćama komunikacije	Dr. Sanja Šimleša
14. rujan 2012	Izvešće o radu stručnog razreda na nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom odgoju	Članovi stručnog razreda
10. studeni 2012	Sastanak sekcije na konferenciji u Dubrovniku s temom povezivanja i umrežavanja	Članovi sekcije iz svih hrvatskih županija
14. prosinac 2012	Razvojne kompetencije djece predškolske dobi – roditeljska odgovornost i perspektiva	Zorica Durman Marijanović i Marijana Smerić Pecigoš
Kontinuirano	Izveščivanje o radu stručnog razreda	Članovi stručnog razreda za predškolsku psihologiju
Kontinuirano	Briga za informiranje i umrežavanje svih članova sekcije	

Sekcija za predškolsku psihologiju održala je šest stručnih sastanaka. Sekcijske aktivnosti su vrlo dobro posjećene i podržane od svih članova koji se nalaze u djelatnosti predškolskog odgoja. Članovi prepoznaju važnost informiranja i dijeljenja problema i aktivno sudjeluju u realizaciji zadataka na svim razinama. Moramo napomenuti da u protekloj godini bilježimo i izradu *Standarda rada predškolskih psihologa* koji su osnova i polazište za planiranje i programiranje rada psihologa u predškolskom odgoju i obrazovanju. Isti se sada nalaze na mrežnoj stranici Hrvatske psihološke komore, a objavljeni su i u ovom broju Psihologa.

Nedavni seminar AZOO-a koji je organizirala viša savjetnica kolegica **Teodora Dubrović**, na temu *Planiranje i programiranje rada stručnog suradnika psihologa u dječjem vrtiću* bio je namijenjen mladim psiholozima s do pet godina staža u predškolskim ustanovama. Seminar su kreirale i provele viša savjetnica, dr. **Gordana Kuterovac - Jagodić** te DV Trešnjevka (ravnateljica **Lidija Redžepović**, prof.ped. i psihologinja **Kamea Jaman Čuveljak**). U radu seminara bilo je aktivno 40 sudionika.

Budući da je Sekcija vrlo brojna te da se okupljanjem i do 70 članova po sastanku ne mogu kvalitetno obraditi neke važne teme, odlučili smo se u narednom periodu organizirati i na način fokus grupa. Fokus grupe predstavljaju oblik rada u kojem se intenzivnije raspravlja i radi na određenoj specifičnoj temi. Pretpostavka je da su članovi motivirani i zainteresirani za rad te

dijele odgovornost oko obrade pojedine teme. Svaka fokus grupa treba imati voditelja tima i međusobnim dogovorom kreirati sljedeće kriterije rada: dinamiku susreta, definiranje ciljeva, izradu materijala za korištenje, prezentacija istih na sekciji i izvješće o radu (uz preporuke / zaključke).

PRIJEDLOG TEMA FOKUS GRUPE :

1. *Razvojne liste i kompetencije djeteta* – vrste razvojnih lista (individualne, grupne, po dobi), pokrivenost svih razvojnih područja, razdoblja primjene, upotrebnosti materijal za članove, pregled kompetencija (u informatičkom obliku)
2. *Suradnja sa školom* – suradnja sa Sekcijom za školsku psihologiju, vrste testova, prijem djece sa 5 godina u „malu školu“ i rad s djecom u „maloj školi“, pisanje psihologijskog nalaza i mišljenja
3. *Materijalni kontekst i uloga psihologa* – što psiholog treba opažati, povezanost strategija učenja u svjetlu „različitih inteligencija“, izrada psiholoških indikatora kvalitete za opažanje materijalnog konteksta
4. *Planiranje istraživanja u predškolskom području* - umrežavanje vrtića na pojedinim vrsutama istraživanja, znanstvenim i akcijskim
5. *Rana intervencija* - uključiti sve razvojne razine, definirati potrebe i aktivnosti sekcije, stručnog razreda, HPK, gradskog ureda, AZOO-a, izrada IOOP-a i dosjea za djecu, povezivanje sa Edukacijsko - rehabilitacijskim fakultetom i izrada materijala za web

6. Izrada vlastite web i FB stranice

Aktivno i kontinuirano potičemo članove na praćenje važnih strukovnih događanja, skupova i edukacija kao dobar način za održavanje konti-

nuiranosti stručnog usavršavanja i cjeloživotnog učenja, samovrednovanja te poticanja izvrsnosti u struci.

Kamea Jaman Čuveljak

Sekcija za profesionalno usmjeravanje

Tijekom 2012. godine psiholozi Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje provodili su niz aktivnosti namijenjenih najširim skupinama korisnika, prvenstveno nezaposlenim osobama i ostalim tražiteljima zaposlenja, poslodavcima i učenicima. Pristup uslugama profesionalnog usmjeravanja temelji se na tzv. sustavu lijevka, odnosno polazi od toga da najveći broj korisnika bude informiran (putem grupnog i individualnog informiranja, samoinformiranja, računalnog programa *Moj izbor*, itd.), manji broj korisnika uključuje se u grupno savjetovanje, a najmanji broj korisnika prolazi cjelokupni postupak psihološkomedicinske obrade. Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja pri tom su usklađene s Rezolucijama Vijeća Europske unije te su definirane kao alat politike zapošljavanja, čime se naglašava njihova posrednička uloga između obrazovne ponude i potražnje na tržištu rada, odnosno ishoda obrazovanja i zahtjeva tržišta rada.

Aktivnosti s nezaposlenim osobama i ostalim tražiteljima zaposlenja te poslodavcima

Aktivnostima informiranja i savjetovanja nezaposlenim osobama i ostalim tražiteljima zaposlenja se pruža pomoć u definiranju osobnog i radnog potencijala kao i oblikovanju planova za razvoj karijere. Za ulazak pojedinca na tržište rada pored stručnih znanja sve veći značaj ima razvoj i unapređenje, *prenosivih vještina*. Zadnjih godina osobita se pozornost posvećuje kontinuiranom i sustavnom razvoju vještina upravljanja karijerom, ključnih za zapošljivost osobe. Stoga se, osim vještina koje se odnose na stručna znanja, sve veći naglasak stavlja na razvoj *prenosivih vještina* - sposobnosti osobe za prilagođeno i pozitivno ponašanje koje joj omogućuje djelotvorno suočavanje sa zahtjevima svakodnevnog života, koje u velikoj mjeri određuju kompetencije pojedinca kao i njegove vještine odlučivanja, postavljanja ciljeva te rješavanja problema i teškoća na poslu.

Tijekom 2012. godine je individualno i grupno informirano preko 5.500 korisnika. Nezaposlene osobe također su upućivane na obrazovanje i dodatno usavršavanje za tržište rada. U tu svrhu je preko 5.000 osoba uključeno u profesionalne selekcije za obrazovanje za potrebe tržišta rada.

Nezaposlene osobe koje imaju otežan pristup tržištu rada, te one kojima je potrebna intenzivnija pomoć u traženju posla i razvoju karijere (dugotrajno nezaposlene osobe, osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom i drugi), uključuju se u aktivnosti individualnog profesionalnog savjetovanja. Ujedno se provodi procjena kompetencija nezaposlenih osoba koja u slučaju utvrđenih većih prepreka za zapošljavanje može uključivati primjenu dodatnih stručnih postupaka radi utvrđivanja psihofizičkog statusa. Tijekom 2012. godine je individualno savjetovano oko 10.000 nezaposlenih osoba.

Grupni oblici rada predstavljaju vrijedan alat za unapređenje znanja i vještina aktivnog traženja posla, samoprocjene i samoprezentacije te ostalih kompetencija relevantnih u procesu razvoja karijere. Posebna pozornost u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje pridaje se nezaposlenima koji imaju otežan pristup tržištu rada tako da se grupni oblici rada prilagođavaju pojedinim skupinama korisnika kao što su osobe s invaliditetom, žene i mladi na tržištu rada i sl. Uz pomoć voditelja radionica i kroz razmjenu iskustava s drugim sudionicima, nezaposlene osobe različitim metodama učenja usvajaju nove vještine i znanja. Ističu se radionice namijenjene razvoju poduzetničkih vještina i samozapošljavanju s ciljem poticanja pozitivnog stava o poduzetništvu, povećanja interesa za osposobljavanje i usavršavanje za poduzetništvo, razvoj poduzetničke kompetencije, jačanje suradnje i umrežavanje s gospodarskim subjektima i dr. Tijekom 2012. godine organizirano je preko 3.000 radionica u kojima je sudjelovalo gotovo 25.000 osoba.

Sukladno *Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* koja predviđa osnivanje regionalnih centara za profesionalnu rehabilitaciju, Hrvatski zavod za zapošljavanje je partner u provedbi projekta „*Profesionalna rehabilitacija kao metoda integracije osoba s invaliditetom na hrvatsko tržište*“. U sklopu projekta se uz prijenos metoda i tehnika rada od strane Centra za profesionalnu rehabilitaciju BBRZ iz Austrije nastoji razviti stručni koncept regionalnih centara te utjecati na stvaranje uvjeta za njihovo osni-

vanje i održivost. Također, u 2012. godini Zavod je u suradnji s URIHO-m, Gradom Zagrebom i Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom surađivao u realizaciji novog modela profesionalne rehabilitacije - Radnog centra u Zagrebu, koji obuhvaća šestomjesečni postupak profesionalne rehabilitacije kojim se provodi unapređenje stručnih vještina kao i razvoj *životnih ili prenosivih* vještina. U program Radnog centra uključeno je 40 korisnika koji su se stručno osposobili za obavljanje jednog od pet različitih zanimanja. Psiholozi Zavoda provode odabir polaznika profesionalne rehabilitacije temeljem postupaka profesionalne selekcije te su uključeni u proces praćenja napredovanja korisnika, evaluaciju programa te sudjeluju u unapređenju ovog oblika profesionalne rehabilitacije. Hrvatski zavod za zapošljavanje partner je i u projektu nagrada za „Poslodavca godine za osobe s invaliditetom“, koji se u 2012. godini odnosio i na ostale osjetljive skupine kojima prijete diskriminacija na tržištu rada, te je prerastao u nagradu „Ključna razlika“ kao priznanje poslodavcima za inovativna rješenja u integraciji osjetljivih i marginaliziranih skupina u radnu sredinu.

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u radu s učenicima i studentima

Jednom godišnje Zavod provodi Anketu profesionalnih namjera učenika osnovnih i srednjih škola, temeljem koje stručni timovi škola i Zavoda definiraju ciljne skupine kojima su potrebne specifične usluge profesionalnog usmjeravanja. Rezultati obrade ankete u 2012. godini pokazali su kako je 35 % učenika osnovne škole neodlučno vezano uz odabir srednjoškolskih programa obrazovanja. Nadalje, 9 % učenika srednje škole nije donijelo profesionalnu odluku što nakon srednje škole dok 37 % srednjoškolaca namjerava nastaviti obrazovanje, ali je neodlučno oko odabira studija. Gotovo 70 % učenika osnovne škole navodi jednu ili više teškoća prilikom donošenja profesionalne odluke pri čemu najveći broj (46 %) navodi kako ne može odlučiti između nekoliko zanimanja koja ih podjednako privlače. Kako bi se adekvatno odgovorilo na potrebe učenika osnovnih i srednjih škola Zavod pruža usluge informiranja (grupnog, individualnog), samoinformiranja putem brošura, interneta, računalnog programa profesionalnog usmjeravanja *Moj izbor* ili profesionalno savjetovanje. Rezultati ankete ujedno ukazuju na trendove u profesionalnim namjerama učenika, stoga se prosljeđuju dionicima u području obrazovanja i zapošljavanja na županijskoj i nacionalnoj razini.

Također, u 2012. godini provedeno je istraživanje o utjecaju socioekonomskog statusa roditelja na profesionalne namjere učenika završnih razreda osnovnih škola u razdoblju od 2009. do 2012. godine, s posebnim naglaskom na obiteljske čimbenike pri odabiru obrazovnog programa i/ili zanimanja. Rezultati istraživanja provedenog na uzorku od oko 14.000 učenika osmih razreda osnovne škole ukazuju na postojanje razlika u profesionalnim namjerama učenika ovisno o statusu zaposlenosti i razini obrazovanja roditelja. Učenici osnovne škole čiji roditelji su višeg socioekonomskog statusa češće biraju programe obrazovanja koji im osiguravaju nastavak obrazovanja na visokoškolskim ustanovama, dok su učenici iz obitelji srednjeg ili nižeg socioekonomskog statusa najčešće neodlučni prilikom donošenja odluke o nastavku obrazovanja.

Tijekom 2012. u postupke individualnog savjetovanja koje uključuje psihologijsko testiranje, intervju i po potrebi liječnički pregled uključeno je preko 7.500 učenika, dok je u grupne oblike rada (informiranje i savjetovanje) uključeno više od 16.500 učenika. Savjetnici za profesionalno usmjeravanje kontinuirano surađuju s osnovnim i srednjim školama te provode edukacije i informiranja stručnih suradnika škola o temama iz područja profesionalnog usmjeravanja i odabira zanimanja, uvjeta na tržištu rada i sl. U cilju promocije zanimanja traženih na tržištu rada Zavod u suradnji s područnim obrtničkim komorama provodi aktivnosti promidžbe obrtničkih zanimanja za učenike i financira liječničke preglede za upis učenika u ta zanimanja.

Sudjelovanje savjetnika za profesionalno usmjeravanje na stručnim skupovima i drugim manifestacijama

U listopadu 2012. godine, psiholozi Zavoda sudjelovali su na jubilarnoj 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku. Kao i dosadašnjih godina, u svakom područnom uredu Zavoda organizirani su *Dani profesionalnog usmjeravanja*, kao i druge manifestacije na kojima učenici osnovnih i srednjih škola te njihovi roditelji imaju priliku upoznati se s ponudama obrazovnih institucija, ključnim dionicima tržišta rada te koristiti usluge profesionalnog usmjeravanja. Tijekom 2012. godine psiholozi Zavoda aktivno su sudjelovali kroz različita izlaganja i prezentacije na *Sajmovima poslova* (u organizaciji HZZ-a), brojim stručnim skupovima, konferencijama, okruglim stolovima i sl. iz područja obrazovanja, zapošljavanja, profesionalnog usmjeravanja i rehabilitacije. Kao i prethodnih godina, aktivno su sudjelovali u radu *Europske mreže politika cjeloživotnog profesionalnog*

usmjeravanja (ELGPN) te sudjelovali na dva studijska putovanja i godišnjem plenarnom sastanku Mreže. U listopadu 2012. sudjelovali su na konferenciji *Međunarodnog udruženja za školsko i profesionalno savjetovanje* (skr. IAEVG) u Mannheimu (Njemačka) pod nazivom *Profesionalno usmjeravanje za socijalnu pravednost, blagostanje i održivo zapošljavanje – Izazovi za 21. stoljeće*.

Razvoj sustava i projektne aktivnosti u području cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja

U 2012. godini izrađena je četvrta verzija računalnog programa profesionalnog usmjeravanja *Moj izbor v 4.0*. Nova unaprijeđena verzija programa omogućava korištenje baze s 350 detaljnih opisa zanimanja te novog interaktivnog upitnika samoprocjene kompetencija i interesa s mogućnošću dobivanja prijedloga odgovarajućih zanimanja kao i informacija o sustavu obrazovanja i zapošljavanja u RH. *Moj izbor* predstavlja jedno od važnih sredstva samoinformiranja kojim se potiče proaktivnost korisnika kao i povećanje dostupnosti usluga profesionalnog usmjeravanja najširim ciljnim skupinama korisnika. Razvojem ICT sustava kao i usluga koje se na njemu temelje potiče se razvoj životnih vještina poput samoprocjene i samoregulacije u procesu profesionalnog razvoja te donošenja odluka i upravljanja profesionalnim razvojem i razvojem karijere.

U sklopu projekta *Usluge HZZ-a klijentima: Unaprijeđenje cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i ICT podrška*, osim unaprijeđenja ICT sustava Zavoda utemeljenog na modelu integracije i razmjene podataka između ključnih dionika tržišta rada s ciljem pružanja boljih i kvalitetnijih usluga klijentima, održani su sastanci radne skupine za osnivanje Nacionalnog foruma za cjeloživotno profesionalno usmjeravanje kao savjetodavne mreže unutar Nacionalnog vijeća za razvoj ljudskih potencijala, kao središnjeg strateškog tijela RH za razvoj Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Također, osnivanjem Centara za razvoj karijere i cjeloživotno profesionalno usmjeravanje (CISOK) proširit će se djelatnosti profesionalnog usmjeravanja te povećati dostupnost usluga profesionalnog usmjeravanja i informacija o tržištu rada, ali i kvaliteta usluga cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja kao i poticanje uključivanja svih osoba zainteresiranih za unaprijeđenje vještina za razvoj

karijere i povećanje zapošljivosti. Jedna od značajnih inicijativa u okviru projekta odnosi se na izradu Nacionalnih standarda kvalitete u cjeloživotnom profesionalnom usmjeravanju kao i izradi relevantne legislative kojom bi se reguliralo pružanje usluga profesionalnog usmjeravanja.

Tijekom 2012. godine Republika Hrvatska je u okviru *Europske mreže politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja* (ELGPN) aktivno sudjelovala u radu dvije radne skupine: *Vještine upravljanja karijerom* (CMS) i *Mehanizmi suradnje i koordinacije u politici profesionalnog usmjeravanja i razvoju sustava*. Ishodi aktivnosti radnih skupina služe unaprijeđenju sustava cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u području obrazovanja, zapošljavanja i socijalne uključenosti. Jedan od ishoda rada Mreže je i *Priručnik sa smjernicama za oblikovanje politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u zemljama članicama Europske Unije*, u kojemu je Republika Hrvatska zastupljena je s dva primjera dobre prakse u području cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja: *Partnerski pristup ranoj intervenciji u Hrvatskoj* i *Partnerski CMS model za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj*.

U okviru programa *Leonardo da Vinci*, psiholozi Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje sudjelovali su u provedbi projekta NAVIGUIDE čiji je cilj uspostaviti bazu metoda grupnog savjetovanja u području cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i upravljanja karijerom te time doprinijeti razvoju europskog sustava profesionalnog usmjeravanja. Kroz projekt je u suradnji sa stručnjacima za profesionalno usmjeravanje iz partnerskih zemalja odabrano 100 radionica koje su unesene u bazu podataka i prevedene na jezike svih partnerskih zemalja. Metode grupnog savjetovanja razvrstane su prema temi grupnog savjetovanja (poput profesionalnog usmjeravanja i odabira karijere, socijalnih vještina i motivacije, rješavanja otpora i konflikata te osnaživanja pojedinaca ili grupe), tehnikama primjene te ciljnoj skupini kojoj je grupno savjetovanje namijenjeno, a savjetnici za profesionalno usmjeravanje i upravljanje karijerom u navedenim zemljama uključeni su u osposobljavanje za korištenje metoda grupnog savjetovanja, a *on-line* baza navedenih metoda dostupna je javnosti putem mrežne stranice projekta – www.naviguide.net.

Mirjana Zećirević

Sekcija za psihologiju obitelji, braka i partnerstva

Sekcija za psihologiju obitelji, braka i partnerstva tijekom 2012. godine provodila je različite aktivnosti u području obitelji, bračnih i partnerskih odnosa te roditeljstva. Nastavljena je suradnja s obiteljskim centrima i centrima za socijalnu skrb kao i stručnim sekcijama koje se bave sličnom ili srodnom problematikom (Sekcija za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda, Sekcija psihologa u socijalnoj skrbi, Sekcije za kliničku i zdravstvenu psihologiju) te su organizirani zajednički sastanci i aktivnosti u vidu predavanja i okruglog stola.

Tijekom 2012. održana su tri sastanka Sekcije sa stručnim predavanjem, i to predavanje prof. **Dubravke Svilar Blažinić** *Karakteristike uspješnog partnerskog odnosa* (povodom Svjetskog dana braka), prof.dr.sc. **Josipa Obradovića** *Što ženu čini sretnom u braku* (povodom međunarodnog Dana žena) te prof. **Zdenke Pantić** *Žene koje previše vole - Zašto je tako zahtjevno raditi sa zlostavljanim ženama* (povodom Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama).

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana obitelji 15. svibnja 2012. održan je interdisciplinarni okrugli stol na temu *Utjecaj partnerskih odnosa na funkcioniranje obitelji* na kojem su sudjelovali stručnjaci iz Ministarstva socijalne politike i mladih, Obiteljskog centra grada Zagreba, Centra za socijalnu skrb Zagreb, Hrvatskih studija te privatne psihološke prakse. Naglašena je važnost skladnih partnerskih i obiteljskih odnosa na obiteljsku atmosferu. Unatoč promjenama u društvenim i socijalnim vrijednostima te promjenama koje doživljava suvremena obitelj, većina ljudi i nadalje brak i obitelj smatra osnovom životnom zajednicom. Sustav nastoji kroz vlastite institucije i nevladine organizacije pomoći partnerima i obitelji u prilagodbi i održavanju uspješnih odnosa. Zaključeno je da je praćenje i

istraživanje različitih faktora koji djeluju na kvalitetu bračnih i partnerskih odnosa kao i uspostavljanje aktivnije komunikacije između sustava koji se bave ovom problematikom preduvjet uspješnijeg djelovanja u podizanju kvalitete obiteljskog života. Rezultati do sada provedenih istraživanja mogu se primijeniti prije svega u bračnoj terapiji, ali i u drugim područjima, kao što je bračno savjetovanje i mirenje bračnih partnera.

U sklopu 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa u Dubrovniku kojoj je osnovna tema bila *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*, članovi Sekcije sudjelovali su sa 20 izlaganja, organizirali i participirali u radu više okruglih stolova uz predstavljanje knjiga.

Aktivnost Sekcije bila je i medijski popraćena intervjui u pisanim medijima („Večernji list“, „Jutarnji list“, „Lisa“ - Josip Obradović) te radijskim i televizijskim nastupima („HTV2“, „Nova TV“, „Hrvatski radio“, „Radio Sljeme“ – Dubravka Svilar Blažinić, Josip Obradović) sa različitim temama iz područja rada i praćenja obitelji, partnerstva i roditeljstva.

Tijekom 2013. godine Sekcija za psihologiju obitelji, braka i partnerstva planira nastavak održavanja sastanaka sa stručnim predavanjima iz područja obiteljskih, bračnih i partnerskih odnosa te roditeljstva, nastavak suradnje sa stručnim sekcijama koje se bave sličnom ili srodnom problematikom, obiteljskim centrima i centrima za socijalnu skrb radi organiziranja zajedničkih aktivnosti. Planirano je i aktivno sudjelovanje u sklopu 6. tjedna psihologije u Hrvatskoj te prezentiranje tema iz ovog područja kroz različite medijske istupe.

Dubravka Svilar Blažinić

Sekcija za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda

Sekcija za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda specifična je po svojoj interdisciplinarnosti, s obzirom da je cijelo ovo područje psihologije relativno novo u Hrvatskoj i uključuje psihologe i psihologinje i iz drugih matičnih sekcija. Sekcija trenutno broji 24 stalna i troje pridruženih članova/ica.

Tijekom 2012. godine članice i članovi sekcije bili su aktivni u čitavom nizu područja, od sudjelovanja na međunarodnim i domaćim kongresi-

ma i konferencijama, održanim predavanjima, okruglim stolovima, treninzima, kroz sudjelovanje u medijima.

U okviru 5. tjedna psihologije u Hrvatskoj u okviru Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga" -Zagreb od 20. do 24. Veljače organizirana su *otvorena vrata* za zainteresirane s temom *Što radi psiholog / psihologinja u obiteljskom nasilju*. Mjesto održavanja bilo je u ulici

Baruna Trenka 7 u Zagrebu. Događanja je organizirala kolegica **Ivana Dijanić Plašč**.

Članovi/ce su sudjelovali aktivno i na međunarodnim kongresima (*11th Congress of the European Federation of Sexology*, Madrid, Spain; *International Conference for Academic Disciplines*, Rome, Italy) s temama vezanim uz seksualnost, rod, rodne uloge i stereotipe: *Self-silencing and sexual subjectivity in young females*. (Nekić, M; Morić, A i Mačuka, I); *Gender differences in sexual experience and responsible behaviour in adolescence*. (Nekić, M; Jakelić, I i Tučak Junakovic, I); *Gender Stereotypes in Teaching materials for Future Entrepreneurs* (Kolega, M; Jandrić, I i Ramljak, O).

Tijekom godine održana su tri predavanja, jedan okrugli stol, dvodnevni trening i moderirani razgovor vezano uz rod, rodne uloge, seksualna i reproduktivna prava, zdravlje i seksualno nasilje. Kolegica **Jasna Belamarić** održala je dva predavanja *Roza i plavo – rodni stereotipi u odgoju djece* u Splitu u Gradskoj knjižnici Marulić (30.01.2012.) i u Dubrovniku, Zavodu za javno zdravstvo (05.11.2012.) namijenjena široj javnosti. Kolegica **Iva Žegura** održala je u Zagrebu u prostoru Ženske sobe predavanje *Nizozemska iskustva u radu s rodno disforičnom djecom i adolescentima/cama* za stručne osobe iz institucija i organizacija civilnog društva koje rade s rodno disforičnim osobama (29.03.2012.). Članice Sekcije sudjelovale su i na okruglom stolu *Medicinski potpomognuta oplodnja* na kojem je uz ministra zdravlja gospodina **Ostojića** sudjelovao veći broj priznatih stručnjaka/inja ovog područja kao što su **Dubravka Šimonović**, **Erdan Radončić**, **Romana Dmitrović**, **Alfred Kniewald**, **Hrvoje Vrčić**, **Sanja Juras**, **Jelena Koprić** i predstavnice pacijentica i pacijenata. Okrugli stol održan je u Zagrebu, u Hotelu Palace, a moderirala ga je **Maja Mamula** (26.04.2012.). Kolegica Maja Mamula održala je dvodnevni trening *Seksualno nasilje i trauma* za Mrežu žena s invaliditetom pri Zajednici saveza osoba s invaliditetom Hrvatske u Selcu (13.-15.07.2012.). Kolegica **Jasminka Jelčić** održala je moderirani razgovor *Nastaviti ili odustati, pitanje je sad?! - Kvaliteta partnerskih odnosa u prvim godinama roditeljstva* s roditeljima u Dječjem vrtiću „Sunčana“, Špansko, Zagreb. U kontekstu razgovora posebna pažnja je dana važnosti vremena za razgovor i intimnost s partnerom kao jednom od mogućih putova prema roditeljskom zdravlju u najširem smislu te riječi.

Na 20. konferenciji psihologa/inja u Dubrovniku (07.-10.11.2012.) Sekcija za psihologiju seksualnosti i psihologiju roda sudjelovala je s jednim

simpozijem i tri okrugla stola. U okviru simpozija *Nasilje u obitelji – druga strana medalje* održano je pet izlaganja:

- *Nasilje u obitelji nad ženama s invaliditetom* (Maja Mamula)
- *Nasilje u obitelji kod psihijatrijskih bolesnika/ca* (**Goran Arbanas**)
- *Kada roditeljska briga preraste u nasilje - djeca drugačijih seksualnih i rodni orijentacija* (Iva Žegura i **Dalibor Stanić**)
- *Psiholog/inja iz „skloništa za žrtve obiteljskog nasilja“ kao emocionalna podrška žrtvama kada idu na ročište na sud. Da ili ne?* (**Željka Barić** i **Senka Damjanović**)
- *Što kada nasilju nema kraja?* (**Paula Bogović**)

Nadalje, održan je okrugli stol *Položaj psihološke struke u području seksualnosti* koji su osmislile **Ida Šamanović** i Maja Mamula, a na kojem je sudjelovalo 30-ak kolegica i kolega, među kojima i Goran Arbanas, predsjednik Hrvatskog društva za seksualnu terapiju, koji je obavijestio sudionike/ce o organiziranju nove edukacije za seksualne terapeute/kinje i seksualne savjetodavce/ke.

Okrugli stol *Drugačiji oblici partnerskih zajednica* organiziran je u suradnji sa Sekcijom za kliničku i zdravstvenu psihologiju. Voditeljica je bila Iva Žegura, a gošće su bile pravobraniteljica za ravnopravnost spolova **Višnja Ljubičić** i Maja Mamula. U okviru ovog okruglog stola bila je i projekcija dokumentarnog filma o istospolnom roditeljstvu „Homo baby boom“ (Anna Boluda, 2008). U rad okruglog stola i diskusiju uključilo se 30-ak psihologa/inja.

Treći okrugli stol *Uključivanje i učinci terapijskih pasa u obiteljima korisnika - djeca s teškoćama u razvoju* nije na prvi pogled usko vezan uz područje rada sekcije, ali nam zato nije bio manje važan. Gošće ovog okruglog stola bile su **Mira Katalenić** i **Lucija Katalenić** iz Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet. Na okruglom stolu bila je i **Ksanta**, žuta labradorica vodičica, koja je izazvala veliku pažnju i s kojom su se naši brojni kolegice i kolege željeli slikati.

Također, s ponosom javljamo da su dvije članice naše sekcije u 2012. okrunile svoj dugogodišnji teorijski i praktični rad: kolegica **Ida Šamanović** je u listopadu 2012. obranila magistarski rad iz područja seksualnosti adolescenata pod nazivom *Kvaliteta privrženosti, samopoštovanje i rizično seksualno ponašanje kod adolescenata* na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta

u Zagrebu, a krajem 2012. je završila edukaciju i zadovoljila sve formalne uvjete za seksualnu terapeutkinju u okviru Hrvatskog društva za seksualnu terapiju (HDST). Kolegica Maja Mamula je u srpnju 2012. obranila doktorski rad iz područja roda i seksualnosti pod nazivom *Rod, rodne uloge, seksualnost i nasilje kod adolescencija/ica* na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a krajem 2012. godine završila je edukaciju i zadovoljila sve formalne uvjete za savjetodavateljicu u području seksualnog zdravlja u okviru Hrvatskog društva za seksualnu terapiju (HDST).

Uz sve navedeno, članovi/ce sekcije sudjeluju aktivno u radu HPD-a prisustvovanjem na 59. godišnjoj skupštini, redovnim sastancima Upravnog odbora HPD-a, kao i na drugim događanjima u organizaciji HPD-a.

U 2013. godini i dalje planiramo s našim brojnim aktivnostima, uključujući stručnu edukaciju za

psihologe/inje, kroz redovne aktivnosti članova/ica sekcije, nastavak povezivanja i jačanja suradnje s drugim sekcijama HPD-a na temama koje nam se preklapaju, a postoje i planovi za pokretanjem novih tema istraživanja i predavanja iz područja seksualnosti.

Maja Mamula

Sekcija za psihologiju sporta: Punopravno članstvo u Europskoj udruzi sportskih psihologa - FEPSAC-u

Sekcija za psihologiju sporta HPD-a u ovom trenutku broji 15 aktivnih članova i 30-ak simpatizera sportske psihologije koji prate rad sekcije i povremeno se uključuju u njezine aktivnosti. U protekloj godini članovi sekcije bili su aktivni na više područja: aktivno su sudjelovali na znanstvenim i stručnim skupovima, te stručnim edukacijama iz područja psihologije sporta; prezentirali su svoju struku na 5. tjednu psihologije u Hrvatskoj, radili su na konačnom definiranju Standarda rada sportskih psihologa i unutarnjem uređenju Sekcije, na planiranju edukacije za izdavanje posebne dopusnice za rad u psihologiji sporta, te su promovirali sekciju na razini inozemnih krovnih organizacija. Konkretni aktivnosti i rezultati rada koji su realizirani u okviru navedenih područja su:

Unutarnje uređenje Sekcije

- Okvirno su definirani standardi rada sportskog psihologa u Hrvatskoj, koji su u procesu prihvaćanja. Izrađen je prijedlog plana za realizaciju i objavu standarda nadležnim tijelima i zainteresiranim stranama s ciljem zaštite struke i stručnjaka te promociju struke, koji je trenutno u fazi realizacije. Započelo se i s izradom elaborata za izdavanje posebnih dopusnica

za rad u području psihološke pripreme sportaša.

- Organizirana je radna skupina u okviru sekcije koja radi na strukturiranju sadržaja i organizaciji predstojeće edukacije za izdavanje posebne dopusnice.
- Inicirani su pregovori sa Hrvatskim olimpijskim odborom radi upoznavanja HOO-a sa ustrojstvom, organizacijom i radom sportskih psihologa u Hrvatskoj, a s ciljem uključivanja ovog segmenta pripreme u cjelokupni sustav sportske pripreme hrvatskih perspektivnih i olimpijskih sportaša i reprezentativaca.
- Sekcija za psihologiju sporta HPD-a (i svi njeni aktivni članovi) postala je punopravni član Europskog udruženja sportskih psihologa (FEPSAC) za četverogodišnji ciklus 2012 - 2015., čime su svi članovi stekli određena prava, sukladno Statutu i ostalim dokumentima FEPSAC-a.

Znanstvena i stručna aktivnost

- Članovi sekcije održali su nekoliko stručnih / znanstvenih sekcija i jedan okrugli stol na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku koje su bile vrlo dobro posjećene.

- Dio članova sekcije bio je aktivan unutar 5. tjedna psihologije. Održane su tri radionice, jedno stručno predavanje i objavljeni su popularni članci na internet portalu www.sportskitrening.hr. Kolegice **Zrinka Greblo** i **Renata Barić** održale su u Zagrebu radionicu za sportaše i trenere TKD kluba Jastreb na temu *Što je to trema?*, te radionicu *Roditelji u sportu: pritisak ili podrška, teret ili inspiracija?* za roditelje TKD kluba Metalac. Kolegice **Vedrana Radić Brajnov** i **Nataša Stefanovski** održale su u Splitu radionicu na temu *Emocije i sport za sportaše, trenere i roditelje*. Kolega **Anđelko Botica** održao je u Rijeci u suradnji sa Riječkim sportskim savezom stručno predavanje na temu *Važnost psiholoških faktora u bavljenju sportom i postizanju uspjeha*. Sudionici su pokazali značajan interes za tematiku i svojom aktivnošću i komentarima potvrdili važnost psihologije u sportu, te izrazili potrebu za sličnim aktivnostima u buduću, ali i kontinuirano.
- Kolegice i kolege koje rade u okviru udruge HASP (Hrvatska asocijacija sportskih psihologa) ostvarili su suradnju sa Centrom za istraživanje i razvoj sporta (CIRS), te nastavili suradnju s Hrvatskom olimpijskom akademijom (HOA).
- Nekoliko kolega sportskih psihologa bilo je aktivno uključeno u proces psihološke pripreme sportaša za Olimpijske igre u Londonu, te su svojim doprinosom pridonijeli uspjesima i rezultatima hrvatskih sportaša. To su bili: **Boris Balent**, **Renata Barić**, **Iva Brozičević – Dragičević**, **Anđelko Botica**, **Dalibor Vukalović**, **Amir Zulić**.

Sekcija za vojnu psihologiju

Glavni cilj Sekcije za vojnu psihologiju bio je i nadalje unaprjeđivanje stručnog rada kroz edukacije, seminare, sastanke, radionice i druge aktivnosti koje tome doprinose. Svoj rad Sekcija je usklađivala sa Stručnim razredom za vojnu psihologiju Hrvatske psihološke komore. Redoviti sastanci čelništva održavali su se tijekom sastanaka i seminara vojnih psihologa te godišnje konferencije hrvatskih psihologa. Pored toga dogovori čelništva odvijali su se i preko interne elektronske mreže.

Središnja aktivnost u protekloj godini bila je organizacija 54. konferencije međunarodne udruge za vojno testiranje (International Military Testing Association) u Dubrovniku. Konferencija je održana u Dubrovniku od 5. do 8. studenog, a u njenom radu sudjelovao je 151 sudionik iz 27

Edukacije i stručno usavršavanje članova

- Kolegica **Renata Barić** u veljači je sudjelovala na višednevnoj edukaciji u organizaciji FAST (Forum of Applied Sport Psychologists in Topsport) – radne skupine psihologa pri Europskom udruženju sportskih psihologa – FEPSAC, Francuskog instituta za sport (INSEP) i Sveučilišta u Briselu. Edukacija pod naslovom *Managing crisis and conflicts in elite and olympic sport* bila je prva u nizu edukacija u okviru razvojnog programa za europske sportske psihologe koji rade u području psihološke pripreme sportaša, a bila je namijenjena sportskim psiholozima i trenerima koji se bave pripremom sportaša za predstojeće olimpijske igre. Edukacija je od 6. do 8. veljače 2012. održana u Parizu, u prostorima INSEP-a, sudjelovalo je 12 sudionika, a stručni program uz puno praktičnih sadržaja realizirala su četiri predavača, člana FAST grupe: prof.dr. **Paul Wylleman**, predsjednik FEPSAC udruženja, prof.dr. **Chris Harwood**, Loughboro University, Velika Britanija; **Hardy Menkehorst**, sportski psiholog, Nizozemska; prof.dr. **Urban Johnson**, University of Halmstad, Švedska. Po završetku edukacije i uspješno položenom ispitnom zadatku sudionici su zaslužili certifikat za poslijediplomsko usavršavanje, prepoznat na akademskoj i aplikativnoj razini u europskim krugovima struke.

Renata Barić

zemalja. Program se odvijao u četiri paralelne sekcije s preko 100 prezentacija. Vojni psiholozi su obavili veliki posao u pripremi i provedbi ove konferencije te primili čestitke za uspješno provedenu konferenciju. Jedna od važnijih aktivnosti Sekcije za vojnu psihologiju, kao i svake godine, je poticanje članstva na sudjelovanje na godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u smislu organizacije i prikupljanja radova te njihovog izlaganja. U radu ovogodišnje konferencije aktivno je sudjelovalo 26 vojnih psihologa s 12 izlaganja. Kroz izlaganja i rasprave analizirani su problemi u pojedinim područjima vojne psihologije te predloženi neki novi pristupi u radu vojnopsihološke struke. Sekcija će nastaviti s radom i intenzivirati svoje aktivnosti u provedbi potrebnih edukacija.

Mladen Trlek

PSIHOLOZI U ZAJEDNICI

Kako biti podrška djeci čiji su roditelji onkološki pacijenti? O radionici održanoj u Umagu u organizaciji Društva psihologa Istre i Udruge SVE za NJU!

Na inicijativu kolegice **Sare Bradić Božić** iz Udruge ZIID, Društvo psihologa Istre i Udruga SVE za NJU! organizirali su radionicu *Kako biti podrška djeci čiji su roditelji onkološki pacijenti/pacijentice*. Četiri ovakve radionice održane su u prvoj polovici 2012. godine u Zagrebu u okviru EU projekta *A human-right approach in helping women affected by cancer and their families* za psihologe koji rade s djecom. Na provedbi ovog projekta ostvarena je suradnja Udruge SVE za NJU! kao nositelja i Hrvatske psihološke komore kao suradnika na projektu.

Inicijativi Udruge ZIID odazvala se Udruga SVE za NJU i Društvo psihologa Istre i nakon nekoliko razmijenjenih mailova kolegica **Marlene Plavšić** i **Ljiljane Vukota**, 25. rujna 2012. godine u Talijanskoj osnovnoj školi „Galileo Galilei“ u Umagu održana je radionica namijenjena stručnjacima i stručnjakinjama iz područja psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije te prosvjetnim i zdravstvenim djelatnicima i djelatnicama koje se bave savjetovanjem u Istarskoj županiji. Radionicu je vodila **Dušanka Kosanović**, prof. psihologije, koja je prikazala iskustva rada u Centru za psihološku pomoć Udruge SVE za NJU! s roditeljima koji su onkološki pacijenti / pacijentice i njihova iskustva s djecom tijekom procesa suočavanja i življenja s bolesti. Okosnica radionice bila su iskustva i spoznaje važnosti

osnaživanja obiteljskog sistema kao najvažnijeg oslonca u situaciji kada se djeca suočavaju s bolesti roditelja te mogućnostima i ograničenjima stručnjaka i stručnjakinja u pružanju podrške djeci i mladima iz obitelji koja je opterećena onkološkom bolesti roditelja. Uz edukaciju o samoj bolesti, nuspojavama medicinskih tretmana, naglašavanje potrebe za psihološkim *suportom* oboljeloj osobi i cijeloj obitelji u procesu suočavanja, liječenja, oporavka, ali i tugovanja, prezentirana su neposredna iskustva o načinu rada i ulozi profesionalaca u ovim procesima.

Radionica je prijavljena Hrvatskoj psihološkoj komori kao stručni skup za usavršavanje psihologa, a polaznicima su uručene potvrđnice i pisani edukativni materijali povezani s medicinskim i drugim informacijama o bolesti, procesu liječenja, psihološkoj podršci oboljeloj i obitelji i drugim korisnim savjetima i informacijama. U radionici je sudjelovalo 16 stručnjaka, a evaluacija je pokazala maksimalnu vrijednost skupa sa stajališta zanimljivosti i atraktivnosti teme, primjenjivosti sadržaja u praksi i sadržaja pisanog materijala. Polaznici su na najvišoj razini također ocijenili vrijednost radionice kao oblika osposobljavanja i usavršavanja.

Ljiljana Vukota

Centar za rehabilitaciju i odgoj djece "Zlatni cekin" u Slavonskom Brodu

Centar za rehabilitaciju i odgoj djece "Zlatni cekin" osnovan je 1993. u Slavonskom Brodu. Franjevačka provincija Bosna Srebrena i internacionalni dječji festival „Zecchino d'oro" izgradili su i opremili modernu ustanovu za rehabilitaciju i odgoj djece. Danas je "Zlatni Cekin" jedinstvena ustanova na području Slavonije koja se bavi rehabilitacijom djece s teškoćama u razvoju na sveobuhvatan način. Centar je podijeljen na dvije ustanove: Polikliniku "Zlatni cekin" i Dječji vrtić "Cekin", te time objedinjuje zdravstveni i odgojno - obrazovni aspekt rada s djecom.

Poliklinika „Zlatni cekin“

Poliklinika "Zlatni cekin" je zdravstvena ustanova koja se bavi rehabilitacijom djece s teškoćama u razvoju. Djecom u dobi od tri mjeseca do 15 godina, bavi se tim poliklinike sastavljen od dva liječnika specijalista (neuropedijatrijska ambulanta i ambulanta fizikalne medicine i rehabilitacije), dva defektologa, logopeda, psihologa i šest fizioterapeuta.

Naši pacijenti dolaze s područja cijele Slavonije, pa s pravom možemo reći da smo jedina ustanova ove regije koja se na sveobuhvatan način bavi rehabilitacijom djece s posebnim potrebama.

Djeca koja dolaze u "Zlatni cekin" imaju najrazličitije teškoće, od cerebralne paralize, pervazivnih razvojnih poremećaja, intelektualnih teškoća, do poremećaja u ponašanju, teškoća pri učenju i poremećaja govorno - jezičnog razvoja. Sve ove kategorije teškoća zahtijevaju specifične metode, tehnike i pristupe u dijagnostici i terapiji. Stoga se stručni tim nastoji kontinuirano educirati. Cilj rada Poliklinike je adekvatnim pristupom i postupcima biti u mogućnosti odgovoriti na individualne potrebe svakog djeteta kojemu je stručna pomoć potrebna.

Dječji vrtić "Cekin"

Dječji vrtić „Cekin“ ima posebnu ulogu u rehabilitaciji i odgoju djece. Naime, dječji vrtić pohađaju kako djeca s različitim teškoćama u razvoju, tako i njihovi vršnjaci urednog razvoja. Integracija u dječjem vrtiću organizirana je kroz rad triju dobno mješovitih odgojnih skupina koje rade po Montessori programu, te dvije odgojne skupine za djecu s težim stupnjem teškoća u razvoju. Uz

osnovni Montessori program po kojem je vrtić prepoznatljiv u lokalnoj zajednici, provodi se i program katoličkog vjerskog odgoja *Kateheza dobrog pastira*, te program rada s potencijalno darovitom djecom.

Stručni tim dječjeg vrtića sastavljen je od dva defektologa - rehabilitatora, psihologa, te osam odgojitelja.

Prema povratnim informacijama prikupljenih putem upitnika od roditelja i učitelja djece koja su bila uključena u ovaj model rada, ovakav pristup rehabilitaciji i odgoju pospješio je ne samo kognitivni nego i socijalni razvoj djece. Socijalnom integracijom djece s teškoćama u razvoju i njihovih vršnjaka, razvija se samostalnost, socijalna kompetencija i tolerancija i djece s teškoćama u razvoju i njihovih vršnjaka bez teškoća u razvoju.

Uloga psihologa u radu ustanove

Od 2005. godine počinjem raditi u „Zlatnom cekinu“, najprije u dječjem vrtiću, a kasnije i na poliklinici. Ujedno sam i prvi psiholog zaposlen u ustanovi, što je značilo krenuti zaista od početka, budući da je za mene to bilo prvo zaposlenje u struci. No, to je značilo i veliku slobodu u kreiranju radnog mjesta psihologa i programa koje i sada provodim za obje ustanove. Uz poslove psihologijske procjene i praćenja djece s posebnim potrebama te suradnje sa stručnim timom i roditeljima, posebno bih istaknula pokretanje dva programa. Od 2006. godine Poliklinika „Zlatni cekin“ pokrenula je Psihološko savjetovalište za roditelje djece s teškoćama u razvoju, gdje roditelji imaju priliku uključiti se u proces savjetovanja ovisno o njihovim potrebama. Drugi program je Program rada s potencijalno darovitom djecom, koji provodim također od 2006. godine za Dječji vrtić „Cekin“. U radu s djecom i roditeljima osobito mi pomaže edukacija iz Marte meo metode, osnove kognitivno - bihevioralne terapije i Montessori pristup odgoju.

Psihološko savjetovalište za roditelje djece s teškoćama u razvoju

Na temelju psihologijske procjene djetetovog razvoja i razgovora s roditeljima, roditelji se uključuju u individualno savjetovanje, a čestina i trajanje ovise o potrebama obitelji. Kroz savjetovanje se potiče bolje suočavanje sa stresom koji

donose teškoće u razvoju djeteta, vlastitim reakcijama i reakcijama okoline. Educira se roditelje o specifičnostima određenog razvojnog poremećaja, potrebama prilagobe, mogućnostima skrbi i podrške. Kroz proces psihološkog savjetovanja potiče se osvještavanje i razvoj roditeljskih vještina, učenje komunikacijskih vještina i vještina rješavanja problema. U savjetovališta se javljaju najčešće roditelji, ali nerijetko se uključe i drugi članovi obitelji kao što su braća i sestre ili bake i djedovi djece s teškoćama u razvoju.

Uz individualno savjetovanje roditelja, u suradnji s defektologom - rehabilitatorom, počinjemo provoditi i grupni rad s roditeljima kroz radionice za roditelje djece s teškoćama u razvoju *Rastimo zajedno* prema Unicefovom programu radionica.

Program rada s potencijalno darovitom djecom

Rad s potencijalno darovitom djecom pokrenut je s ciljem identifikacije darovite djece, obogaćenja odgojno-obrazovnog rada i poticanja

kreativnosti. Cilj ovog rada je davanje podrške potencijalno darovitoj djeci u njihovom cjelokupnom razvoju.

Od ove godine u provođenju programa, uz psihologa, pridružuje se i odgojiteljica dodatno educirana za rad s darovitom djecom, te je opremljen novi kabinet za rad s darovitom djecom s mnoštvom novih didaktičkih materijala namijenjenih poticanju logičkog i stvaralačkog mišljenja intelektualno darovite djece. Kako bi se rad s darovitom djecom proširio i na djecu koja ne pohađaju Dječji vrtić „Cekin“, planira se pokretanje Igraonice za darovitu djecu.

Moja vizija budućeg razvoja „Zlatnog cekina“, pa i uloge psihologa u ustanovi, je podržavati razvojni potencijal svakog djeteta, bilo da se radi o djetetu s teškoćama u razvoju, djetetu urednog razvoja, djetetu s emocionalnim smetnjama ili darovitom djetetu. Cilj nam je postati mjesto gdje će svako dijete i roditelj pronaći nešto što će oplemeniti njihovu kvalitetu života.

Vesna Jerković

1

2

3

4

Fotografije na unutarnjoj omotnici psihologa: 1 – Ljiljana Kaliterna, gđa Bradbury, Thomas Nelson Bradbury, Paul Amato, Andreja Brajša Žganec, Vladimir Kolesarić i Mirjana Krizmanić, 2 – Martina Ožanić Jukić i Nanda Kalafatović, 3 - Andreja Brajša Žganec, Hrvoje Gligora i Valerija Hauptfeld, 4 – Aleksandra Mindoljević Drakulić

DOGAĐANJA

S radom započeo studij psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu

Hrvatsko katoličko sveučilište prvo je katoličko sveučilište u Hrvatskoj i najmlađe od 9 sveučilišta u državi. Osnovano je 3. lipnja 2006. godine dekretom *Luce vera illuminata* (Istinskom svjetlošću obasjana), koji je u ime osnivača, Zagrebačke nadbiskupije, potpisao nadbiskup kardinal **Josip Bozanić**. Time se HKS ubrojio među 1358 katoličkih sveučilišta i institucija za visoko obrazovanje u svijetu. Neka od najpoznatijih katoličkih sveučilišta su Université Catholique de Louvain u Belgiji, Università Cattolica del Sacro Cuore u Italiji te University of Notre Dame, Fordham University (New York) i La Salle University (Philadelphia) u Sjedinjenim Američkim Državama.

Trenutno se na HKS-u izvodi nastava na tri studijska odjela – povijesti, sociologije i psihologije. Svi studijski programi na Hrvatskom katoličkom sveučilištu razvijeni su u skladu s Bolonjskim procesom te po uzoru na suvremene svjetske i europske standarde, pod vodstvom kvalitetnih i međunarodno priznatih stručnjaka. Hrvatsko katoličko sveučilište želi ponuditi prepoznatljivije programe u odnosu na postojeće u Hrvatskoj s obzirom na sadržaj i katolički duh sveučilišta, ali uz poštivanje najviših standarda znanstvenog i nastavnog rada. Katolički identitet je kulturna i etička pozadina Hrvatskog katoličkog sveučilišta. U tom kontekstu, katolički identitet na HKS-u oblikuje se kroz nastavni i znanstveno - istraživački proces te kroz sve druge sveučilišne djelatnosti.

Po čemu je specifičan studij psihologije na HKS-u?

Studij psihologije koncipiran je u skladu s aktualnim trendovima u psihologiji te je potrebna pažnja posvećena i donedavno zanemarenim temama kao što su ljudska sreća, dobrobit, sustavno razmatranje pozitivnih strana i iskustava pojedinca, naglašavanje svrhovitosti ljudskog života i poimanje čovjeka kao bića usmjerenog vlastitim ciljevima. Ukratko, na pozitivnu psihologiju, a ne samo na terapijski i klinički rad, što je svakako važan dio psihologije, no ne i jedini. Pored toga, tijekom studija se posebna pozornost usmjerava prema suvremenim spoznajama odnosa vrednota stavova i ponašanja te odnosa vrednota kulture i identiteta.

U tom pogledu program psihologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu želi nadvladati dosadašnje praznine i pružiti budućim psiholozima cjelovito i moderno obrazovanje i trening te pregled svih područja psihologije s temeljnim ciljem profesionalnog razvoja koji počiva na samosvijesti i kritičnom mišljenju. Također, studij psihologije na HKS-u stavlja velik naglasak na multidisciplinarnu i interdisciplinarnu suradnju, posebice sa srodnim strukama radi uzajamnog obogaćivanja i šireg profesionalnog osposobljavanja.

Godine studiranja vrlo su važne za razvoj mladih ljudi i oblikovanje njihovog identiteta, ne samo u akademskom, nego i u ljudskom smislu. Nastava se održava u relativno malim grupama, nastavnici poznaju svoje studente po imenu i otvoreni su za suradnju koja često nadilazi samo obrazovnu razinu. Profesori na HKS-u trude se pomoći svojim studentima da se izgrade kao cjelovite osobe, otvorenog duha i uma za prihvaćanje novog i različitog, no s jasnim vrijednostima koji će ih voditi u profesionalnom radu i u životu. Upisom na studij psihologije na HKS-u od studenata se očekuje da, pored razvijanja profesionalnih vještina i obrazovanja za poslove psihologa, uče i razvijaju etičke standarde koji su nužni za obavljanje tog posla te oblikuju poseban odnos prema afirmaciji života i vrijednostima na kojima život počiva.

Više o Hrvatskom katoličkom sveučilištu i studiju psihologije možete saznati na: www.unicath.hr.

Suzana Obrovac Lipar

54. godišnja konferencija Međunarodne udruge za vojno testiranje

International Military Testing Association (IMTA) je međunarodna udruga za vojno psihologijsko testiranje osnovana prije 54 godine. Članice ove udruge nisu pojedinci već samo organizacije koje zadovoljavaju dva temeljna uvjeta: da imaju jasnu povezanost s vojskom i obavljaju primijenjene i istraživačke poslove u području vojne psihologije. Vodeća zemlja u IMTA su SAD, a udruga se izravno ne naslanja niti na jednu drugu međunarodnu organizaciju. Osim iz SAD članice IMTA su i organizacijske cjeline zadužene za vojnopsihološke poslove u obrambenim sustavima Australije, Austrije, Belgije, Estonije, Francuske, Indije, Indonezije, Južne Koreje, Južnoafričke Republike, Kanade, Nizozemske, Njemačke, Norveške, Singapura, Švedske, Švicarske, Velike Britanije i Hrvatske.

Pored navedenih zemalja u rad godišnjih konferencija, uključeni su stručnjaci iz još desetak zemalja uglavnom iz kruga Sjevernoatlantskog saveza, a u novije vrijeme na Konferenciji izlažu radove i vojni psiholozi iz nekih država Afrike, Azije i Južne Amerike.

U ime Republike Hrvatske članica IMTA je vojnopsihološka struka koja je primljena u asocijaciju na sjednici Upravnog odbora 2004. godine u Bruxellesu. Uz redovito sudjelovanje u radu Upravnog odbora tada smo se obvezali i na preuzimanje domaćinstva konferencije. Preuzetu obvezu smo ove godine i realizirali.

Pod pokroviteljstvom ministra obrane u razdoblju od 5. do 9. studenoga 2012. je u hotelu "Excelsior" u Dubrovniku održana 54. godišnja konferencija Međunarodne udruge za vojno testiranje. Naslovna tema konferencije bila je: *Organizational Climate, Personality Interactions and Organizational Behavior in Military Environment*.

Domaćin konferencije bila je Uprava za ljudske resurse MORH-a, a službeno je konferenciju otvorila pomoćnica ministra za ljudske resurse **Sunčana Vukelić** koja je tom prigodom istaknula značenje vojne psihologije u razvoju obrambenog sustava. U nastavku sudionike su pozdravili i prisutnima su se obratili u ime Ministarstva obrane i GS OSRH-a zamjenica ministra obrane **Višnja Tafra** i zamjenik načelnika GS OSRH brigadni general **Mate Pađen**. Zamjenica ministra obrane V. Tafra je istaknula kako nema nikakve sumnje da vojna psihologija pridonosi razvoju obrambenog sustava. Napomenula je da je hrvatska vojna psihologija prošle godine obilježila 20 godina rada te uputila na neka od područja rada vojnih psihologa među kojima je i davanje potpore sudionicima međunarodnih operacija i njihovim obiteljima što je iznimno važan i plemenit posao. General Pađen je dao kratak presjek stvaranja i sadašnjeg stanja u OSRH te govorio o ulozi vojne psihologije u obrambenom sustavu. Ozračju na otvaranju

konferencije bitno je pridonio i nastup Klape HRM Sv. Juraj.

Unatoč globalnoj ekonomskoj krizi, na konferenciji je sudjelovala 151 osoba, pretežito vojni psiholozi, iz 27 zemalja sa svih kontinenata (Europa 87 osoba, Amerika 29, Azija 28, Australija 4 i Afrika 3 osobe). Kroz pozvana predavanja, pojedinačne prezentacije, simpozije i poster prezentacije izložen je 91 stručni rad iz područja upravljanja ljudskim resursima, vođenja, organizacijske psihologije, selekcije i klasifikacije, pribavljanja i zadržavanja osoblja, psihološke prevencije i potpore i drugih područja.

Ugledni pozvani predavači (prof.dr.sc. **Z. Knezović**, redovni profesor psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu; prof.dr.sc. **Z. Sušanj**, izvanredni profesor psihologije na Filozofskom fakultetu u Rijeci te prof. dr.sc. **Gerry Larson**, profesor i pročelnik na Swedish National Defence College, Sweden i Royal Norwegian Navy Academy, Bergen, Norway) održali su plenarna predavanja.

S obzirom da je broj radova bio brojniji od uobičajenog, osim svečanog otvaranja i tri pozvana predavanja, radovi su izlagani usporedo u četiri dvorane kroz sve dane trajanja.

Na konferenciji je aktivno sudjelovalo 13 vojnih psihologa iz Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske (**I. Cippico, T. Filjak, B. Jakšić, M. Kovačić Tomac, Z. Majer, M. Mandarić, D. Mesić, B. Milavić, J. Mistrić, J. Sekula-Golubiček, I. Šintić Verem, I. Vračić**) koji su prezentirali svoje stručne radove te povrh toga radom u organizacijskom odboru doprinijeli učinkovitom odvijanju Konferencije. Hrvatska predstavnica predsjedavala je i vodila sastanak Upravnog odbora IMTA udruge, a druga predstavnica je podnijela izvješće o važnijim detaljima organizacije konferencije.

Ukratko, formalna i neformalna komunikacija među sudionicima konferencije ogledala se primarno u razmjeni stručnih znanja i iskustava tijekom prezentacija i nakon njih te u promicanju suradnje, razmjene ideja, spoznaja i iskustava u pristupu vojno-psihološkim temama različitih vojski, što neosporno doprinosi poboljšanju međunarodne vojne suradnje.

Osim omogućavanja stručnih sadržaja konferencije te našeg stručnog predstavljanja željeli smo u ulozi domaćina predstaviti Hrvatsku i Dubrovnik u najboljem svijetlu. Stoga je organiziran uobičajeni domjenak dobrodošlice, tradicionalno neformalno druženje večer nakon sve-

čanog otvorenja, završna svečana večera te obilazak Dubrovnika. Tijekom obilaska sudionici su uz turističkog vodiča obišli gradske zidine i jezgru Starog Grada te muzej Dubrovnika u Domovinskom ratu na Srđu. S obzirom na kontekst iz kojeg dolaze sudionici te s obzirom na kontrast viđenog u Starom Gradu i viđenog u muzeju držimo kako je na višestruka pitanja sudionika vezana uz Domovinski rat dan zoran odgovor.

Radni dio konferencije završio je svečanom večerom na kojoj smo, kao što je uobičajeno, ukratko prikazali kulturno - umjetničke sadržaje naše zemlje i kraja u kojem se održavala konferencija. U tu svrhu prigodnim programom je svečanu večeru uveličao nastup Folklornog ansambla „Linđo“. Povrh toga sudionicima konferencije obratio se dubrovački gradonačelnik dr **Andro Vlahušić**, a u ime hrvatske psihološke zajednice obratili su se kratkim prigodnim govorima predsjednik Hrvatskog psihološkog društva mr.sc. **Josip Lopižić** te predsjednik Hrvatske psihološke komore prof. **Hrvoje Gligora**.

Na svečanoj večeri je dodijeljena godišnja nagrada za poseban doprinos i rad na unapređenju ciljeva i svrhe IMTA, predstavljeni su novoprimljeni članovi iz Norveške i Južnoafričke Republike te su, uz prigodni promotivni spot, domaćini iduće konferencije uputili poziv na 55. IMTA konferenciju koja će se održati u Južnoj Koreji u Seulu.

Zadnji dan je u organizaciji hotelske agencije organizirano nekoliko izleta u okolicu Dubrovnika na kojima je sudjelovalo nešto više od polovice sudionika i njihovih gostiju.

Zaključno držimo da je 54. IMTA konferencija u cijelosti ispunila svoje ciljeve i može se ukratko okarakterizirati kao mjesto susreta stručnjaka i kolega te jedan od ključnih međunarodnoznanstvenih i vojnopsiholoških događaja visokog standarda, čiju smo razinu u potpunosti u domaćinskom i sadržajnom pogledu dostigli.

Nadamo se da smo kao domaćini sudionicima učinili boravak u Hrvatskoj i Dubrovniku događajem kojeg će pamtiti prvenstveno po uspješnosti i profesionalizmu, ali i prekrasnoj zemlji koju će po svom povratku nastaviti promovirati.

IMTA stranica
http://www.imta.info/Conference/Conference_Home.aspx

Ingrid Cippico
Biserka Jakšić

"Nasilje i mentalno zdravlje - interdisciplinarni pristup" Izvešće s IV. osječkog znanstveno - stručnog skupa posvećenom pitanjima nasilja

Znanstveno - stručni skup posvećen pitanjima nasilja održan je na Filozofskom fakultetu Osijek od 29. studenoga do 1. prosinca 2012. godine, ovaj put pod nazivom "Nasilje i mentalno zdravlje - interdisciplinarni pristup". Zajednički su ga organizirali Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Osijek i Društvo psihologa Osijek, a pokroviteljica skupa bila je pravobraniteljica za djecu gospođa **Mila Jelavić**. Suorganizatori skupa bili su Hrvatsko psihološko društvo i Hrvatska psihološka komora. Na skupu je sudjelovalo preko 150 sudionika različitih struka koje ujedinjuje zajednički profesionalni interes za proučavanje, prevenciju i tretiranje problematike nasilja. Programsko - organizacijski odbor dodijelio je posebna priznanja prof.dr.sc. **Gordani Buljan Flander** i dr.sc. **Anđelki Metzging**, a za posebne zasluge u nastanku i razvoju osječkih skupova posvećenih pitanjima nasilja. Pozvana predavanja održali su prof.dr.sc. **Marina Ajduković** koja je prikazala spoznaje dobivene iz velikog istraživanja u okviru BECAN projekta posvećenog zlostavljanju i zanemarivanju djece s posebnim naglaskom na izazove u provođenju takvih istraživanja, prof.dr.sc. **Lana Mužinić** koja je predavanje usmjerila na prikaz rada s počiniteljima seksualnih kaznenih djela dok je

doc.dr.sc. **Neven Ricijaš** govorio o problemu ovisnosti o kockanju u adolescenata i problemu nasilja povezanog s kockanjem. Na skupu je održano i pet okruglih stolova koji su obuhvatili tematiku od pregleda razvoja skupova posvećenih pitanjima nasilja u Osijeku preko nasilja nad starijima i tretmana počinitelja obiteljskog nasilja do položaja žena žrtava obiteljskog nasilja na tržištu rada i problema emocionalnog zlostavljanja djece. Održan je i simpozij posvećen odnosima nasilja i ovisnosti o psihoaktivnim tvarima, a u okviru tog simpozija je predstavljen priručnik *Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja*, skupine autora kao i *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom* autorice dr.sc. **Tene Velki**, a u izdanju Naklade Slap iz Jastrebarskog. Sveukupno, održano je 25 usmenih izlaganja i 12 poster prezentacija, ukupno više od 100 autora je sa svojim radovima sudjelovalo na skupu. Organizatori skupa sa zadovoljstvom očekuju i članke u kojima će autori iznijeti spoznaje predstavljene na skupu, a iste ćemo objaviti u Zborniku radova. Radujemo se i našem jubilarnom petom skupu koji već sada najavljujemo za kraj studenoga 2014. godine.

Danijela Šincek

Novosti iz Hrvatskog društva za traumatski stres

U drugoj godini rada Hrvatsko društvo za traumatski stres (HDTS) omogućilo je svojim članovima da se putem posebnog koda registriraju u European Society for Traumatic Stress Studies (ESTSS) kako bi mogli koristiti pogodnosti koje im kao članovima HDTS-a pripadaju. Pogodnosti uključuju snižene kotizacije za dvogodišnje konferencije i radionice ESTSS, godišnje konferencije International Society for Traumatic Stress Studies (ISTSS) i konferencije svih nacionalnih društava za traumatski stres u Europi.

Sljedeća, 12. Europska konferencija ESTSS o traumi održava se u lipnju 2013. u Bologni (Italija). Sve informacije dostupne su na <http://www.estss-2013conference.eu> Ova konferencija je mjesto okupljanja vrhunskih praktičara i istraživača i jedinstvena prilika za učenje od najboljih. Sudjelovanje u nekim radionicama konferencije boduje se za stjecanje europskog certifikata iz psihotraumatologije (ESTSS General Certificate in

Psychotraumatology). Podsjećamo da smo 10. Europsku konferenciju organizirali u Opatiji 2007. godine a u profesionalnim krugovima ostala je upamćena po svojoj vrlo visokoj uspješnosti.

Vrlo atraktivna pogodnost za članove HDTS-a je da mogu bez naplate objavljivati svoje radove u European Journal of Psychotraumatology (EJPT) koji je referenciran u poznatoj bazi časopisa PubMed Central. Nadalje, odnedavno je omogućeno da se za primanje EJPT mogu predbilježiti i zainteresirani stručnjaci koji nisu članovi ESTSS. Radi se o časopisu *otvorenog pristupa* koji se objavljuje *on-line* i ne zahtjeva pretplatu. To znači da možete besplatno primati sve članke ovog časopisa. Dinamika objavljivanja je od 2 do 3 članka mjesečno koji pokrivaju široki raspon tema u području psihotraume: od kliničkih iskustava, preko evaluacije novih tretmana, istraživanja faktora rizika i otpornosti do preglednih članak i meta analiza. Prijavlivanje je

jednostavno: na mrežnoj stranici EJPT <http://www.eurojnlofpsychotraumatol.net> gore desno se nalazi narančasti kvadrat u kojem piše "E-Alerts Sign-up here" koji vas vodi kroz postupak prijavljivanja. Na kraju odaberite opciju "Reader". Automatski ćete primati svaki mjesec nove članke EJPT-a

U 2013. godini HDTs će organizirati izobrazbu iz Brief Eclectic Psychotherapy for PTSD (BEPP) kojeg će voditi njen začetnik, prof.dr.

Berthold Gersons iz Amsterdama. To je terapija čije su randomizirane evaluacije pokazale visoku učinkovitost i po tome se svrstava uz bok traumi usmjerenoj kognitivno - bihevioralnoj terapiji i EMDR koje zahtijevaju prilično dugotrajnu izobrazbu. Ukoliko vas zanima članstvo u HDTs, javite na dean.ajdukovic@ffzg.hr

Dean Ajduković

PRIDRUŽITE NAM SE – UČLANITE SE U HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO OBNOVITE ČLANARINU ZA 2013. GODINU

ČLANSTVOM U HPD-u OSTVARUJETE SLJEDEĆE POGODNOSTI

- osiguravate redovito dobivanje svih obavijesti o radu, aktivnostima, projektima Hrvatskog psihološkog društva redovitim dobivanjem članskog glasila „Psiholog“ (2 dvobroja godišnje),
- osiguravate besplatno dobivanje godišnje 2 broja časopisa „Suvremena psihologija“,
- osiguravate popust pri godišnjoj pretplati na časopis „Klinička psihologija“ – 2 broja za 50,00 kn,
- osiguravate popust pri godišnjoj pretplati na časopis „Psihologijske teme“ – 3 broja za 80,00 kn,
- ostvarujete sudjelovanje u radu HPD-a, možete predlagati, poticati i unaprjeđivati rad svoje strukovne udruge kao i nadzirati njezin rad kao i rad svih njezinih tijela te tako pridonijeti kvalitetnijem radu, oblikovanju profesionalnog identiteta psihologa, jačanju struke na svim područjima psihološke djelatnosti te stvaranju osjećaja zajedništva i povjerenja u hrvatskoj psihološkoj zajednici,
- osiguravate mogućnost članstva u stručnim sekcijama HPD-a i sudjelovanje u radu, edukacijama i svim aktivnostima stručnih sekcija,
- osiguravate posebne i značajne popuste pri plaćanju kotizacija za sudjelovanje na godišnjim konferencijama hrvatskih psihologa te svim skupovima u kojima se HPD pojavljuje kao organizator ili suorganizator,
- osiguravate značajne popuste pri sudjelovanju u svim edukacijama u organizaciji HPD-a,
- osiguravate prednost pri predbilježbama za sve edukacije, tribine, predavanja u organizaciji HPD-a,
- ostvarujete posebne popuste pri oglašavanju vaše psihološke djelatnosti u medijima HPD-a,
- ostvarujete popust od 20 % pri kupnji knjiga kod nakladnika popularne psihologije – IEP,
- članstvom u HPD-u postajete član i Europske federacije psiholoških udruga (EFPA-e).

Marta Muchow

Ramiro Bujas je 1924. godine u izdanju Psihologijskog instituta Kraljevske više pedagoške škole u Zagrebu uspio objaviti „Psihografski list za školsku djecu“ (Bujas, 1924.). Radi se o pokušaju uvođenja postupka psihološkog opažanja djeteta koji je sastavljen prema „Hamburškom Beobachtungsbogenu M. Muchow“ (Mandić, 1928, str. 43.). Budući da je život i rad Marte Muchow uglavnom nepoznat većini naših kolegica i kolega, pokušat ćemo je ukratko predstaviti.

Marta Muchow je rođena u Hamburgu 25. rujna 1892. U rodnom gradu provela je praktično cijeli život. Nakon početnog obrazovanja, jedno je vrijeme radila kao učiteljica (Muchow, 2013., a). Nakon što je William Stern (1872.-1938.) prešao iz Wroclawa u Hamburg, gdje je počeo predavati psihologiju (Schmidt, 1999.), Marta Muchow je postala njegov redoviti slušač. U godinama koje su slijedile Stern je postao vrlo poznat zbog svojih istraživanja dječjeg razvoja. Na vrhuncu karijere, nakon što je Hitler došao na vlast, Stern je otpušten iz svog instituta. Uspio je emigrirati u SAD, gdje je postao profesor na Sveučilištu Durham u Sjevernoj Karolini. Umro je 27. ožujka 1938. (Stern, 2013.).

Marta Muchow je 1919. odlučila dalje se školovati pa je upisala studij psihologije, filozofije i povijesti književnosti. Diplomirala je s ocjenom *summa cum laude* 1923. Od 1926. bila je stalni suradnik časopisa „Kindergarten“, a istodobno je postala pobornik pokreta koji je zagovarao organizaciju dječjih vrtića prema idejama njemačkog pedagoga Friedricha Fröbela (1782.-1852.). Počela je predavati psihologiju u okviru hamburškog Fröbelova seminara. Osobno se bavila istraživanjima nadarenosti, psihologijom djeteta, predškolskom pedagogijom i teorijama dječjeg razvoja. Njezino glavno djelo „Der Lebensraum Großstadtkindes“ objavio je posthumno 1935. njezin brat. Ova je monografija višekratno objav-

ljivana, a reprintirana je i u povodu 120. godišnjice autoričina rođenja (Muchow, Muchow, 2012.). Danas se Martu Muchow ubraja u pionire ekološke psihologije.

Kada je William Stern otpušten s posla, protiv Marte Muchow, kao jedne od njegovih najbližih suradnica napisana je anonimna prijava u kojoj je optužena da se i dalje druži sa Sternom te da je zbog toga opasnost za državnu sigurnost. Marta Muchow je na svoj 41. rođendan, 25. rujna 1933. dignula ruku na sebe od kojih je posljedica dva dana kasnije preminula (Muchow, 2013., a, 2013. b).

Biblioteka Fakulteta za pedagogiju, psihologiju i kineziologiju („Fakultet 4“) Sveučilišta u Hamburgu od 2007. nosi ime Marte Muchow. Prošle jeseni, 25. rujna 2012. Fakultet je obilježio 120. godišnjicu rođenja ove istaknute znanstvenice te je tom prigodom organizirana izložba posvećena njezinu životu i radu. Premda je bilo planirano da izložba traje do kraja godine, ona je i dalje otvorena, a dio izložaka bit će trajno zadržan u Biblioteci. Bitan detalj izložbe predstavlja skulptura glave Marte Muchow koju je izradila akademska kiparica Karin Bohrmann (Austellung, 2013.).

Uz Biblioteku, koja nosi njezino ime, niz spomen-ploča i različitih spomen-obilježja, u Frankfurtu na Majni je sjedište Zaklade („Stiftung“) Marte Muchow, koja dodjeljuje stipendije mladim, kreativnim istraživačima iz područja razvoja djeteta (Muchow, 2013., c.).

Psihografski list Ramira Bujasa je vjerojatno prvi pokušaj sustavnog razvoja učeničkog dosjea koji danas ima ponajprije povijesnu važnost.

IZDANJE PSIHOLOGIJSKOG INSTITUTA U ZAGREBU

PSIHOGRAFSKI LIST ZA ŠKOLSKU DJECU

POSEBNI OTISAK IZ SPISA

PSIHOLOGIJSKO OPAŽANJE ŠKOLSKOG
DJETETA (UPUTA U PSIHOGRAFIJU)ZA ODBOR ZA ISPITIVANJE SPOSOBNOSTI
U PSIHOLOGIJSKOM INSTITUTU KR. VIŠE PEDAGOŠKE ŠKOLE U ZAGREBU

PRIREDIO

DR. R. BUJAS

U ZAGREBU 1924.

TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA

Nabavlja se u sekretarijatu kr. više pedagoške škole u Zagrebu, Medulićeva 33

Psihografski list - dana 30. ožujka 1923. bio je utemeljen Psihologijski institut u Zagrebu. (Pavlina i Kolesarić, 1984.). Psihografski list je prvo izdanje Instituta.

Slika skulpture Marte Muchow

Zahvaljujem prof. dr. Hannelore Faulstich-Wieland, prodekanici Fakulteta za pedagogiju, psihologiju i kineziologiju Sveučilišta u Hamburgu na dopuštenju da reproduciram bistu Marte Muchow koju je napravila skulptorica Karin Bohrmann.

Literatura

- Ausstellung in der Martha-Muchow-Bibliothek (2013) Dostupno na: http://www.uni-hamburg.de/fachbereiche-inrichtung/fak_4/bibliothek/ausstellung.html Pretraženo: 09. 02. 2013.
- Bujas, R. (1924). *Psihografski list za školsku djecu*. Zagreb: Psihologijski institut.
- Mandić, F. H. (1928). *Ispitivanje inteligencije djece*. Preštampano iz Savremene škole. Zagreb. /separatni otisak/
- Muchow, M. (2013, a.) Dostupno na: http://de.wikipedia.org/wiki/Martha_Muchow Pretraženo: 09. 02. 2013.
- Marta Muchow, Psychologin, 25.9.1892 Hamburg - 29.9.1933 Hamburg (2013, b.). Dostupno na: http://www.fsp1.de/download/martha_mucho_w.pdf Pretraženo: 09. 02. 2013.
- Marta Muchow Stiftung (2013, c). Dostupno na: <http://www.martha-muchow-stiftung.de/> Pretraženo: 09. 02. 2013.
- Muchow, M., Muchow, H. H. (2012, a.). *Der Lebensraum des Großstadtkindes*. Neuausgabe: Herausgegeben von Imbke Behnken und Michael-Sebastian Honig (Kindheiten). Weinheim: Beltz Juventa.
- Schmidt, W. (1999). William Stern. U H. Lueck und R. Miller (Hrsg.). *Illustrierte Geschichte der Psychologie*. 2. Auflage (str. 123-125). Weinheim: Beltz –Psychologie Verlags Union
- Stern, W. (2013) Dostupno na: [http://en.wikipedia.org/wiki/William_Stern_\(psychologist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/William_Stern_(psychologist)) Pretraženo: 09. 02. 2013.

Krunoslav Matešić

MEĐUNARODNA AKTIVNOST HPD-A

Izveštaj s 2. redovitog sastanka Task Force on Sport Psychology EFPA-e

U Bruxellesu je 9. studenoga 2012. održan drugi sastanak tijela Task Force on Sport Psychology koje je ustanovila EFPA (European Federation of Psychologists' Associations) za mandat 2011-2013 godine. Sastanku je prisustvovalo osam od dvanaest redovnih članova, te predsjednik European Federation of Sport Psychology (FEPSAC) **Paul Willeman**. Na dnevnom redu je bila izrada dokumenta o stanju psihologije sporta u Europi, izvještaj o provedbi Euro-Psy projekta, te informacije o sudjelovanju sportskih psihologa na sljedećem europskom kongresu psihologa (Stockholm, 2013).

Dogovoreno je da će se prikupiti i sistematizirati podaci o edukaciji, treningu i profesionalnoj praksi u što je moguće više zemalja Europe koje će poslužiti kao temelj za daljnju raspravu o uvjetima stjecanja statusa sportskog psihologa u Europi. Prisutni su se jednoglasno složili da status sportskog psihologa treba biti u prvom redu definiran statusom psihologa kako ga predviđa Euro-Psy. O daljnjem obrazovanju i treningu trebat će dobro promisliti i utvrditi koje su to nužne kompetencije koje se ne stječu diplomskim studijem psihologije.

Poseban je problem što psiholozima postoji konkurencija u ovom području. **Henning Plessner** iz Njemačke i **Satu Kaski** iz Finske su pojasnili praksu u svojim zemljama. U Finskoj u Jyväskylä je moguće studirati na diplomskom studiju psihologiju sporta samo nakon dodiplomskog studija kineziologije, i paradoksalno, nije moguće s dodiplomskog studija psihologije nastaviti diplomski studij psihologije sporta. Kineziolog u Finskoj će za ukupno pet godina studija dobiti diplomu s područja sportske psihologije, i premda se ne smije zvati psihologom, priznato mu je pravo da može raditi psihološku pripremu sa sportašima. Kako navodi prof. dr. Plessner, u Njemačkoj je situacija još složenija. Bolonjski proces je doveo do toga da s različitim dodiplomskim obrazovanjem studenti mogu birati različite diplomske studije. Tako su moguće brojne kombinacije trogodišnjih dodiplomskih studija s dvogodišnjim diplomskim studijima sportske psihologije, a koje rezultiraju diplomom na kojoj se eksplicitno navodi da je osoba magi-

star psihologije sporta. Ta diploma kvalificira za rad u području psihologije sporta, pa se tako psihološkom pripremom sportaša mogu baviti osobe i sa samo dvije godine sustavnog obrazovanja u psihologiji. Titulu „psiholog“ također smiju nositi samo oni koji su i na dodiplomskom studiju izabrali psihologiju, no, to ne može spriječiti rad u području s titulom „mentalni trener“ ili slično. Primjeri Finske i Njemačke su razvili diskusiju o tome kako poticajno koncipirati specijalizaciju psihologa u ovom području, da zadatak ne obeshrabri potencijalne kandidate. Prof.dr. Willeman je naveo da se područje psihologije sporta već duže vrijeme proširilo na sport i vježbanje i da je elitni sport samo jedan manji dio interesa sportskih psihologa. Naglasio je potrebu da se pažljivo razmotri koje su to dodatne edukacije potrebne jer se očekuje da će psiholozi raditi i s trenerima svih razina, djecom u sportu i njihovim roditeljima, osobama s posebnim potrebama u sportu, sportašima u rekreativnim aktivnostima itd.

Nakon ove rasprave upoznati smo s izvještajem o stanju uvođenja Euro-Psy diplome sa sastanka voditelja nacionalnih tijela u Bruxellesu u ožujku 2012. Iz materijala je vidljivo da je deset zemalja dovršilo postupak (Austrija, Danska, Njemačka, Italija, Finska, Francuska, Norveška, Španjolska, Velika Britanija i Slovenija), od tri zemlje se traži popravak, a sljedećih deset je započelo postupak. Očekuje se da će EuroPsy diploma pojednostaviti dobivanje European Professional Card (projekt Europske komisije) i time omogućiti veću mobilnost psihologa za rad unutar Evrope. Hrvatska, za sada, nije na popisu zemalja uključenih u uvođenje Euro-Psy diploma. Sljedeći redoviti sastanak Task Force on Sport Psychology će se održati u Stockholmu prigodom Europskog kongresa psihologa u srpnju 2013. godine. Predloženo je da se u toj prilici organizira simpozij pod vodstvom TF-a s temom „Raznolikost oblika rada psihologa u području sporta i vježbanja“. Sastanak je zaključen konstatacijom da je izrada dokumenta u kojem će se konstatirati stanje psihologije sporta u Evropi nužan korak za daljnji rad.

Ksenija Bosnar

PROMIŠLJANJA KOJA NAS SE TIČU

Dževdet Hadžiselimović: Dijete kao brojka ili pedagogija simboličke batine* 1. dio

Mi smo učili, pripremali se za ispite i prepisivali iz tuđih bilježnica samo da dobijemo dobre ocjene...Učili smo uvijek za sljedeću zadaću da bismo odmah potom sve zaboravili. Mi nismo učili za život. Učili smo za nastavnike i ocjene. (Jedan njemački student o svom školskom iskustvu)

Moja je osnovna zamjerka školi da je učenici ne vole... Sve u svemu, prosječan učenik ide u školu, u njoj se dosađuje, zapada u teškoće, kažnjavaju ga, on to iskali na drugim učenicima, nabuba za ispitivanje, uspije ili zakaže na ispitu, zaboravlja i zamrzi predmet zbog lošeg podučavanja. (15-godišnjak jedne engleske škole)

Onda sam očajna. Srce mi snažno lupa. Mislim na ono što sam znala, sada ne znam ništa. Ponekad me to toliko zaboli da mi je poslije cijeli dan upropašten i cijeli dan sam očajna. (14-godišnja učenica iz Pule o doživljaju neuspjeha)

Pokušavajući humanizirati odnose i interakcije u raznim područjima života, ljudi su, s manje ili više odlučnosti i uspjeha, stavili pod kritičku lupu i odnose u školi, pri čemu je ponekad trebalo dovesti u pitanje i neke „svetinje“ koje su kroz povijest i praktičnu primjenu svojim odnosom sami takvima učinili. Jedna od takvih stvari je i sustav tradicionalnog brojčanog ocjenjivanja u osnovnoj školi.

Nakon što se nekoliko godina u Hrvatskoj umjesto brojčanog ocjenjivanja pokušavalo, s manje ili više uspjeha, prakticirati opisno ocjenjivanje učenika u razrednoj nastavi kao i općeg uspjeha u predmetnoj nastavi osnovne škole, najavljen je povratak na „dobro staro brojčano ocjenjivanje“, kako ga se od milja zvalo tijekom „nepromišljenog eksperimenta“ s opisnim ocjenjivanjem. Razmatranje koje slijedi pisano je u „pet do dvanaest“, kad se o povratku brojčanog ocjenjivanja govori kao o gotovoj i progresivnoj činjenici!? Možda je to razlog da je kritička nota u njemu nešto više naglašena. Ono što slijedi nikako ne bi trebalo shvatiti kao napad na nastavničku profesiju. Naime, autor izrazito cijeni autentičan, promišljen i odgovoran odgojno-obrazovni rad da bi ga općenito napadao. Napadnut je dakako činovnički, inertni i autoritarni duh u njemu, a toga, kao što ćemo vidjeti, ima poprilično. Nažalost, bez dovoljne osviještenosti prosvjetnih djelatnika da je stanje takvo.

Namjera nam je dakle nedvosmislena: dovesti u pitanje jedno načelo „pravednosti“ s kojim iz generacije u generaciju živimo kao da je bogomdano pa teško uočavamo kako se u njegovoj racionalnoj osnovi i praktičnoj realizaciji skriva vrlo neprihvatljiv vid segregacije i stigmatizacije u svakodnevnom životu djece. Radi se o tradicionalnom brojčanom ocjenjivanju. Nedostaci tog sustava to su veći što smo bliže osnovnim i obveznim stupnjevima školskog sustava, odnosno kad su u pitanju neselekcionirane skupine učenika kakve u pravilu susrećemo u osnovnoj školi. Oni su takve prirode i vrste da i najbolji učitelji, provodeći ga, nanose učenicima nepravdu, nastojeći ipak da šteta bude što manja. O tome što takav sustav znači u izvedbi prosječnog, lošeg i/ili emocionalno nestabilnog nastavnika vidjet ćemo iz primjera koje ćemo povremeno navoditi. Ovaj koji upravo slijedi tako je neobičan da djeluje nestvarno. Pri kraju školske godine u petom razredu jedne osnovne škole nalazimo da je u imeniku jednom učeniku upisano ravno dvadeset ocjena iz matematike. Svih dvadeset su bile jedinice! Učenik je krenuo u školu kao nedovoljno spreman šestogodišnjak i umjesto umijeća „stekao“ poremećaj u čitanju, pisanju i računanju, unatoč prosječnim intelektualnim sposobnostima. Sve spomenute ocjene dobio je u različitim pismenim ispitivanjima, neuspješno urađenim zadaćama i sl. Niti jednom nije bio individualno ispitan, a imao je nekoliko ispisanih bilježnica u kojima je vježbao matematiku! K tome, ovo nije najgori primjer patologije

brojčanog ocjenjivanja na koji smo naišli u praksi.

Valja se stoga zapitati kako funkcionira svijest (i savjest) učitelja koji učeniku s pet, osam ili trinaest jedinica, u jednom ili više predmeta svejedno, upisuje šestu, devetu ili četrnaestu. Gdje je u takvim slučajevima nestala, ako je uopće i postojala, njena najznačajnija dimenzija: empatija ili uživanje u poteškoće djeteta, odnosno poznavanje i razumijevanje njegove odgojno-obrazovne situacije? Kakav je pedagoški credo onih nastavnika koji motivaciju za učenje svojih učenika zasnivaju prije svega na prinudi? Odakle takvo povjerenje u motivacijsku snagu negativnih ocjena, ako znamo da u srednjim školama postoji pojam tzv. nula-prolaznosti na polugodištu, da se u nekim odjeljenjima podijeli godišnje stotine jedinica, da iz nekih pismenih ispitivanja svi učenici dobiju jedinicu, a istovremeno slušamo žalopojke o katastrofalnom neznanju ove ili one brojčano ocjenjivane generacije?

Vrijedi, dakle, zastati, zamisliti se i upitati o osnovnom smislu našeg rada u školi, posebice u trenutku kad se kao „primjerenije vremenu budućem“ nudi ono što ima dugu prošlost i najavljuje povratak „dobrim starim brojkama“. Čini se to u nategnutoj situaciji te se povratkom na „egzaktost i ekonomičnost“ smiruje nezadovoljstvo prosvjetara njihovim materijalnim i socijalnim položajem. K tome, uz opće pozivanje na znanstvenost, u ovom se slučaju ironizira tobožnje traumatiziranje učenika brojčanim ocjenama, umjesto da se to empirijski istraži. Sve je to ponukalo M. Matijevića da pozove na znanstveno, a ne forumsko, rješenje problema ocjenjivanja učenika. (1) Uz ovaj dobrodošao izuzetak, ostali pripadnici društvenih znanosti, prilično pasivno prate rasplet oko ocjenjivanja, premda ono ima i dublje društvene implikacije.

Budući da zakonodavac ne konzultira niti uvažava rezultate višegodišnjeg istraživanja o uspješnosti primjene opisnog praćenja i ocjenjivanja učenika u osnovnoj školi, koje je provodio Zavod za prosvjetno pedagošku službu, vrijedi ukazati na autore i istraživanja, u bližem i daljem okruženju, koji su također podvrgli oštroj kritici sustav brojčanog ocjenjivanja učenika. Navodimo tek poneki citat kao ilustraciju:

„Teško je naime navući novo 'odijelo' na stari školski mehanizam, u kojem je tako snažno ukorijenjena njegova selektivna, rangirajuća, represivna i autoritarna tradicija, godišnje frontalno napredovanje ili ponavljanje razreda, favoriziranje školskih znanja na račun drugih, školi manje poznatih ili nepoznatih učenikovih mogu-

ćnosti... neefikasna pomoć slabim učenicima itd.“(2)

„Suvremeni sustav provjeravanja i ocjenjivanja učenika treba da unese i novi duh u školu: prije svega da se nadiđe frustrirajući i traumatizirajući utjecaj negativnih ocjena.“(3)

„U SR Njemačkoj svakodnevno odlazi desetak tisuća djece kućama s dvojkom ili jedinicom: poniženi, utučeni, onespokojeni. Mora li doista postojati taj sistem ocjena? Nauka o odgoju odgovara nedvosmisleno: ne!“ (4)

Ovim bi se citatima moglo pridodati sličnih, a koji vrlo kritično govore o tradicionalnom brojčanom ocjenjivanju i potrebi njegova dokidanja. Zanimljivo je, međutim, priložiti i jedan iz stavova i prijedloga javne rasprave o dokumentu *Rezultati, problemi i perspektive socijalističkog i samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja*: „Nužno je u odgoju i obrazovanju maksimalno uvažavati ljudsku raznovrsnost i osuditi svako nastojanje, pod bilo kojim izgovorom, da se svi učenici i studenti mjere potpuno istim mjerilima. Znanstveno je utvrđeno da su jedinice kvalitativno različite... te da ne mogu biti vrednovane, klasificirane i selekcionirane samo kvantitativno, jer to je pravi društveni zločin... Ljudska raznovrsnost zahtijeva da se respektiraju i različite intelektualne, emocionalne i druge sposobnosti kako bi uspjeh u odgoju bio maksimalan za svakog učenika, da se pritom razvijaju potencijali najboljih umova, a ne zapostavljaju ni osrednji i najslabiji.“ (5)**

„Društveni zločin“ je sintagma koja se već koristila u svezi s nekim drugim propisima i solucijama u našem školskom sustavu. Sjetimo se, na primjer, svih štetnih posljedica krutog propisa o upisu nespremljene šestogodišnje djece u školu! Ovim ćemo razmatranjem pokazati da će povratak brojčanog ocjenjivanja u razrednu nastavu te njegovo zadržavanje u postojećem obliku u predmetnoj nastavi zaista biti društveni zločin. A zagovornici tog povratka morat će iznijeti uvjerljivije argumente od krilaticice da je takvo ocjenjivanje „primjerenije vremenu budućem“, a to je valjda natjecanje u liberalnom kapitalizmu.

Nitko ne osporava jednostavnost, praktičnost i ekonomičnost tog načina ocjenjivanja, no njegovi nedostaci daleko nadmašuju njegove prednosti. Čak i neke prednosti takvog ocjenjivanja kriju svojevrсни privid, a posebno njegova tobožnja egzaktost i usporedivost. U pravu je stoga Maria Zillig kad kaže da se to ocjenjivanje „ulaguje prividnom jednostavnošću, preglednošću i usporedivošću“. (6)

U svijetu i u nas: traganje za ocjenjivanjem s humanijim licem

Kad je svojevremeno američki psiholog L. Thurstone izrekao poznatu misao da je najveća nepravda nejednake tretirati jednako, vjerojatno je imao na umu ono što se događalo u školskim sustavima cijelog svijeta. Učenici koji se neobično razlikuju, posebice u sposobnostima, ali i u drugim značajnim obilježjima, stavljaju se uporno i neprestano pred jednake zahtjeve i zadatke te ocjenjuju jednakim mjerilima i po istim pravilima tradicionalno shvaćene objektivnosti brojčanog ocjenjivanja. Sve se to smatralo i, nažalost, još uvijek smatra normalnim i pravednim postupanjem. Ideal takvog ocjenjivanja je ocjenjivač koji uspijeva kontrolirati svoju subjektivnost do te mjere da ostaje neutralan i objektivan poput nekog stroja. Idealna je ocjena, u skladu s tim, iskazana nedodirljivom brojkom, poprimajući samim time i njena obilježja. Ekvivalentnost onog što iskazuju brojčane ocjene iste vrijednosti nešto je što se očekivalo i podrazumijevalo samo po sebi. Od toga ideala, međutim, daleko su i ocjenjivač i ocjena, a ono što je od početka bilo i ostalo u takvom ocjenjivanju je privid objektivnosti i kvantitativne preciznosti. No, da se takav „ideal“ i uspio ostvariti bila bi to opet velika nepravda, jer se u njegovoj realizaciji ne uvažavaju velike individualne razlike djece. Dapače, kad se primjenom nekog objektivnog testa približimo „idealu“, osjećaji krivnje, povrijeđenosti i obeshrabrenja nekog učenika slabijih sposobnosti mogu biti čak izraženiji nego kad ga ocjenjuje učitelj.

Pokušavajući humanizirati, kao što smo već rekli, svoje odnose, čovjek postupno osvještuje i prepoznaje neljudsko „lice“ mnogih svojih stečevina i nastoji ih izmijeniti, usavršiti ili ukinuti. U tom je smislu tradicionalno brojčano ocjenjivanje izloženo kritici diljem svijeta. Proučava se njegove brojne štetne učinke na djecu, roditelje i nastavnike, kao i nastojanja da se ti učinci ublaže, a sam sustav zamijeni i/ili ukine. Sve se to može pratiti i u svjedodžbama doseljenih učenika ili vijestima iz medija. Jedna je od novijih, na primjer, iz Francuske, zemlje u kojoj su rastezanjem ljestvice ocjenjivanja već nastojali najslabije ocjene učiniti prilično rijetkim. Vijest prenese na u *Školskim novinama* od 19.04.1988. iz *Monde de l'education* govori o ocjeni kao presudi za mnoge slabije učenike, o neuvažavanju sposobnosti i sklonosti učenika te zaključuje da je potrebno što prije na svim razinama obrazovanja preispitati sustav ocjenjivanja.

I mi smo se u Hrvatskoj, u svezi s ocjenjivanjem, zahvaljujući jednom propisu, iznenada našli u struji progresivnih zbivanja. Naime, bilo je ukinuto brojčano ocjenjivanje u uvedeno opisno u razrednoj nastavi osnovne škole. Nedostatke brojčanog ocjenjivanja u predmetnoj nastavi trebala je ublažiti opisna ocjena općeg uspjeha. Provedba se ovog propisa, međutim, pokazala prekrupnim zalogajom za našu letargičnu i inertnu pedagošku svijest. Malo je bilo osviještenih i dobronamjernih ljudi u školi koji su prepoznali stvarne mogućnosti opisnog ocjenjivanja. Među rijetkim reformskim zahvatima ovaj je pružao priliku za konverziju zastarjelog, distanciranog i autoritarnog odnosa učitelj-učenik u drugačiju interakciju i komunikaciju. Razlozi neuspjehu su mnogobrojni. Otpočetak je opisno ocjenjivanje dočekano kao privremeni eksperiment kojeg je dopušteno kompromitirati i organiziranim otporom pa je učinjeno sve da sagori prije no što je i počelo živjeti. Osnovna mu je stranputica u svakodnevnoj primjeni bio stari duh i pristup brojčanog ocjenjivanja: klasificiranje i rangiranje učenika, skoro bolesna sklonost da se iskaže i istakne neuspjeh, ma kako bespomoćno dijete bilo te traženje verbalne zamjene za jedinicu, odnosno trebalo je riječima iskazati ono što su ranije iskazivale brojke. Ono što se unosilo u đlačku knjižicu na kraju školske godine bilo je koliko-toliko dobro, ali je oponašanje brojčanog ocjenjivanja u svakodnevnim porukama uz dječje uratke bilo skoro doslovno. Navodimo jedan primjer. Pregledavajući bilježnicu jednog malog Roma na početku prvog razreda našli smo sedamosam ispisanih stranica. Velika tiskana slova bila su oblikovana s mnogo napora, krutom rukom koja je tek nedavno srela olovku. Imajući uvid u stanje nespremnosti dječaka prije polaska u školu, zaključili smo da je napredak značajan i očigledan. Poruke, međutim, ispisane na svakoj stranici bilježnice, bile su redom negativne i tipične zamjene za jedinice: loše, slabo, neuredno, loše itd. Ništa od tzv. pozitivnog pristupa djetetu tipičnog za opisno ocjenjivanje. Pitanje je: koliko će ovaj dječak, i svi drugi učenici koje tretiramo na ovakav način, izdržati uporne napade na krhko samopouzdanje i kad će se dovoljno opeći, obeshrabriti, rezignirati i odustati od daljnjih napora?

Što je to zapravo u nama da u našem odgojno-obrazovnom radu uporno tražimo negativno u djetetu, čak i onda kad to negativno i ne postoji, već je samo posljedica našeg sustava prosuđivanja i posljedica uspoređivanja strahovito nejednakih, natjeranih na utrku u kojoj su i prva i posljednja mjesta već unaprijed poznata? Ovakav krajnje problematičan tretman učenika pokazuje se najjasnije u situacijama kad takav

sustav poprimi izrazitiju krutost. Naginjanje krutosti sadržano je prirodi samog pristupa i njegove „objektivnosti“, a ovisi o zemlji, dijelu školskog sustava, pojedinom nastavniku itd. Vrijedi se sada prisjetiti Japana, tehnološkog čuda, za jedne uzora koji valja oponašati, a za duge društvenog mravinjaka čiji užas, bar što se tiče krutosti odgojno-obrazovnog sustava, treba uzeti kao opomenu da je učinkovitost u ime koje se to čini u konačnici sračunata na podržavanje životnog stila neobuzdane potrošnje.

Dvije agencijske vijesti govore o spomenutoj krutosti i cijeni koju valja platiti za krutost sustava ocjenjivanja i učenja u uvjetima oštrog natjecanja nejednakih. Prva je iz *Večernjeg lista* od 18.09.1988. godine: „Kratka sloboda je prošla i s njom osjećaj da je pritisak popustio. Škole su ponovo otvorile vrata u Japanu i prvi val samoubojstava osnovaca i srednjoškolaca zapljusnuo je zemlju. Dvanaestoro dječaka i djevojčica oduzelo je sebi život u raznim dijelovima zemlje na znak školskog zvona prošlog tjedna. Psiholozi i socijalni radnici upozoravaju kako neka djeca, na kraju praznika, ne mogu izdržati bol spoznaje da se moraju vratiti u školu“. Druga je nešto opširnija iz *Vjesnika* od 21.01.1983. pa ćemo je ukratko rezimirati. Vijest govori o 50.000 slučajeva školske fobije godišnje u školama Japana, čiji su simptomi: napetost, znojenje, probavne smetnje, potištenost i sl. Radi se o znakovima averzije djece prema školi zabrinjavajućih razmjera u kojoj dominira diktat uspjeha, poslušnost i pusto memoriranje. Ovakva se djeca dugotrajno liječe u posebnim ustanovama, a neka tamo ostaju i do dvije godine. Kod mnoge djece javljaju se recidivi čim se ponovo nađu u školskoj sredini. Otrežnjujući je komentar dr. Hitoši Išikave, ravnatelja Odsjeka za psihosomatsku medicinu Tokijskog sveučilišta, koji drži da se problem fobije od škole neće riješiti sve dok se japansko društvo kao cjelina ne izliječi od svojih duboko ukorijenjenih društvenih oboljenja.

Navodimo i dvije uznemirujuće vijesti, kakve se, s vremena na vrijeme, mogu naći u crnoj kronici bilo koje zemlje u kojoj se ocjenjivanje i motiviranje djece na učenje zasniva na nezdravoj kompeticiji i prinudi:

„Danas je 14-godišnja djevojčica skočila u smrt s desetog kata. Pokazalo se da je bila očajna zbog ocjena iz matematike.“

„Strah od grdnje natjerao je djevojčicu od 11 godina da se skriva cijeli tjedan dana. Nakon šestodnevnog traganja pronašli su je malaksalu i gladnu s učeničkom knjižicom, koju se bojala pokazati kod kuće, skrivenom u njedrima.“

Navedene pojave i primjeri pokazuju ono što se događa kad se „čaša prelije“ i upozoravaju da je velik dio učenika psihički opterećen u sustavu ocjenjivanja koji ne uvažava njihova individualna obilježja. Ne čudi onda da su strahovi od ispitivanja, neuspjeha i loših ocjena epidemijski prisutni kod većine učenika osnovne škole, a najizraženiji su kod intelektualno podprosječnih ili onih koji imaju neke druge poteškoće.

Pogledajmo sada tradicionalno brojčano ocjenjivanje iz još jednog neugodnog rakursa.

Canetti i Milgram: postoji li latentni mučitelj u nama?

Nobelovac E. Canetti pisao je svoju fascinantnu knjigu „Masa i moć“ na osnovu bogate antropološke i povijesne građe. Jedna njegova konstatacija zaslužuje posebnu pažnju, ma kako nam se malo sviđala. On kaže: „Poznato je da su ljudi, kad nešto rade na zapovijed, spremni na najstravičnija djela. Kad se zatrpia izvor zapovijedi i kad ih netko prisili da se osvrnu na svoje djelo, oni sami sebe ne prepoznaju.“(7)

Povijest je, nažalost, obilno potvrdila njegove misli, odnosno one i jesu sinteza povijesnog iskustva društvenog razvoja čovjeka. U nekakvoj blažoj i prerušenjoj formi takvim postupanjem protkan je i naš svakodnevni život, a pri tome manje ili više ugrožavamo druge ljude (i djecu.) Izvor zapovijedi kojoj se pokoravamo manje je ili više skriven, a može biti propis, običaj, norma, tradicija, drugi čovjek, institucija ili bilo kakva druga vrsta autoriteta, a izvršitelji su obični, poslušni ljudi, često nedovoljno osviještenih moralnih kriterija o tome koliko je (ne)humano to što čine. Jedna takva svakodnevna pojava je i brojčano ocjenjivanje u osnovnoj školi. Propisano je i duboko ukorijenjeno u tradiciji pa ga prihvaćamo i provodimo kao da je izvan ljudskog dosega, ne pitajući se mnogo što ono stvarno znači. Što ono često jeste i može biti pokazuju ingeniorni eksperimenti koje je na Yale sveučilištu provodio S. Milgram, američki socijalni psiholog. Slučaj je htio da su njegova istraživanja započela početkom šezdesetih godina, u isto vrijeme kad je Canetti dovršio i objavio spomenutu knjigu pa su tako mnogi Canettijevi zaključci dobili eksperimentalnu potvrdu.

Domišljatim pokusima s tzv. „učiteljima“ i „učenicima“ Milgram (8) je pokazao da se prilično precjenjuje moralna vrijednost i postojanost ljudi, da oni znaju izbjegavati vlastite moralne odluke, a odgovornost za svoje postupke olako prebaciti na „drugog“ (propis, institucija, autoritet i sl.).

Ovdje nećemo detaljnije prikazivati Milgramove pokuse, koji su zbog neugodnih i iznenađujućih rezultata, postali možda najpoznatiji i najviše citirani eksperimenti u području društvenih znanosti. Izvođeni su i ponavljani u raznim varijacijama u nizu zemalja pa se u ishode i zaključke jedva može sumnjati. Osnovni je ishod da su ljudi po nalogu mučili druge ljude, odnosno oni u pokusu nazvani „učitelji“ dali su se nagovoriti da „učenicima“ kao kazne za pogreške pri učenju daju elektrošokove. Pokus je tražio da svaki naredni elektrošok bude jači od prethodnog, a napon do kojeg je trebalo ići u kažnjavanju „učenika“ bio je vrlo bolan i po život opasan - 450 volta. (Počinjalo se s naponom od 15 volta, a svaki naredni elektrošok bio je 15 volta jači.) „Učitelji“ su, nakon sukcesivnih pogrešaka „učenika“, istima davali sve jače elektrošokove, unatoč vizualnim upozorenjima na sklopkama kojima su rukovali te unatoč patnjama svoga „učenika“- žrtve, koji se bunio, molio, zapomagao, urlao te na kraju iznemogao i prestao reagirati. Većina „učitelja“ pri tome su pokazivali napetost, nemir, frustraciju, znojenje, zamuckivanje, grizenje usana, grimase, drhtanje, prosvjedovali su, htjeli prekinuti, ali su mnogi od njih ipak išli dalje. Ono što je bilo dovoljno da ih na to natjera bila je ozbiljnost eksperimenta, autoritet institucije koja je provodila istraživanje te u pravilu direktna nazočnost znanstvenika koji je vodio eksperiment. U slučaju da je „učitelj“ pokušao prekinuti davati elektrošokove, ovaj je koristio samo četiri standardna verbalna naloga. (Najblaži: „Molim, nastavite!“, najjači: „Nemate izbora, morate nastaviti!“)

Razumije se da „učenici“ nisu dobivali stvarne elektrošokove i da je cijeli pokus bio proveden kao dobro smišljena varka. „Učenici“ su glumili patnje i bili su obučeni suradnici u pokusu. Razgovori s „učiteljima“ obavljani nakon pokusa, kao i njihove fiziološke reakcije te ponašanje, pokazali su da oni nisu nimalo sumnjali u autentičnost zbivanja (kažnjavanja), a ono što su navodili kao obranu, utjehu i opravdanje je da samo izvršavaju naloge, „vrše svoju dužnost“, a da njihovu odgovornost preuzima onaj koji naloge daje.

Sam je Milgram bio iznenađen koliki je postotak „učitelja“ išao do kraja u postupku kažnjavanja. U standardnom pokusu („učenik“ se vidio kroz prozor u drugoj sobi i čuli su se njegovi krici) do 450 volta išlo je čak 62,5 % „učitelja“. Prema tome, dvije trećine „učitelja“, sasvim normalnih ljudi svih stupnjeva obrazovanja, od nekvalificiranih radnika do doktora znanosti, u vrijeme prosperiteta šezdesetih godina i u zemlji koja se ponosi demokracijom, pali su na ispitu ljudskog i

moralnog postupanja i mučili ljude, koji im nisu učinili ništa nažao. Kad su stručnjaci (40 psihijatar) ili slučajno odabrani ljudi trebali prognozirati koliki će postotak ljudi ići u kažnjavanju do 450 volta, navodili su procjene ispod 1% ili u najgorom slučaju 1-2%. Prilikom ponavljanja pokusa na osoblju Max Planck instituta u Münchenu, stručnjaci kojima su prethodno predočili rezultate istraživanja u Americi, procijenili su da će oko 30% Nijemaca ići do kraja u kažnjavanju, jer, eto, Nijemci su dobro naučili lekciju o slijepoj poslušnosti i nekritičkom izvršavanju naređenja. Nažalost, 85% osoblja instituta išlo je do kraja serije elektrošokova.

Pedagoške i sociološke implikacije ovih istraživanja zaslužuju posebno razmatranje. Ovdje ćemo samo u nekoliko naznaka potaknuti čitatelje da razmišljaju o njima te navesti neke poznate komentare Milgramovih pokusa, a koji nam, htjeli mi to ili ne, pobuđuju vrlo neugodne osjećaje i bojazni.

Nehotična asocijacija kad mislimo na „učitelje“ i njihovo izvršavanje naloga je najčešća rečenica opravdanja koju se čulo na suđenju u Nuernbergu: „Samo sam izvršavao naređenja“. F. Hacker u svezi s ovim govori o latentnom „unutarnjem Eichmannu“ u nama, kao metafori za poslušno postupanje bez potrebne kritičke svijesti o posljedicama. (8) L. Mumford je sasvim direktan pa je najbolje da ga doslovno citiramo: „U svakoj zemlji ima danas bezbroj Eichmanna u uredima administracije, u poduzećima, na sveučilištima, u laboratorijima, u oružanim snagama: normalnih, poslušnih ljudi, spremnih da provedu svaku službeno odobrenu fantaziju, koliko god neljudsku i nisku.“(9)

Nije li takva „službeno odobrena fantazija“ naša programska fantazija opće srednje škole, gdje se u ime ideološke teze da svi ljudi trebaju biti intelektualci vrši već godinama nasilje nad intelektualno manje sposobnim učenicima koji su zbog nediferenciranog pristupa već u višim razredima osnovne škole bili izloženi programskim zahtjevima kojima nisu mogli udovoljiti. A onda čujemo kao opravdanje: „tako traži program“ gdje se već spomenutoj ideološkoj pretpostavci pridodaje tzv. fah-egoizam autora programa i udžbenika, koji zaljubljeni u svoju struku „komuniciraju“ s imaginarnim učenikom, a ignoriraju ono što (ne)mogu stvarni, živi učenici.

Prema H. Ueckertu zastrašujuće rezultate Milgramovih pokusa djelomično je moguće objasniti odgojem, koji još uvijek u poslušnosti vidi vrlinu, a u učenju djece poslušnosti svoj cilj. Kasnije takvi ljudi koji su naučili da slušaju svaku zapovi-

jed, ne pitajući se o njenoj opravdanosti, mogu postati pomagači u različitim neljudskim postupcima.(10)

Da objašnjenje i odgovor jesu u odgoju čini razmatranje pedagoškog značaja Milgramovih pokusa još potrebnijim. „Učitelji“ nisu pokazivali sadističke sklonosti u realnom životu, prije bi se moglo reći da su bili ljubazni s drugim ljudima. Imajući to u vidu, stručnjaci su onako loše prognozirali ishode pokusa. Iznenadnu metamorfozu u mučitelje, Milgram objašnjava društvenim ponašanjem čovjeka i njegovom (ne)moći da iziđe na kraj s autoritetom. Premda su mnogi od poslušnih patili više od onih koji su prekinuli pokus, ipak nisu našli prave riječi i način da pruže odlučan otpor autoritetu. Milgram smatra da odgoj općenito ne izgrađuje modele i načine odupiranja autoritetu, ma kakav i ma tko on bio, kad je to potrebno i kad je to ljudska obveza i odgovornost.

Ne može li se na sličan način objasniti krutost, „objektivnost“ i „pravednost“ mnogih nastavnika koji, primjenjujući tradicionalno brojčano ocjenjivanje, mirno dijele jedinice po standardnim kriterijima, prebacuju odgovornost na propis, ne brinući posebno što pri tome osjećaju njihovi učenici? Ne nalikuje li učenik koji je rezignirao nakon pete, devete ili trinaeste jedinice na „učenike“ koji su prestali reagirati u Milgramovim pokusima? Jesmo li doista svjesni boli i trauma koje proživljavaju učenici, kad i mimo svojih napora, često dobivaju loše ocjene i što se ustvari krije iza njihove posljedične rezignacije i razlaza sa školom?

Kritični J. Holt također promišlja o pedagoškim implikacijama Milgramovih pokusa.(11) Zalaže se za distinkciju kritičke i slijepa poslušnosti i smatra svakog čovjeka odgovornim hoće li biti poslušan zbog pravih razloga i neposlušan ako su razlozi pogrešni i neljudski. Zar ovo ne bi trebao biti jedan od osnovnih ciljeva svakog odgajanja, ali i temeljna orijentacija u radu svakog odgovornog nastavnika? Nažalost, i Holt je, nakon analize razgovora s nekim od „učitelja“ iz

**Ovaj je članak nastao krajem 1988. godine, u vrijeme kad je najavljeno ukidanje opisnog ocjenjivanja u razrednoj nastavi te ukidanje opisne ocjene općeg uspjeha u predmetnoj nastavi osnovne škole. Razlozi tome su bili višestruki. Jedan je od bitnih bio prilično širok otpor prosvjetnih djelatnika opisnom ocjenjivanju, a potom manje ili više svjesno nastojanje da se ono kompromitira i prije no što je ozbiljno zaživjelo. U pozadini ovog otpora bili su povećani zahtjevi*

pokusa, zaključio da u Sjedinjenim Američkim Državama ne bi bilo teško pronaći osoblje za rad u koncentracijskim logorima, kad bi ih u toj zemlji bilo. Nije li se ova Holtova pretpostavka potvrdila, recimo, u Grčkoj i Čileu, kad se nakon uvođenja diktature u tim zemljama u službu neljudske represije stavio veliki broj „dobrih i mirnih“ ljudi?**** Za one koji misle da su zemlje socijalizma mnogo humanija društva valja se prisjetiti tužne činjenice da se masovno stradavanje ljudi dogodilo i u prvoj zemlji socijalizma. U staljinističkoj pošasti zlostavljano je na desetke milijuna ljudi u brojnim logorima rasutim po hladnom Sibiru. Sve je to započelo čak desetak godina prije nacističkih konclogora, s razlikom da je ulogu plinskih komora preuzela sibirski studen. Dok je dio osoblja Hitlerovih logora smrti krivično odgovarao, ono iz Staljinovih nije sankcionirano čak ni moralno, a voditelji sibirskih logora nerijetko su nastavljali karijeru kao politički radnici, novinari, direktori i sl. Ostavimo li po strani ono što se zbivalo i zbiva u našoj povijesti i sadašnjosti i recimo da se u cijelom svijetu provode ili planiraju mnogi programi, projekti, „službeno odobrene fantazije“ koje su manje ili više uperene protiv interesa i opstanka čovjeka. Uzmimo za primjer naš životni stil ekscesivne potrošnje i neodgovorno uništavanje osnovnih pretpostavki za život budućih generacija, a da toga, nažalost, nismo ni svjesni.

Dževdet Hadžiselimović
(nastavak u sljedećem broju)

na stručnost, bolje poznavanje djeteta, kreativnost te dodatni napor pri oblikovanju opisne ocjene, odgovornost za ono što je napisano itd. Članak je u skraćenom obliku objavljen u „Školskim novinama“ br. 14, u ožujku 1989. godine. Sada ga s manjim jezičnim intervencijama i nekoliko fusnota objavljujemo u cijelosti, na prijedlog urednika „Psihologa“, i kao dokument o propuštenoj prilici da iz odgojno-obrazovnog rada uklonimo bar dio njemu imanentnog pedagoš-

kog nasilja. K tome, podsjeća nas na svojevrsni korak natrag, ali ne samo u ocjenjivanju, koji smo devedesetih godina načinili u našem školstvu. Kamo nas je sve to dovelo možemo pratiti u skandalima oko inflacije odlikaša pri upisu u srednju školu i državne mature, u dvojbama oko niske razine pismenosti i znanja učenika itd. Budući da se ponovo govori o promjenama i reformi u školstvu, pojava koja je predmet ovog kritičkog oglada ponovo je aktualna i ostat će na „dnevnom redu“ sve dok se ne nađe humanije rješenje, pa ovdje izložena argumentacija možda bude i od neke koristi. Nemamo, dakako, iluzija da je u postojećim prilikama u društvu i školi radikalna promjena u sustavu ocjenjivanja moguća. Članak će ispuniti svrhu ako poneki nastavnik ili roditelj uznastoji zaštititi dijete od grubosti postojećeg ocjenjivanja. Premda nije pisan za (školske) psihologe, može ih podsjetiti na potrebu stalnog i upornog osvježavanja sudionika nastavnog procesa o velikim individualnim razlikama među učenicima te neophodnost da se o njima vodi računa u svemu što se radi u školi.

***U zanosu promjena devedesetih, nerijetko se događalo da su stajališta, koja su se nalazila u dokumentima s atributima „socijalistički“, „samoupravni“ i sl. samim time bila vrijednosno diskreditirana, premda su neka bila i suvremena i znanstveno utemeljena.*

****Danas, nakon Guantanamo, Abu Graiba i drugih sličnih stvari koje Amerikanci rade u svi-*

jetu, znamo da su ovdje spomenuti Holt, Mumford i Hacker i te kako u pravu.

Citirana literatura:

1. Matijević, M.: (1988) Primjerenije vremenu prošlom, Školske novine, br. 37
2. Strmčnik, F.: (1986) Individualizacija učnega preverjanja in ocenjevanja, Sodobna pedagogika, br 5-6, str. 264.
3. Đorđević, J.: (1986) Inovacije u nastavi, Prosveta, Beograd, str. 128.
4. Singer, K.: (1984) Bez ocjena (brojčanih) se uči više i postižu bolji rezultati, Život i škola, br.4, str. 421.
5. Stavovi i prijedlozi javne rasprave: (1987) Rezultati, problemi i perspektive socijalističkog samoupravnog preobražaja odgoja i obrazovanja, Prilog Školskim novinama, br.42.
6. Zillig, M.: (1959) Psychologische Probleme der Oberstufe der Volksschule, u: Hetzer, H. i sur: Paedagogische Psychologie, C. J. Hogrefe, Goettingen, str. 289.
7. Canetti, E.: (1984) Masa i moć, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, str. 276.
8. Hacker, F.: (1973) Aggression: Die Brutalisierung der moderner Welt, Rowohlt Verlag, Reinbek bei Hamburg, str. 231.
9. Mumford, L.: (1986) Mit o mašini (drugi dio), Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 297.
10. Ueckert, H. i sur.: (1978) Psihologija u službi čovjeka, Mladost, Zagreb, str. 13.
11. Holt, J.: (1976) Instead of Education, Penguin in books, Harmondsworth, str. 182-193.

NOVE KNJIGE

Knjiga Siniše Brlasa koristi se u zdravstvenom odgoju djece i mladih

Ministar znanosti, obrazovanja i sporta dr.sc. **Željko Jovanović** donio je 27. rujna 2012. godine odluku o uvođenju, praćenju i vrednovanju provedbe Kurikuluma zdravstvenog odgoja u osnovnim i srednjim školama (može se vidjeti na www.azoo.hr). Kurikulum zdravstvenoga odgoja provodit će se kroz sadržaje integrirane u nastavne programe predmeta, sate razrednika, školske projekte i druge školske aktivnosti. Sastavni dio Kurikuluma jest i popis stručne literature koja se koristi u realizaciji pojedinih sadržaja zdravstvenog odgoja, a u tome popisu nalazi se i knjiga *Važno je ne započeti; neki temeljni pojmovi psihologije ovisnosti* profesora **Siniše Brlasa**, psihologa u Djelatnosti za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sa zaštitom

mentalnog zdravlja Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko - podravske županije. Ovu knjigu ranije je otkupilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa za sve škole u državi a sada je ona i na službenom popisu za provedbu sadržaja iz prevencije ovisnosti unutar zdravstvenog odgoja koji će se provoditi od prvoga razreda osnovne do četvrtog razreda srednje škole. Kolega Brlas kao jedini psiholog u timu već dulje vrijeme u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje sudjeluje i u sustavnoj edukaciji voditelja školskih preventivnih programa tako da je ovime osobni doprinos kolege Brlasa psihologiji ovisnosti u stručnome smislu u potpunosti prepoznat i zaokružen u smislenu cjelinu. Pokazatelj je to ujedno i dugogodišnje kvalitete

stručnoga rada i izvrsnosti kolege koji provodi profesionalne i stručne poslove psihologa na prevenciji i suzbijanju ovisnosti te zaštiti mentalnog zdravlja, a što je prepoznato i na nacionalnoj razini čime je psihologija kao struka i na ovaj način doživjela svoju novu afirmaciju, sada i u novome području zdravstvenoga odgoja djece i mladih.

Miroslav Venus

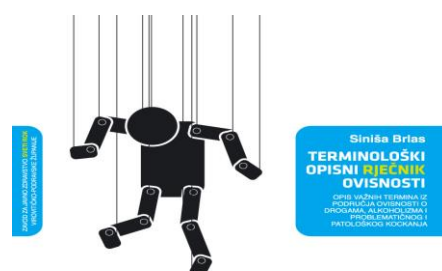

Knjige Siniše Brlasa - među službenim materijalima najvažnijih stručno - znanstvenih skupova o ovisnostima u našoj zemlji

Jedan od vodećih autora u području psihologije ovisnosti u hrvatskoj je psihologiji profesor **Siniša Brlas**, psiholog koji je zaposlen u Djelatnosti za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sa zaštitom mentalnog zdravlja Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko - podravske županije. Nakon što su tri stručne knjige profesora Brlasa („*Kako pronaći izlaz*“, „*Važno je ne započeti*“ i „*Terminološki opisni rječnik ovisnosti*“) u vrlo kratkom vremenskom razdoblju otkupljene od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i podijeljene svim školama u Republici Hrvatskoj značaj stručne literature profesora Brlasa za prevenciju i suzbijanje ovisnosti ogleda se i u činjenici da su dvije publikacije („*Terminološki opisni rječnik ovisnosti*“ i nova publikacija „*Planiranje, programiranje i evaluacija preventivnih aktivnosti*“) kao službena stručna literatura podijeljene i sudionicima najvažnijih stručno -znanstvenih skupova o ovisnostima koji se održavaju u našoj zemlji. Radi se o 4. hrvatskoj konferenciji o alkoholizmu i drugim ovisnostima, 11. Alpe-Jadran konferenciji o alkoholizmu, 5. Alpe-Jadran konferenciji klubova liječenih alkoholičara i 2. hrvatskom interdisciplinarnom simpoziju o kockanju s međunarodnim sudjelovanjem. Svi ovi važni stručni i znanstveni događaji održani su u Opatiji od 27. do 30. svibnja 2012. godine. Na zamolbu Organizacijskog odbora ovih skupova Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko - podravske županije kao izdavač ustupio je navedene dvije publikacije profesora Brlasa svim sudionicima skupova kao službenu stručnu literaturu. Na ovaj je način najjemenentnijim stručnjacima koji se bave prevencijom i suzbijanjem ovisnosti u Republici Hrvatskoj ali i sudionicima iz inozemstva sada dostupna stručna literatura koje je autor psiho-

log. Pokazatelj je ovo kako su znanja i sposobnosti domaćih stručnjaka opet prepoznati i cijenjeni i na državnoj ali i na međunarodnoj razini budući da pojedini skupovi uključuju međunarodno sudjelovanje. Istovremeno je to i kvalitetna promocija psihologije kao struke te dodatna afirmacija psihologije ovisnosti u interdisciplinarnom kontekstu prevencije i suzbijanja ovisnosti. Izdavač svih navedenih publikacija je Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko - podravske županije i one su u elektronskom obliku dostupne na www.zzjvvpz.hr.

Miroslav Venus

PSIHOLOGIJA U ZAŠTITI MENTALNOG ZDRAVLJA

Objavljen priručnik o psihološkoj djelatnosti u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja

Na nedavno održanoj 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Dubrovniku promovirana je i nova publikacija pod nazivom „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; priručnik za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja*“ te odmah potom i okrugli stol „*Mentalno zdravlje – izazovi i prilika za psihologiju*“. Kruna je to projekta koji je pod nazivom „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja*“ od 2010. godine do sada imao za cilj što bolje pozicionirati psihologiju kao struku u interdisciplinarnom kontekstu skrbi o mentalnom zdravlju populacije.

Od 2010. godine kada je započela javna rasprava o Nacionalnoj strategiji zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2012. do 2016. godine skupina psihologa iz javnozdravstvenog sustava (**Viktor Božičević, Siniša Brlas i Marina Gulin**) potaknula je i stručnu javnu raspravu o kapacitetima psihologije za djelotvorne intervencije u skrbi o zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja. Inicijativi se ubrzo odazvao veliki broj psihologinja i psihologa koji su svojim uključivanjem u stručnu javnu raspravu sudjelovali u razvijanju ovog projekta, a dio njih sudjelovao je i u neposrednom kreiranju i nastanku publikacija koje su projekt pratile.

Prva u nizu ovih publikacija bila je knjiga „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja*“ (2010.) pripremljena s namjerom da posluži kao polazište za raspravu o kapacitetima psihologije za djelotvorne intervencije u području zaštite i unaprjeđenja mentalnog zdravlja i prevencije problema mentalnog zdravlja. Ova je knjiga ujedno i potaknula raspravu o smjernicama za psihološku djelatnost kako bi aktivnosti psihologa bile u potpunosti usklađene s mjerama iz područja Nacionalne strategije. Rezultat ovih nastojanja je publikacija „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; prijedlog smjernica za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja*“ (2011.) u kojoj su operacionalizirane i definirane aktivnosti i poslovi kojima psiholozi mogu pridonijeti ostvarenju ciljeva, odnosno učinkovitosti i uspješnosti mjera djelovanja definiranih u prioritetnim područjima Nacionalne strategije zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2012. do 2016. godine. Tako je psihologija postala prva

struka koja je eksplicitno definirala i „popisala“ aktivnosti i postupke koji se koriste i/ili se mogu koristiti u proaktivnom pristupu skrbi o mentalnom zdravlju ljudi. Nakon ove knjige koja je definirala što psiholozi znaju i mogu činiti preostalo je našoj struci izraditi i priručnik koji će biti vodič kroz psihološku praksu, odnosno koji će definirati kako provoditi mjere i stručne postupke. S tim ciljem psiholozi Viktor Božičević, Siniša Brlas i Marina Gulin animirali su veliku skupinu stručnjaka (njih 47, uglavnom psihologinja i psihologa, ali i stručnjaka ostalih suradničkih i pomagačkih struka) koji su svojim tekstovima slijedili sadržaj nove knjige pod nazivom „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; priručnik za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja*“. U knjizi „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; priručnik za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja*“ svojim je tekstovima dakle zastupljeno 47 autora, a uredili su je psiholozi Viktor Božičević, Siniša Brlas i Marina Gulin. Pisana je u formi priručnika s namjerom da bude vodič i podrška psiholozima u praksi. Koncipirana je kao temelj psihološke djelatnosti u unaprjeđivanju međusektorske suradnje u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja s ciljem potpunijeg uključivanja psihologije i psihologa te učinkovite primjene potencijala psihološke struke u ovome području. S obzirom da sadržajno slijedi smjernice iz prethodne knjige „*Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja; prijedlog smjernica za psihološku djelatnost u zaštiti i promicanju mentalnog zdravlja*“ i ovaj je priručnik u potpunosti usklađen sa sadržajem i očekivanjima Nacionalne strategije zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2012. do 2016. godine.

Kroz ovaj projekt psihologija je tako prvi puta dobila konzistentan okvir za proaktivno djelovanje u zaštiti mentalnog zdravlja ljudi.

Izdavač sve tri knjige je Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko - podravske županije. Zbog velikog interesa stručne javnosti za ove knjige sve one su i u elektronskom obliku dostupne na www.zzjzvpz.hr.

Siniša Brlas

Predstavljen Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi autorice Tene Velki

U sklopu IV. znanstveno-stručnog skupa u Osijeku, 30. studenog 2012, održano je predstavljanje knjige autorice **Tene Velki** *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi*. Na predstavljanju su govorili prof.dr.sc. **Krunoslav Matešić** (urednik) i prof.dr.sc. **Mirjana Duran** (recenzentica), te autorica Tena Velki.

Priručnik nudi osnovne obavijesti o tome što je deficit pažnje te deficit pažnje / hiperaktivni poremećaj, koji su najčešći simptomi u djece, što čini rizik za razvoj takva poremećaja i sl. Posebna je pozornost posvećena radu s takvom djecom u školi. Kako je djetetovo obrazovanje značajan čimbenik u njegovu odgoju i cjelokupnom odrastanju te bitno utječe na djetetov život, poseban je naglasak stavljen na učitelje, asistente u nastavi te roditelje, odnosno njihov odnos i utjecaj na djetetovo obrazovanje i razvoj. Stoga priručnik između ostaloga nudi savjete i preporuke za rad s hiperaktivnom djecom u školi te primjere radionica koje su se pokazale korisni-

ma u radu s hiperaktivnom, ali i drugom djecom. (iz Uvoda)

Prof.dr.sc. Krunoslav Matešić govorio je o samoj autorici i njezinom napredovanju još od studentskih dana. Naglasio je važnost priručnika u praktičnom radu te ga preporučio posebice kolegama i kolegicama koji rade u školstvu i s djecom.

Prof.dr.sc. Mirjana Duran govorila je u ime svih recenzentata. Posebno je naglasila važnost Priručnika u svakodnevnom radu s djecom zbog njegove lake čitljivosti i konkretnih savjeta što ga čini dostupnim velikom broju osoba. Također je pročitala i komentare ostalih recenzentata. Doc.dr.sc. **Slavka Galić** u svojoj recenziji navodi: „Autorici svakako treba odati priznanje što se prihvatila ovog hvale vrijednog posla i napisala prvi priručnik u Hrvatskoj s praktičnim savjetima za rad s ovom djecom.“ Prof.dr.sc. **Ivanka Živčić - Bećirević** napisala je: “Može se zaključiti da Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi predstavlja izuzetno koristan doprinos radu s hiperaktivnom djecom za sve uključene u neposredan rad s njima, a to su nastavnici, roditelji, stručni suradnici, kao i asistenti u nastavi.“

Kolegica Tena Velki je naglasila važnost individualnog pristupa u radu s hiperaktivnom djecom, a Priručnik smatra svojevrsnom „početnicom“ za sve koji se susreću s hiperaktivnom djecom, bilo da se radi o školskim psiholozima, nastavnicima, asistentima ili roditeljima. Nadamo se da će kolegice i kolege prepoznati vrijednost ovog priručnika u svom svakodnevnom radu.

2013.

60 godina od osnivanja Hrvatskog psihološkog društva

10 godina od osnivanja Hrvatske psihološke komore

10 godina od donošenja Zakona o psihološkoj djelatnosti

100 godina od rođenja prof dr Rudija Supeka

PSIHOTERAPIJSKI KUTAK

Psihodrama: Povijest razvoja psihodrame u svijetu i u nas, počeci stvaranja Hrvatskog psihodramskog društva i mogućnosti uključenja u edukaciju za psihodramskog psihoterapeuta

KRATKA KRONOLOGIJA RAZVOJA PSIHODRAMSKE PSIHOTERAPIJE U SVIJETU

Jakob Levy Moreno

Povijest razvoja psihodrame počinje dvadesetih godina 20. stoljeća. Osnivač i utemeljitelj ove osebujne psihoterapijske metode austrijski psihijatar rumunjskih korijena **Jakob Levy Moreno** (1889. – 1974.) koji je godine 1921. u Beču pokrenuo tzv. Kazalište spontanosti (Stegreiftheater). U tom je kazalištu Moreno s glumcima i polaznicima razrađivao ideju spontane igre i improvizacije, da bi, gotovo slučajno, s glumicom **Barbarom**, otkrio snagu i tehniku katarze.

Naime, Barbara je u Kazalištu spontanosti sjajno igrala prostodušne i naivne uloge. Budući da je u privatnom životu kao i u bračnim odnosima bila robusna, gruba i teške naravi, Moreno joj je počeo davati upravo takve uloge nakon čega se osjećala sve bolje. Nekoliko mjeseci nakon toga, simpatična i šarmantna Barbara u društvu, a i u svojoj obitelji iznimno teška, uspjela se osloboditi svojih destruktivnih simptoma te su njezini bračni odnosi postali mnogo harmoničniji. Ovaj događaj (mijenjanje karaktera ove glumice) Morena je potaknuo da svoju teoriju o *teatru spontaniteta* razvije i u praksi, i to ponajprije kao te-

rapijsku tehniku znanu svima kao psihodrama. Tako je došao na ideju da scensku igru uporabi u psihoterapijske svrhe. Slično Morenu razmišljali su i mnogi njegovi suvremenici, poput utjecajnog **Brechta** i drugih, koji su podupirali tezu o terapijskoj, ali i didaktičkoj ulozi tadašnjega popularnog kazališta.

Godina 1925. smatra se službenim početkom Morenovog profesionalnog bavljenja psihodramom, sociodramom i grupnom psihoterapijom. Te je godine emigrirao u Sjedinjene Američke Države i na pedijatrijskom odjelu bolnice Mount Sinai održao je svoju prvu psihodramsku demonstraciju. Sljedećih godina i desetljeća, Moreno je uspješno kombinirao grupnu psihoterapiju sa psihodramom, razradio sociometriju, teoriju uloga, vodio brojne psihodramske seanse, izlagao referate na psihijatrijskim skupovima i konačno (u državi New York, u Beaconu) osnovao Institut za psihodramu i Centar za psihodramsku edukaciju koji je prerastao u Svjetski centar za psihodramu i sociometriju. Godine 1942. utemeljio je poznatu stručnu asocijaciju ASGPP: American Society of Group Psychotherapy and Psychodrama, koja je i danas aktivna.

Godine 1964. na Morenovu inicijativu u Parizu održan je Prvi međunarodni psihodramski kongres na kojemu je sudjelovalo više tisuća sudionika iz 35 zemalja svijeta. Potkraj života Moreno je surađivao i s tadašnjim grupnim analitičarima te je time na stanovit način otvorio put za kombiniranje klasične psihodrame s tehnikama psihoanalize, posebice grupne analize. Umro je u Americi godine 1974. u 85. godini, a njegov rad nastavili su brojni sljedbenici poput **Zerke Toeman Moreno**, **Marcie Karp**, **Anne Ancelin Schützenberger** i drugih živućih svjetskih psihodramatičara.

PSIHODRAMA U HRVATSKOJ: ANALITIČKI I KLASIČNI SMJER RAZVOJA

Analitička psihodrama

U Hrvatskoj, pojam psihodramske psihoterapije povijesno gledano vezuje se ponajprije za dvije osobe: za prof.dr.sc. **Stanišu Nikolića** (1934. –

2010.), profesora emeritusa dječje i adolescentne psihijatrije Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji je doveo analitičku psihodramu u nas te za dr. **Dušana Potkonjaka** (rođ.1947.), spec. neuropsihijatra, psihodramatičara i grupnog analitičara, pionira klasične psihodrame.

Sve je počelo godine 1979. Tada je nakon više-godišnje subspecijalizacije iz psihoanalize i analitičke psihodrame u Parizu kod prof.dr.sc. **Sergea Lebovicija**, utemeljitelja analitičke psihodrame, profesor Staniša Nikolić s kolegama prim.dr. **Marijom Čiček**, prof.dr. **Vladimirom Grudenom** i prim.dr. **Željkom Borovečkim** u tadašnji Centar za mentalno zdravlje (današnju Kliniku za psihološku medicinu KBC-a Zagreb) kao novu metodu liječenja uveo analitičku psihodramu.

Pod njegovim tridesetogodišnjim mentorstvom izrasli su mnogi dinamski orijentirani psihodramski terapeuti, a psihodrama kao metoda dobila je i na znanstvenom utemeljenju kada je prim. dr. Čiček 1987. na Medicinskom fakultetu u Zagrebu obranila prvu disertaciju iz analitičke psihodrame u tadašnjoj Jugoslaviji. Tema disertacije bila je *“Doprinos istraživanju individualne psihoterapije scenskom ekspresijom u liječenju poremećaja identiteta adolescenta”*.

Godine 1997. u Klinici za psihološku medicinu KBC-a Zagreb za kliničke psihologe, socijalne pedagoge, socijalne radnike i specijalizante psihijatrije pokrenuta je prva generacija edukata za izobrazbu iz obiteljske i partnerske psihoterapije. Edukacija je trajala pet godina, a okviru prve tri godine u grupi se radila analitička psihodrama. Voditelji psihodrame bili su suradnici i kolege profesora Nikolića, koterapijski par prim.dr. Željko Borovečki i prim. dr.sc. **Vlasta Štalekar**. Takva vrsta analitičke psihodramske izobrazbe prakticirala se i u Francuskoj te romanskom dijelu Švicarske. U našoj je edukaciji to bilo iznimno korisno i dragocjeno iskustvo gdje sam s drugim kolegama edukantima stekla prve spoznaje o psihodramskoj psihoterapiji analitičke orijentacije. U toj je izobrazbi svaki kandidat/edukant sam na sebi mogao iskusiti analitički proces, pri čemu je jedan voditelj koterapijskoga para uvijek izravno sudjelovao u psihodramskom odigravanju, dok je drugi vodio seansu i nakon scene s grupom diskutirao o odigranom, što je omogućavalo održavanje granica psihoanalitičkoga okvira.

U to vrijeme sam (od 1997. do 2002.) s profesorom Nikolićem bila uključena i u izravan terapijski rad analitičkom individualnom psihodramom s pacijentima koji su dolazili u Kliniku. Individu-

alna je analitička psihodrama bila koncipirana kao grupna tehnika liječenja, budući da se s pacijentom radilo individualno uz malu grupu (6 do 8) muških i ženskih terapeuta. Profesor Nikolić je vodio seanse, dok smo mi kao grupa koterapeuta osiguravali scensku realizaciju pacijentove priče.

Klinika za psihološku medicinu KBC-a Zagreb i danas je poznata po tome što se analitička individualna psihodrama rabi na odjelu za djecu i adolescente uz voditelja analitičke psihodrame doc.dr.sc. **Ivana Begovca**.

Klasična psihodrama

S druge strane, prvi doticaj hrvatskih stručnjaka s klasičnom psihodramom počinje neposredno pred Domovinski rat 1991. godine. Tada dr. Dušan Potkonjak počinje voditi izobrazbu iz klasične psihodrame u Zagrebu. Nakon održanog jednog modula edukacija se prekida zbog početka rata te se tek ponovno uspostavlja 2004. nakon osnivanja Hrvatskog psihodramskog društva.

Kao što je profesor Nikolić bio prvi u analitičkoj psihodrami, tako je dr. Potkonjak bio prvi koji je donio klasičnu psihodramu na prostore bivše Jugoslavije. Također dr. Dušan Potkonjak bio je prvi koji je kreirao osnovni program edukacije iz klasične psihodrame. U Beogradu je godine 1988. formirao i prvu edukativno - iskustvenu psihodramsku grupu. U toj grupi školovali su se skoro svi današnji beogradski psihodramski edukatori. Pri Institutu za grupnu analizu iz Londona završio je i edukaciju za grupnog analitičara te je danas u *peer superviziji* s **Malcolmom Pinesom**. Živi i radi u Godmayes hospital u Londonu kao psihijatar i psihodramski supervizor British Psychodrama Association te kao glavni edukator Srpske psihodramske asocijacije SPA Moreno.

ANALITIČKA PSIHODRAMA S HRVATSKIM BRANITELJIMA I OSNIVANJE HRVATSKOG PSIHODRAMSKOG DRUŠTVA

Godina 2003. bila je značajna za razvoj psihodrame kao psihoterapijske tehnike u Hrvatskoj zbog dva događanja:

1. - S kolegom prim.dr.sc. **Vedranom Bilićem** s kojim sam radila u koterapijskom paru u Dnevnoj bolnici Klinike za psihološku medicinu KBC-a Zagreb sa zatvorenim grupama hrvatskih branitelja počinjemo koristiti analitičku psihodramu. Grupe branitelja sastajale su se tri puta na tjedan, a seansa iz analitičke grupne psihodrame

bila je na rasporedu jednom u tjednu. Dotad se u Klinici analitička psihodrama rabila samo s djecom i adolescentima te rjeđe u nastavi iz kolegija Psihološka medicina u radu sa studentima medicine. U tom radu povremeno nas je supervizirao profesor Nikolić. Ekspresivnost igre u grupama branitelja iznenadila je obje strane: i nas kao terapeute i pacijente te su u početku grupe bile nepovjerljive i iznenađene intenzitetom emocionalnog doživljavanja. U prvim su seansama pacijenti igrali sa stanovitim kolebanjem i neugodom, da bi s vremenom doživljeno terapijsko iskustvo kroz dramsko odvijanje afekata (najčešće tema iz rata) dobilo novu strukturu i vrijednost i kod nekih modificiralo dotad patogeni ekvilibrij. Grupe su u tom *settingu* opstale tek nepunih godinu dana, a posebnost i vrijednost tih iskustava prezentirali smo u zajedničkom stručnom radu na 15. internacionalnom kongresu međunarodnih asocijacija grupne psihoterapije održanom potkraj 2003. u Istanbulu.

2. – Iste godine uz potporu profesora Staniše Nikolića potičem ideju o osnivanju prve strukovne udruge čiji je prvobitni naziv bio Hrvatsko društvo psihodramskih terapeuta, godinu kasnije preimenovano u Hrvatsko psihodramsko društvo. Ideju o osnivanju podupiru razne strukovne organizacije: ponajprije Hrvatsko psihološko društvo, Hrvatska psihološka komora i tadašnja YUPA (Jugoslavensko udruženje psihodramskih terapeuta), a kasnije se priključuju EGATIN (European Group Analysis Training International Network), EAP (European Association for Psychotherapy) te SPUH (Savez psihoterapijskih udruga Hrvatske). Kolege iz struke (abecednim redom): prim.dr.sc. Vedran Bilić, prim.dr. Željko Borovečki, dr. **Tomo Brataljenović**, prim.dr.sc. Marija Čiček, prim.dr. **Damir De Zan**, dr.sc. **Veljko Đorđević**, **Ana Gregl**, prof.psih., prof.dr.sc. Vladimir Gruden, mr.spec. **Radojka Sućeska Ligutić**, prof.psih., **Vilim Matula**, prof. dr.sc. Staniša Nikolić, prim.dr.sc. **Ljubomir Radovančević**, prof.dr. c. **Ivan Urlić**, **Ljubica Uvodić Vranić**, prof.psih., **Željko Vukmirica** i drugi sudjeluju u inicijalnom odboru za osnivanje društva. Prvi predsjednik Društva postaje profesor Staniša Nikolić.

Godinu kasnije, od 14. do 17. 10. 2004. u Zagrebu se pod počasnim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića**, u organizaciji Hrvatskog psihodramskog društva, te suorganizaciji Jugoslavenskog udruženja psihodramskih terapeuta održava međunarodni psihodramski seminar pod nazivom Cross Cultural Training Days In Psychodrama "A Group As a Microcosmos". Na skup dolazi 120 sudionika, psihodramatičara iz desetak europskih zemalja i

zemalja iz regije. U prosincu iste godine u Zagrebu počinje petogodišnja psihodramska edukacija iz klasične psihodrame. Stručnu potporu edukantima i organizatoru pritom daju prof.dr.sc. **Alfred Pritz** (tadašnji generalni tajnik EAP-a), prof.dr.sc. Ivan Urlić (predsjednik EGATIN-a), prim.dr.sc. Marija Čiček (koja je uz profesora Urlića kao edukator sudjelovala u prvoj godini psihodramske izobrazbe), dr. **Zoran Đurić** (tadašnji predsjednik YUPE) i dr. **Vladimir Milošević** (tadašnji dopredsjednik YUPE i nositelj izobrazbe).

Edukacija je 2009. i 2010. godine iznjedrila prve psihodramske psihoterapeute s međunarodno priznatim certifikatom udruženja "Instituta za psihodramu" iz Beograda kao nastavljača nekadašnje YUPE.

Uz međunarodni psihodramski skup 2004. kojim je počela edukacija iz klasične psihodrame, do 2010. Hrvatsko psihodramsko društvo organiziralo je još nekoliko manjih domaćih i međunarodnih stručnih skupova u Zagrebu, Splitu i u Istri, i to 2005., 2007. i 2009. na kojima se na iskustveni način u grupama učila i prorađivala psihodramska tehnika. Također je u nakladi Društva objavljena i knjiga "*Mali rječnik psihodrame*" autorice **A. Mindoljević Drakulić**. Uz Hrvatsko psihodramsko društvo, od 2010. godine u Zagrebu osniva se još jedna stručna udruga - Centar za psihodramu, koji uz program beogradskog "Instituta za psihodramu" pod ravnanjem dr. Vladimira Miloševića, spec. psihijatra i psihodramskog edukatora, nastavlja provođenje petogodišnje izobrazbe iz klasične psihodrame.

Psihodrama kao kolegij na zagrebačkom Učiteljskom fakultetu

Prošla 2012. godina u psihodramskom je smislu u Hrvatskoj obilježena s dva važna stručna događaja.

Naime, na prijedlog prof.dr.sc. **Mire Jakovljevića**, predstojnika Klinike za psihijatriju Medicinskog fakulteta u Zagrebu KBC-a Zagreb potaknula sam ponovnu suradnju s dr. Dušanom Potkonjakom, predsjednikom beogradske psihodramske organizacije SPA Moreno.

Stoga se, u organizaciji Klinike za psihijatriju KBC-a Zagreb, 27. i 28. listopada 2012. održao psihodramski skup koji je u prepunoj predavaonici Klinike na osebujan način vodio upravo pionir klasične psihodrame na prostoru bivše države dr. Dušan Potkonjak. Prvobitno zamišljen kao psihodramski skup posvećen pitanjima psihodramskog rada s anksioznim poremećajima, skup

je u zadnjem trenutku dr. Potkonjak preimeno-
vao u "Psihodrama - grupna psihoterapija, zrcal-
jenje, tele - susret". Zbog takve promjene *setin-*
ga manji dio prijavljenih sudionika odustao je od
dolaska, dok je većina došla, ali s otvorenim
pitanjima i stanovitim nezadovoljstvom oko
promjene postavljenih granica.

Skup je počeo tako što je dr. Potkonjak, koristeći
grupnoanalitički pristup, svim sudionicima dao
mogućnost da u sebi prepoznaju grandiozni dio
selfa, ali da ga vide i u njemu kao voditelju gru-
pe. Taj se narcistički dio aktivirao upravo u situ-
aciji kada se grupi činilo da bi nešto trebalo biti
upravo onakvo kako su prvobitno i zamislili, a
svako odstupanje od te zamisli vodilo je prema
osjećaju anksioznosti. Budući da svaki interper-
sonalni susret u sebi sadrži i dozu anksioznosti,
to se u situaciji *ovdje i sada* savršeno uklopilo s
promjenom *setinga*. Sudionici seminara došli su
s očekivanjima koja im se nisu ispunila, ali su
dobili nešto znatno bolje: vlastiti osjećaj anksio-
znosti s kojom je dr. Potkonjak *operirao* kao s
dobro znanom prijateljicom. Ono što je u svemu
tome najvrjednije jest upravo emocionalni dio
koji će se zbog svoje autentičnosti i neobičnosti
definitivno još dugo pamtili.

Uz taj iskustveni dio koji su kao najvažniju stvar
akvizirali svi sudionici, na kraju prvog dana sku-
pa priređen je i radni sastanak na kojemu su se
dale osnovne smjernice o skorom početku peto-
godišnje izobrazbe iz klasične psihodramske
psihoterapije, i to prema međunarodno prizna-
tom programu SPA Moreno. Tom su se prigo-
dom većini zainteresiranih sudionika skupa
predstavili i voditelji edukacije: dr. Dušan Potko-
njak, dr.sc. Aleksandra Mindoljević Drakulić i
prof.dr.sc. Miro Jakovljević.

A kada se govori o akviziranju znanja i specifič-
nih vještina putem psihodramskih skupova, zna
se da je još od Morena i francuskog psihodra-
matičara **Didiera Anzieua** poznata didaktička
dimenzija psihodrame. Obrazovanje, posebice
ono cjeloživotno, uzajamno koegzistira sa psi-
hodramom. To je prepoznato i na zagrebačkom
Sveučilištu jer je kolegij "Psihodrama i psihološ-
ka dobrobit djece" našao svoje mjesto u kuriku-
lumu učiteljskog i odgojiteljskog smjera studija
na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Kolegica
prof. dr.sc. **Majda Rijavec** i ja (kao nositeljica i
izvoditeljica) pokušale smo na fleksibilan i krea-
tivan način studentima dati različite mogućnosti
primjene psihodramskih metoda čija će buduća
profesija zahtijevati brzo prilagođavanje, učenje
novih uloga i stjecanje novog iskustva koje im
još nije ni zaživjelo u stvarnoj situaciji. Kolegij im
služi kao dobra priprema, vježba, pedagoški

laboratorij za scensko istraživanje psihološke
dobrobiti, ali i kao respektabilno obrazovanje za
život putem vlastitoga iskustva.

Aleksandra Mindoljević Drakulić

Adresa za korespondenciju:
dr.sc. A. M. Drakulić, prof. psihologije, CP
Učiteljski fakultet Zagreb,
Savska cesta 77, 10 000 Zagreb
aleksandra.mindoljevic@ufzg.hr

EDUKACIJA IZ PSIHODRAME

*Za sve koji nisu bili na psihodramskom skupu
kojeg je potkraj 2012. u Zagrebu vodio dr. Pot-
konjak i na kojemu se govorilo o početku psiho-
dramske edukacije, evo najvažnijih informacija o
izobrazbi.*

*Edukacija iz psihodrame koju u Zagrebu u Klinici
za psihijatriju KBC-a Zagreb pod vodstvom dr.
Dušana Potkonjaka, dr.sc. Aleksandre Mindolje-
vić Drakulić i prof.dr.sc. Mire Jakovljevića pro-
vodi SPA Moreno podijeljena je u 3 razine i traje
5 godina. Svaka razina ima po 270 sati u iskus-
tveno - edukativnoj psihodramskoj grupi, a edu-
kant u sve tri razine edukacije treba sakupiti
ukupno 810 sati rada u svojoj matičnoj grupi.
Iskustvena grupa će se održavati jednom na
tjedan tijekom 5 godina (voditeljica: A. Mindolje-
vić Drakulić), a uz to će psihodramski edukanti
imati i obveze pohađanja teorijskih seminara
(voditelj: M. Jakovljević), pohađanje grupnoana-
litičke grupe i povremenih vikend modula stranih
predavača (voditelji: D. Potkonjak sa suradnici-
ma iz Srbije i Velike Britanije).*

*Za svaku se razinu nakon ispunjenih sati rada u
grupi piše esej kojim se provjerava teorijsko
znanje kandidata. Psihodramski edukanti tako-
đer trebaju proći i 214 sati psihoterapije u grup-
noj analizi, koju vode treneri suradnici – grupni
analitičari, što je dodatna kvaliteta edukacije,
kao i teorijski dio koji traje 400 sati. Po položenoj
I i II razini, studenti vode samostalno 80 psiho-
dramskih seansi pod supervizijom. Također, odr-
žava se i praktični završni ispit, odnosno kandi-*

dat samostalno vodi grupu uz izravno prisustvo tročlane komisije.

Zbroj svih sati psihodramske edukacije je 1824, a edukacija ima klinički i neklinički smjer.

Psiholozi koji su zainteresirani za izobrazbu, uz svoje kontakte (adresa, email, broj telefona) trebaju napisati detaljnu osobnu i profesionalnu biografiju i unutar biografije ukratko opisati eventualno prethodno iskustvo u psihoterapiji koje imaju kao klijenti i/ili kao terapeuti u superviziji. Također, trebaju priložiti kratko pismo motivacije (zašto se žele uključiti u psihodramsku izobrazbu) i sve poslati tajnici Klinike za psihijatriju prof.

Vivian Michel Kranjec na email v.michel.kranjec@gmail.com ili klasičnom poštom (Kišpatićeva 12, Zagreb).

Edukaciju mogu pohađati osobe koje imaju više od 24 godine za završenim studijem psihologije ili srodnih disciplina kao i studenti završne godine studija. Prije početka edukacije, s kandidatima će se održati obvezni inicijalni intervju. Točno mjesto i termini izobrazbe bit će objavljeni potencijalnim edukantima naknadno.

Prijave za edukaciju primaju se elektroničkom poštom najkasnije do 15. travnja 2013.

PRIVATNA PSIHOLOŠKA PRAKSA

Iris Dragolin: Moja strast je ipak – psihoterapija!

Zašto sam upisala studij psihologije davne 1982. godine? Bila sam učenica šestog razreda osnovne škole i otišla sam u posjet svojoj susjedi koja je bila srednjoškolka. Uzmem u ruke malu knjižicu na kojoj piše *Psihologija*, autor prof. Zvonarević. Zamolim svoju susjedu može li mi posuditi knjigu. I tu je krenula moja strast za psihologijom. Da, strast koja je prisutna i danas. Završila sam osnovnu školu u Umagu, srednju školu za suradnika u odgojno obrazovnom radu u Bujama. Kada sam rekla roditeljima da želim studirati psihologiju njihova je briga bila velika. Kako ćeš, pa znaš da je teško upisati taj studij,

gdje ćeš raditi? Nije me interesiralo kako ću upisati, gdje ću raditi. Željela sam biti psiholog.

Rekla sam roditeljima da, ako se ne uspijem upisati na studij, bit ću uporna i kad - tad ću uspjeti. Tako je i bilo. Upisala sam se iz prve. Još se danas sjećam prijemnog ispita na tada Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Bježala sam od matematike, fizike, a tamo prijemni ispit iz matematike, fizike, općeg znanja, biologije, i intervju. A joj - nema šanse položiti. A ja na popisu upisanih studenata. Sretna, zadovoljna.

Imala sam 22 godine kada sam se zaposlila u Domu zdravlja Umag kao dio stručnog tima medicine rada na neodređeno vrijeme. I danas se često prisjetim mog prvog radnog dana 15. rujna 1987. godine. Došla sam na posao uplašena, nesigurna kako ću ja raditi jer sam bila prvi psiholog u Domu zdravlja. Prije mene nitko nije radio taj posao. Ravnatelj mi je pokazao prostoriju u kojoj ću raditi i rekao da mu napišem koji mi psihološki testovi trebaju. A što ću sada? Koje testove ću nabaviti, što mi treba, gdje se oni nabavljaju? Bila sam u panici, ali zahvaljujući specijalisti medicine rada dr. **Danilu Jadrejčiću**, kojeg na žalost više nema, upoznala sam kolegicu **Dezi Barbarić** koja je radila isti posao u Domu zdravlja Labin, i kolegicu **Ingrid Tomšić** koja je radila pri medicini rada u Puli. Zahvalna sam im na pomoći i ohrabrenju koje su mi pružale u počecima mog rada. Evo i danas razmjenjujemo profesionalna iskustva, čujemo se obavezno jednom tjedno i privatno se družimo. Ubrzo sam se snašla i počela je moja suradnja sa

zdravstvenim djelatnicima: specijalistima pedijatrima, liječnicima obiteljske medicine i specijalistom neurologom koji su prepoznali važnost mog posla. Polako su počeli dolaziti roditelji koji su tražili savjete za sebe, svoju djecu i tako je krenuo onaj dio posla koji najviše volim, psihoterapija. Kao studentica bila sam oduševljena predavanjima profesorice **Nade Anić**, obožavala sam kliničku psihologiju i sama sebi sam obećala da ću jednog dana postati psihoterapeut.

Zahvaljujući dr. **Emiliji Kerčmar Vojnić** 1994. godine krenula sam na edukaciju za grupnog psihoterapeuta. Promijenio mi se život. Upoznala sam prekrasne ljude, bilo je teško raditi na sebi, boriti se deset godina u individualnoj terapiji, grupnoj terapiji gdje sam bila klijent kao svi ostali. Borila sam se da skupim grupu koju ću voditi tri godine i redovito supervizirati kod još i danas mojeg supervizora doktorice **Helene Marčinko**. Ali zahvalna sam što su mi pomogli da ojačam i da se znam nositi sa svakodnevnim problemima kao osoba, ali i kao stručnjak. Danas zahvaljujući edukaciji grupnog psihoterapeuta mogu raditi individualne i grupne terapije. Shvatila sam da ne mogu biti dio kolektiva, dobivala sam ponude za rad u školi, centru za socijalnu skrb, ali odlučila sam ići dalje sama u borbu psihologa privatnika.

Kada sam završila edukaciju za grupnog psihoterapeuta često su me prijatelji pitali, a i ja sam sebi postavljala isto pitanje: A tko će doći na psihoterapiju? Umag je mali grad, ljudi se poznaju, zar će željeti sjediti zajedno u grupi? Vremena su teška, nema se novaca. Ali moja tvrdoglavost je rezultirala da kvalitetno radim, imam klijenata i veselim se kada mi kažu da me preporučio obiteljski liječnik ili specijalist psihijatar ili prijatelj koji je već bio kod mene.

Zbog procesa privatizacije u zdravstvu proživljavala sam sve probleme kao i moje kolege koji su radili isti posao, a to je da sam postala višak. Tako mi je ravnatelj objasnio da zbog procesa privatizacije u zdravstvu kao nezdravstveni djelatnik dobivam otkaz, a da će postojati mogućnost zakupa prostora, ali kada svi zdravstveni djelatnici podmire svoje potrebe za prostorom, pa meni što ostane. Bilo je to ljeto 2002., godine nemira, iščekivanja, neizvjesnosti. Zakup prostora i ugovor o poslovnoj suradnji sa specijalistima medicine rada prošao je bez problema. Ali nastali su novi problemi. Kako još nije postojala psihološka komora morala sam poslati upit Ministarstvu gospodarstva Republike Hrvatske o tome kako ću registrirati kao psiholog svoju privatnu psihološku praksu. Odgovor je bio: istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim

znanostima, savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem i ostale uslužne djelatnosti. Kada sam dobila odgovor zapitala sam se a gdje je opis poslova psihologa, i još ja sam obrtnik. Nitko me nije tražio diplomu diplomiranog psihologa – profesora. Ali nisam odustajala, rekla sam sama sebi - ja to mogu, ja to hoću.

I danas imam ugovor o poslovnoj suradnji sa dva specijalista medicine rada u Domu zdravlja Umag. Suradnja je jako dobra, ali kako ambulante imaju jutarnju i poslijepodnevnu smjenu na raspolaganju sam cijeli dan. Ali nije mi teško, doktorice specijalistice medicine rada na vrijeme me obavještavaju o naručenim klijentima pa se mogu organizirati. Vjerujem i znam da ćemo se svi mi koji radimo pri medicini rada zajedno sa kolegama iz Stručnog razreda psihologa rada u medicini rada i dalje uporno boriti i da ćemo jednog dana postići dignitet u cijenama naših usluga.

Tek sada, kada pišem, osvještavam sve turbulencije u mom poslu psihologa privatnika. Ali nije mi žal, sretna sam, volim svoj posao. Prisjećam se da sam bila obveznik PDV - a, prostor imam u zakupu po tržišnoj cijeni, sklapanje ugovora sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, gašenje istog, pa ponovno sve ispočetka.

Još jednu veliku borbu sam dobila. Prije jedanaest godina zajedno sa kolegicom dipl. defektologom, socijalnim pedagogom **Verom Pavičić** uz potporu Grada Umaga osnovali smo Gradsko savjetovalište za djecu, mlade i obitelj. U početku smo krenuli sa samo jednim programom *Prevenција poremećaja ponašanja kod mladih*, a danas imamo još četiri nova programa a to su *Unapređenje učenja*, *Prevenција nasilja bez ovisnosti*, *Živjeti zdravu mladost*, *Prevenција pijenja alkoholnih pića kod mladih*. Sve programe financira Grad Umag i besplatni su za građane Umaga. Provode se individualne, grupne i obiteljske terapije. Jednom tjedno vodim radio emisiju na lokalnom radiju s nazivom *Muke po mami, tati i Mati*, namijenjene roditeljima i djeci. Više od pet godina pišem kolumne sa psihološkim temama u mjesečniku *Bujštini*. Kolegica Vera i ja provele smo na području Bujštine prije tri godine istraživanje *Pijenje mladih* pod pokroviteljstvom Istarske županije. Nemirne smo po prirodi pa smo se natjecale sa projektom *Prevenција poremećaja ponašanja kod mladih* i *Prevenција pijenja alkoholnih pića kod mladih* i dobile potporu Istarske županije. Ali nikada očito meni nije dosta pa sam se odazvala na poziv Pučkog otvorenog učilišta Umag da budem predavačica iz područja

psihologije njegovateljima a financirano od strane europskih fondova.

Redovito odlazim na superviziju kod dr. Helene Marčinko i kažem joj da sam odlučila raditi samo tri dana u tjednu. Ali ne ide, ako ne radim nešto mi nedostaje. Dokle ću tako? Ne znam, volim raditi. Moja strast je ipak psihoterapija i nikada mi nije teško odgovoriti na pozive klijenata kada im je teško, kada su u nedoumici jer žele poboljšati kvalitetu svog življenja.

Bila sam mentor u 2012 godini mladoj kolegici koja mi je često govorila: A joj, kako Vam nije teško tako cijeli dan raditi, boriti se? Rekla sam joj: Vašoj će generaciji biti puno lakše, puno je

učinjeno osnivanjem Hrvatske psihološke komore, a tu je i Hrvatsko psihološko društvo. Sve dolazi na svoje a nove generacije mladih kolega sa svojom snagom puno će uraditi da sve još bolje funkcionira.

Da nije bilo moje obitelji ne bih uspjela jer sam često bila u krizama i govorila sama sebi: *A što ti treba sve ovo?* Njihova je podrška bila moj pokretač. Na žalost, moje majke nema više, žalosna sam što nije vidjela što sam sve uspjela jer se razboljela i napustila nas kada sam kretala u privatnu praksu. Bila bi ponosna na mene.

Iris Dragolin

NAŠI PSIHOLOZI U SVIJETU

Maja Guberina: od „Zagrebačke psihologijske škole“ do psihoanalitičarke u Parizu

Mada već dugi niz godina živim i radim izvan Hrvatske, u mojoj duši to izbivanje vidim tek kao neki trenutni izlet, bez obzira na moje dugogodišnje profesionalno sazrijevanje i razvoj prema identitetu psihoanalitičara koje se zbivalo upravo u Francuskoj gdje danas radim i živim.

Nakon što sam diplomirala na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, dobila sam stipendiju i otišla u Pariz te kod prof. **Mire Stamback** sudjelovala u istraživanju interakcija

beba sa okolinom, s pomoću do tada u svijetu nepoznatog pristupa video-analizom mikroponašanja. Bilo je to doba "booma" u svijetu znanosti s otkrićima na području kompetencija novorođenih beba (Stern, Trevarhen), ponovnom popularizacijom i readaptacijom "attachment teorije" (J.Bowlby) te otkrivanje intersubjektiviteta kroz interakcije s okolinom, između majka i malih beba na emocionalnom i kognitivnom planu. Isto tako, bilo je to doba prvih konzultacija roditelja i beba i otkrića u području psihoanalize koja su govorila u prilog da se traume i nesvjesni konflikti roditelja prenose i na djecu na transgeneracijski način (prof. Lebovici), i to kroz više generacija. Nakon završenog magisterija na Katedri za edukacijske znanosti u Parizu vrlo brzo sam počela profesionalno djelovati u praksi - moj posao bila je zamjena za jednu kolegicu gdje sam kao klinički psiholog započela rad u instituciji za djecu poremećenog govora i ponašanja. Susret s potpuno novim profesionalnim pristupom na za mene nepoznatom jeziku, za koji nisam bila spremna, psihodinamski pristup u rada sa roditeljima navedene djece, ali vrlo tople prihvaćanje mene kao stranca u toj sredini, sve je vrlo brzo se okrenulo u moju korist, a osobito kad je došao nalog iz regije grada Pariza i okolice za epidemiološkom analizom intelektualnih kompetencija djece koja pohađaju te institucije. Nitko, ali nitko od mojih francuskih kolega nije imao iskustvo za primjenu WISC-a, i tu su "svjetla velegrada" utihnula pred "svjetlom zagrebačke psihologijske škole prof. Bujasa". Dobila

sam zadaću testirati i statistički analizirati rezultate oko dvjestotinjak djece koja su pohađala razne centre toga tipa (ne samo centar gdje sam bila trenutno zaposlena).

Nakon ovog uspješno završenog istraživanja, mojem stalnom zaposlenju koje mi je tom prilikom bilo ponuđeno, ispriječila se tzv. DDASS - regionalno tijelo koje provjerava sve ugovore sa strancima, i koje je zatražilo ponovnu nostrifikaciju diplome ali kroz ponovni studij četvrte i pete godine psihologije sa sadržajima isključivo psihodinamskih teorija i psihodijagnostike ličnosti temeljene na projektivnim tehnikama - Rorschach i TAT.

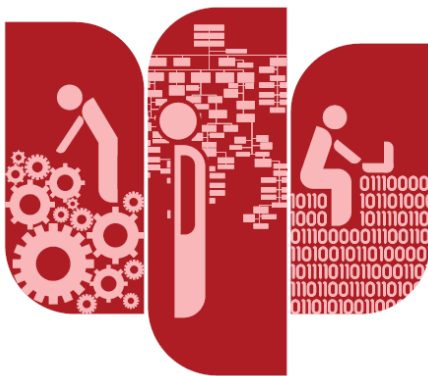
Skoro sam se vratila u Hrvatsku, ali je moje dvojbe prekinuo susret s **Igorom**, mladićem iz moje domovine i mojim današnjim mužem, koji me podržao u svim mojim daljnjim bitkama kako bih ostvarila punovrijednu i službenu titulu psihologa i psihoterapeuta u Francuskoj. Ratni vihor i agresija koji su u to vrijeme zahvatili Hrvatsku bolno su se odrazili i na nas Hrvate izvan zemlje. Često sam bila pozivana dragovoljno sudjelovati u raznim projektima vezanima za prihvat izbjeglih i raseljenih osoba. Najdramatičnije iskustvo iz tog razdoblja bio je dugogodišnji rad u Albervillu gdje su tijekom četiri godine bila skupljena teško ranjena djeca stradala u agresiji na Sarajevo kao i njihove majke, njih oko stotinjak. Kao psihologu i individualnom terapeutu djelovati u tom vremenu jako mi je pomagala vlastita psihoanaliza koju sam bila započela nekoliko godina ranije. Ovom prigodom, odala bih počast tim hrabrim majkama koje su, usprkos teškim psihičkim i fizičkim traumama njih i djece, ustrajale živjeti i djelovati na visokim moralnim i etič-

kim načelima. Djeca su izvrsno naučila francuski jezik, uspješno pohađala francuske škole, pa čak i naučila skijati sa svojim protezama. Tada sam se izravno osvjedočila da teorija „prevladavanja traume“ koju je razvio prof. **Boris Cyrulnik** zaista funkcionira. Po svršetku rata, u svezi s jednim drugim projektom, posjetila sam Sarajevo i na jednom „večernjem sijelu“ susrela sam se s majkama iz Albervilla evocirajući zajedničke ratne uspomene u, sada, mirnom gradu Sarajevu.

Nakon završene vlastite psihoanalize, krenula sam na put do titule profesionalnog psihoterapeuta, kroz dugogodišnja predavanja i seminare na Institutu za psihoanalizu u Parizu koji sam uspješno završila i postala članica „Membre de la Societe Psychanalytique de Paris“, a time i član IPA-e (International Psychoanalytic Organisation). Danas radim kao privatni psihoterapeut u vlastitom kabinetu u Parizu surađujući s više psihoterapijskih centara kao psihoterapeut i konzultant za djecu i roditelje, ali i za psihoterapiju odraslih.

Sva sreća, ovi psihoterapijski centri imaju godišnje oko tri i pol mjeseca godišnjeg odmora koje naravno provedem u mojoj Domovini, uglavnom u Dalmaciji, a posebnu ljubav gajim za Šibenik, rodni grad moga oca. A istina je još nešto, a to je da se nesvjesne želje prenose i na buduće generacije jer i moj sin, rođeni Francuz, koji bi na jesen trebao upisati fakultet, od svih europskih gradova koji mu se nude, bez razmišljanja bi odabrao baš grad Zagreb.

Maja Guberina
Josip Lopžić

21. godišnja konferencija hrvatskih psihologa

„Suvremeni izazovi psihologije rada
i organizacijske psihologije“

Zagreb, Hotel Antunović
studeni 2013.

HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA

RAZGOVOR S POVODOM: ANDREJA BRAJŠA-ŽGANEC, dobitnica Nagrade „Snježana Biga-Frganović“ za 2012. godinu

Na 21. sjednici Skupštine Hrvatske psihološke komore održanoj u Dubrovniku kolegici **Andreji Brajši-Žganec** dodijeljena je Nagrada Snježana Biga-Frganović, što je bio i glavni motiv *Razgovora s povodom*.

Andreja Brajša-Žganec diplomirala je 1991. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Odsjeku za psihologiju. Magistrirala je 1997. godine, a godine 2002. i doktorirala na istom fakultetu. Na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu zaposlila se 1992. godine. U znanstveno zvanje znanstvene savjetnice izabrana je 2012. godine. U naslovno znanstveno-nastavno zvanje docenta na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izabrana je 2005. godine, a 2009. godine izabrana je u naslovno znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Do sada je aktivno sudjelovala u radu na pet domaćih znanstvenih projekata koje je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, te na još dvadesetak ostalih znanstvenih istraživačkih projekata od kojih su gotovo polovica međunarodni. Uz znanstveni rad u Institutu, kao vanjska suradnica redovito sudjeluje u nastavi na visokoškolskim ustanovama na studiju psiho-

logije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, te Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Vanjski je suradnik na Sveučilišnom poslijediplomskom specijalističkom studiju Pastoralne teologije Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu te na specijalističkom MBA studiju na Zagrebačkoj školi ekonomije i menagementa.

Nagrađena je 2004. godine godišnjom državnom nagradom za znanost, za značajno znanstveno dostignuće u području društvenih znanosti za knjigu „*Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*“. Napisala je preko pedeset znanstvenih i stručnih radova, a rezultate svog znanstveno-istraživačkog rada prezentirala je na preko četrdeset međunarodnih i domaćih konferencija. U dosadašnjem radu najveći je interes pokazala za razvojnu psihologiju te primjenu spoznaja iz razvoje psihologije na različita primijenjena područja kao i psihologiju obrazovanja. Napisala je velik broj znanstvenih i stručnih recenzija za domaće i neke međunarodne znanstvene časopise kao i nekoliko recenzija i prikaza knjiga.

Završila je edukaciju iz systemske obiteljske terapije (1992.-1995) te stekla diplomu sistemskog obiteljskog terapeuta Europskog psihoterapijskog udruženja. Članica je Hrvatske psihološke komore, Hrvatskog psihološkog društva i nekoliko međunarodnih udruga (EAPP, EAP, ISSBD, IAAP i ISEI). Od 2007. do 2011. predstavnicom Hrvatske u European Network of Experts on Youth Knowledge's, Vijeća Europe, te od 2007. godine Standing Committee on Ethics Europske federacije psiholoških društava EFPA-e. Od 2004. do 2012. godine predsjednica je Etičkog odbora Hrvatske psihološke komore, članica Upravnog odbora Komore, a od 2008. dopročelnica Sekcije HPD-a za psihologiju braka, obitelji i partnerstva. Od 2012. članica je suda časti Hrvatske psihološke komore. 1993. godine bila je član organizacijskog odbora Prve godišnje konferencije hrvatskih psihologa, 2008. članica programskog odbora 16. godišnje konferencija hrvatskih psihologa, 2009. članica prog-

ramskog-organizacijskog odbora II. hrvatskog kongresa primijenjene psihologije, a 2012. predsjednica Programskog odbora 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa.

Upravni odbor Hrvatske psihološke komore odlučio je dodijeliti Nagradu „Snježana Biga-Friganović“ Andreji Brajši-Žganec zbog njenog izuzetnog angažmana u osmogodišnjem vođenju Etičkog odbora Komore, te aktivnog četverogodišnjeg rada u Upravnom odboru Komore, čime je dala značajan doprinos za unapređenje statusa psihologa u društvu te razvoj i afirmaciju psihološke djelatnosti.

PSIHOLOG: Čestitamo na nagradi „Snježana Biga-Friganović“! Nagrada Vam je uručena na 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa kojoj ste bila predsjednica Programskog odbora i za početak Vas molimo za kratki osvrt na samu konferenciju.

BRAJŠA-ŽGANEC: Svi zajedno, mislim da se možemo složiti da su nam se želje oko ove 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa ostvarile. Izmijenili smo mnoštvo stručnih i znanstvenih spoznaja, mišljenja i dostignuća iz područja braka, obitelji partnerstva ali i iz ostalih područja psihologije. Odaziv stručnjaka na konferenciju zaista nam je bio velik. Da sumiramo, imali smo priliku slušati pet plenarnih izlaganja, sudjelovati na 20 tematskih simpozija s ukupno 105 izlaganja, na 24 okrugla stola, slušati još 66 usmenih priopćenja, pogledati 26 postera, sudjelovati u 6 radionica te na tri klinička i jednom školskom domjenku, kao i na predstavljanju 12 novih knjiga iz ovog područja. Okupili smo psihologe kao i stručnjake srodnih struka koji se bave problematikom braka, obitelji i partnerstva koji su razmijenili svoja iskustva. Iznimno sam sretna kao psiholog koji se bavi razvojnou psihologijom, kao znanstvenik, istraživač ali i kao sistemski obiteljski terapeut da smo na ovoj 20. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u četiri dana uspjeli ujediniti, usporediti i sučeliti radove i rezultate psihologa koji rade ili su zainteresirani za sve ono što u najširem smislu možemo nazvati psihološkim aspektima suvremenog partnerstva, braka i obitelji. Kao predsjednica programskog odbora mogu samo zaključiti da smo u našim nastojanjima uspjeli. Iskoristila bih ovu priliku da se još jednom zahvalim članovima programskog odbora i svim kolegicama i kolegama koji su sudjelovali na ovoj 20. jubilarnoj konferenciji i doprinijeli njezinoj kvaliteti.

PSIHOLOG: Nagrada „Snježana Biga-Friganović“ Vam je dodijeljena za doprinos raz-

voju etike psihološke djelatnosti kroz rad Etičkog odbora HPK kojem ste osam godina bili na čelu. Što biste istaknuli kao bitne elemente razvoja etike kod hrvatskih psihologa u posljednjih osam godina?

BRAJŠA-ŽGANEC: S početkom rada Hrvatske psihološke komore 2004. godine, usvojen je Kodeks etike psihološke djelatnosti te je osnovan Etički odbor. Ako krenemo malo dalje u prošlost, kronološki gledano, 1996. godine usvojen je etički kodeks Hrvatskog psihološkog društva i objavljen je u Hrvatskom psihološkom glasniku. 2003. godine organiziran je znanstveno-stručni skup Etika istraživanja s djecom te napravljen Etički kodeks istraživanja s djecom od strane Vijeća za djecu Vlade Republike Hrvatske. Nakon tih događanja, 2004. godine, s početkom rada Hrvatske psihološke komore usvojen je Kodeks etike psihološke djelatnosti te je osnovan Etički odbor. Etički odbor Hrvatske psihološke komore održao je od 2004. godine niz sjednica na kojima su razmatrani upiti od županijskog državnog odvjetništva, od poslodavaca, fizičkih osoba koje se osjećaju zakinute kao i upiti kolega, poduzeća, udruga. Na očitovanje su pozvani kolegice i kolege. Važno je naglasiti da je etički odbor savjetodavno tijelo i samo predlaže tijelima Hrvatske psihološke komore daljnje postupanje u pojedinim slučajevima. Ostale aktivnosti vezane uz etiku i etička pitanja povezana su sa nizom aktivnosti kao što su sudjelovanja na godišnjim konferencijama, objavljivanje prijevoda dokumenta EFPA-e vezano uz etička pitanja, članaka o etičkim dilemama i drugo. Na 1. hrvatskom kongresu primijenjene psihologije u Zagrebu 2006. godine održan je okrugli stol pod nazivom „Poziv na etičko promišljanje o pojavljivanju psihologije (i psihologa) u javnom i medijskom prostoru“ (Pregrad, J.; Brajša-Žganec, A), a iste godine na 14. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Vodica nastavljen je diskusija o pozivu na etičko promišljanje o pojavljivanju psihologije i psihologa u javnom i medijskom prostoru (Brajša-Žganec, A.; Gligora, H.; Pregrad, J.). Na 15. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa u Cavtatu 2007. godine organiziran je okrugli stol na temu „Etički problemi pri obavljanju psihološke djelatnosti“ (Brajša-Žganec, A.; Gligora, H.; Pregrad, J.), a na 16. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa 2008. godine u Poreču okrugli stol na temu „Profesionalna etika i kompetentnost - što i kako podučavati studente“ (Brajša-Žganec, A.; Kolesarić, V.). Interesantno je da je cijela godišnja konferencija 2008. godine bila posvećena psihologiji, medijima i etici i da su se kod nas ta pitanja otvorila prije nego u nekim drugim zapadnoeuropskim zemljama. Naime, kada smo

dobili upitnik o pitanjima kako psiholozi pojedinih zemalja surađuju sa medijima od strane EFPA-e, konferencija na tu temu već je bila iza nas. Prema tome izgleda da smo neka pitanja o psihologiji, medijima i etici otvorili čak i prije naših kolega iz Europe. Na europskoj konferenciji psihologa u Istanbulu 2011. godine napravljena je analiza upitnika kako psiholozi pojedinih zemalja surađuju sa medijima, a Hrvatska je bila uključena u to istraživanje. Nadalje, 2008. godine u časopisu *Psiholog* izašao je članak na temu „Etički problemi pri obavljanju psihološke djelatnosti“, a na 17. godišnjoj konferenciji hrvatskih psihologa 2009. godine u Splitu izloženi su rezultati istraživanja na temu „Mladi i poimanje odgovornosti“ (Filjak, S. i Brajša-Žganec, A.). U časopisu *Psiholog* objavljeni su 2012. godine prijevodi Etičkog meta-kodeksa i Preporuke za podučavanje etike za psihologe napravljene od strane EFPA-e. U Zagrebu je u travnju 2012. godine održan redoviti sastanak etičkog odbora Europske federacije psiholoških društava (EFPA-e). Naime, Etički odbor kao jedan od 6 stalnih odbora EFPA-e godišnje održava najmanje dva redovita sastanka i to jedan u Bruselima a drugi svaki puta u jednoj od zemalja članica EFPA-e. Raspravljalo se o modelu etičkog kodeksa koji bi dao neke ujednačene smjernice na EuroPsy razini, o Modelu etičkog kodeksa koji bi bio propisan od Europske federacije psiholoških društava (EFPA-e), o pojedinim Kodeksima etike psihološke djelatnosti i njihovoj usklađenosti kako međusobno tako i na razini EFPA-e. Pripremao se poseban simpozij o etici za slijedeći Europski kongres psihologa u Stockholmu 2013. godine, te se započelo i s radom na novoj temi etičkog odbora koja se odnosi na superviziju u etiku.

Ovu su ukratko nabrojane sve aktivnosti povezane sa pitanjem etike, radom etičkog odbora i ostalim aktivnostima Hrvatske psihološke komore i Hrvatskog psihološkog društva vezane uz etička pitanja.

PSIHOLOG: S kojim se etičkim pitanjima susretao EO?

BRAJŠA-ŽGANEC: Neka od etičkih pitanja s kojima se susretao etički odbor su: Na koji način rješavamo etičke i druge dvojbe u svom radu? Razgovaramo li s kolegama o svojim dvojbama? Uočavamo li i reagiramo li u slučaju da nam kolega krši etičke principe profesionalnog ponašanja? Djelujemo li edukativno u cilju zaštite tek diplomiranih kolega? Kome se obraćamo kada imamo problem? Savjetujemo li se s nadležnim tijelima u situacijama nesigurnosti i mogućih etičkih povreda koje se odnose na naš profesio-

nalni rad ili na rad naših kolega? Koje su etičke dileme u prenošenju psiholoških spoznaja putem medija? Smije li psiholog štiteći struku, stručnost, klijenta ili pristup, reći “ne” i na koga se onda poziva, tko ga štiti? Tko je psihologu nadređeni – etika struke ili šef, naručitelj posla ili drugi propisi? Što činimo s razlikama unutar struke i između psihologa i drugih struka? Željela bih naglasiti da u cilju postizanja boljih etičkih standarda i podrške pri provođenju viših etičkih normi u psihološkoj djelatnosti stalno je potrebno poticati razmišljanja o primijeni etičkih principa u praksi, nastaviti započete diskusije o problemima i nedoumicama na koje psiholozi nailaze u praksi, nastaviti započete diskusije o tome što je etično a što neetično profesionalno ponašanje. Na to nas obvezuju i propisani etički standardi Europske federacije psiholoških društava EFPA-e koji od nacionalnih udruženja zahtijevaju usklađivanje s Meta kodeksom EFPA-e.

PSIHOLOG: Predstavnica ste Hrvatske u EFPA-inom Stalnom odboru za etiku? Možete li iz tog iskustva usporediti naš Kodeks etike s drugim europskim zemljama?

BRAJŠA-ŽGANEC: Kodeks etike psihološke djelatnosti HPK sadrži pravila o ponašanju prema klijentima, prema kolegama, kao i pravila poštivanja propisa naše profesije. Sastoji se od: općih odredbi, temeljnih načela kao što su uvažavanje ljudskih prava dostojanstva osobe, kompetentnosti, profesionalne i znanstvene odgovornosti te integriteta znanosti i struke kao i etičkih standarda (8 područja – opći standardi, mjerenje i evaluacija, zaštita tajne i privatnosti, istraživanja i znanstveni rad, obrazovanje psihologa, oglašavanje i nastupi u javnosti, savjetovanje i tretmani, rješavanje etičkih pitanja). Kodeks etike psihološke djelatnosti Hrvatske psihološke komore prije nekoliko godina je preveden na engleski jezik i poslan članovima etičkog odbora EFPA-e. Sam kodeks nije još usklađen sa kodeksima ostalih europskih zemalja. Prema mišljenju predsjedatelja Etičkog odbora EFPA-e Pierre-a Nederlandt-a, Kodeks etike HPK pisan je vrlo korektno sa pojedinim specifičnim aspektima. Ako ga usporedimo sa etičkim meta kodeksom EFPA-e koji se sastoji od četiri skupine etičkih načela, a to su: poštivanje prava i dostojanstva osobe, stručnost, odgovornost i integritet možemo reći da naš kodeks velikim dijelom pokriva sva ova područja. Pri tome se u meta kodeksu poštivanje prava i dostojanstva osobe odnosi na opće poštivanje, privatnost i povjerljivost, pristanak na osnovu dobre upućenosti i sloboda pristanka, samoodređenje, zatim stručnost/kompetentnost na etičku svijest, granice stručnosti/kompetentnosti, granice postupanja,

kontinuirani razvoj i nesposobnost. Odgovornost se odnosi na područja opće odgovornosti, promicanje visokih standarda, izbjegavanje nanošenja štete, kontinuitet skrbi, proširenje odgovornosti i rješavanje dilema, a integritet na priznavanje profesionalnih ograničenja, poštenje i točnost, iskrenost i otvorenost, sukob interesa i iskorištavanje i aktivnosti kolega. Ako malo bolje pogledamo naš kodeks, možemo zaključiti da su sva ova područja pokrivena što je u skladu sa EFPA-om, a sve se zemlje članice moraju pridržavati meta kodeksa EFPA-e. Ako neka zemlja tek želi postati član EFPA-e mora imati etički kodeks koji je u skladu s meta kodeksom EFPA-e i to upravo etički odbor u kojem sam predstavnik procjenjuje. Važno je još spomenuti da je Etički Meta-kodeks prihvaćen na Generalnoj skupštini EFPA-e u Ateni, u srpnju 1995. godi-

ne, a revidirana verzija na Generalnoj skupštini EFPA-e u Granadi, u srpnju 2005. godine.

PSIHOLOG: Kako je Nagrada Snježana Biga-Friganović djelovala na Vas?

BRAJŠA-ŽGANEC: Nagrada Snježana Biga-Friganović je nagrada za rad svih članova etičkog odbora u ovih osam godina, nagrada organizatorima okruglih stolova, programskom i organizacijskom odboru tematske konferencije, svima koji su doprinijeli razvoju etike psihološke djelatnosti. Bez svih tih dragih ljudi ne bi mogli napraviti sve što je prethodno navedeno. Hvala svima koji su pomogli razvoju etike psihološke djelatnosti.

Razgovarao: Hrvoje Gligora

O NAGRADI „SNJEŽANA BIGA-FRIGANOVIĆ“:

Autor Nagrade „Snježana Biga-Friganović“ je hrvatski akademski kipar **Tomislav Kršnjavi**, samostalni umjetnik s desetak samostalnih izložbi i brojnim javnim radovima, od kojih je i Nagrada „Snježana Biga-Friganović“, statua u bronci, visine 22 cm. Nagrada Snježana Biga-Friganović dodjeljuje se članu Komore te drugim fizičkim i pravnim osobama koji su posebno

doprinijeli organizaciji, radu i razvoju Hrvatske psihološke komore, a time dali značajan doprinos za unaprijeđenje statusa psihologa u društvu te razvoj i afirmaciju psihološke djelatnosti. Nagrada je od 2008. godine dodijeljena kolegicama i kolegama: **Mladenu Havelki** (2008.), **Gordani Buljan Flander** (2010.), **Ivanu Vračiću** (2011.) i **Andreji Brajši-Žganec** (2012.).

21. SKUPŠTINA HRVATSKE PSIHOLOŠKE KOMORE

Tijekom 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa, u Dubrovniku je 9. studenog 2012. godine održana i 21. sjednica skupštine Hrvatske psihološke komore, odnosno druga sjednica u 2012. godini.

U svečanom dijelu skupštine dodijeljene su Zahvalnice Hrvatske psihološke komore, Nagrada „Snježana Biga-Friganović“ te potvrde o priznavanju statusa *klinički psiholog*.

Za 2012. godinu, Zahvalnice su dodijeljene **Valeriji Hauptfeld** koja je u dva mandata, od 2004. do 2012. godine, bila članica Upravnog odbora Hrvatske psihološke komore te članica Povjerenstva za osnovne dopusnice, u čijem je radu angažirana i danas; te **Ljubomiru Kačiću** predsjedniku Nadzornog odbora Hrvatske psihološke komore od 2004. do 2012. godine, a danas članu Stručnog razreda za organizacijsku psihologiju i psihologiju rada Hrvatske psihološke komore.

Hrvoje Gligora i Valerija Hauptfeld

Nakon Mladena Havelke (2008.), Gordane Buljan-Flander (2010.) i Ivana Vračića (2011.), Nagradu Snježana Biga-Friganović za 2012. godinu dobila je dugogodišnja predsjednica Etičkog odbora, nekadašnja članica Upravnog odbora, a danas članica Suda časti I. stupnja Hrvatske psihološke komore **Andreja Brajša-Žganec**.

U 2012. godini, Povjerenstvo za priznavanje statusa kliničkog psihologa zaprimilo je 36 zahtjeva za priznavanje statusa klinički psiholog, od kojih je 35 riješilo pozitivno, a onima koji su bili

prisutni na sjednici Skupštine, uručene su potvrde o priznavanju statusa *klinički psiholog*.

Nakon svečanog dijela sjednice, predsjednik Komore Hrvoje Gligora prezentirao je aktivnosti rada Komore od protekle sjednice Skupštine, a predsjednica Nadzornog odbora Gordana Kuterovac-Jagodić najavila je provođenje druge po redu Ankete o zadovoljstvu radom Komore.

Potom su uslijedile rasprava i izmjene Pravilnika o sadržaju, rokovima i postupku stručnog usavršavanja i prijavi stručnog skupa za usavršavanje psihologa. U Pravilnik je uvedena kategorija *Domaći skup s međunarodnim sudjelovanjem*, koji bi se za jednodnevno trajanje bodovao s 23 boda za pozvanog predavača, s 18 bodova za aktivnog sudionika i 10 bodova za pasivnog sudionika. Za dvodnevno trajanje predviđeno je 26 bodova za pozvanog predavača, 22 boda za aktivnog sudionika, a 14 za pasivnog. Trajanje skupa od 3 dana boduje se s 30 bodova za pozvanog predavača, 25 bodova za aktivnog i 18 bodova za pasivnog sudionika. Domaći skup s međunarodnim sudjelovanjem definiran je kao skup 'koji se održava u našoj zemlji, koja je i organizator tog skupa (stručno tijelo ili ustanova iz Hrvatske), a u čijem radu sudjeluju i strani pozvani predavači.'

Sjednica Skupštine završena je raspravom i izmjenama Statuta Komore: u članku 17. Statuta dodaje se točka 17. koja glasi: „Imenuje disci-

plinskog tužitelja koji mora biti pravne struke .“, a u članku 30. Statuta dodaje se stavak koji glasi: „U disciplinskom postupku pred Sudom časti Komoru zastupa disciplinski tužitelj.“ Obrazloženje za ovu izmjenu je sljedeće: iako je u Pravilniku o nadležnosti, ustrojstvu i načinu djelovanja Suda časti i disciplinskom postupku pri Hrvatskoj psihološkoj komori navedeno da je predsjednik Nadzornog odbora tužitelj u disciplinskom postupku i zastupa Komoru, mišljenja smo da navedeno rješenje nije zadovoljavajuće. Naime, broj disciplinskih postupaka bi mogao biti toliki da bi se predsjednik Nadzornog odbora mogao baviti samo zastupanjem Komore u takvim postupcima u ulozi tužitelja. Nadalje, kako se prema Statutu u sva tijela Komore biraju samo članovi Komore, dakle psiholozi, mogao bi se postaviti ozbiljan problem u zastupanju Komore u slučajevima kada bi osoba optužena u postupku angažirala kao branitelja odvjetnika kojemu psiholog (zastupnik Komore) ne bi bio ravnopravan jer se u disciplinskom postupku primjenjuju odredbe Zakona o kaznenom postupku. Stoga je predloženo da Komoru u disciplinskim postupcima zastupa osoba pravne struke koja je upoznata s procesnim odredbama (naročito Zakonom o kaznenom postupku) kako se ne bi dogodilo da zbog formalnih propusta budu uskraćena prava osobi protiv koje se vodi postupak, ali niti da ta osoba vješto iskoristi propuste u postupku.

Hrvoje Gligora

EUROPSKA REGULACIJA PROFESIJA I ULOGA KOMORE

'Europska regulacija profesija i uloga komore' naziv je simpozija održanog u sklopu 20. godišnje konferencije hrvatskih psihologa u Dubrovniku. Dva su bitna razloga zbog kojih je Hrvatska psihološka komora organizirala ovaj simpozij – jedan je potreba za svojevrsnom rekapitulacijom svega što je u posljednjih deset godina od osnutka Hrvatske psihološke komore napravljeno u reguliranju psihološke djelatnosti, a drugi je skori trenutak ulaska Hrvatske u Europsku uniju i otvaranja tržišta rada izvan državnih granica (i) za psihologe iz Hrvatske, ali i za psihologe iz ostalih zemalja Europske unije. U radu simpozija svojim su izlaganjima sudjelovali: prof.dr.sc. **Hana Horak** s Katedre za pravo Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, predsjednici Hrvatske psihološke komore i Hrvatskog psihološkog društva **Hrvoje Gligora** i **Josip Lopižić**, prof.dr.sc. **Željka Kamenov** sa Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, prof.dr.sc. **Zvezdan Penezić** sa Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru, prof.dr.sc. **Zoran Sušan** sa Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u

Rijeci, prof.dr.sc. **Jasminka Despot-Lučanin** sa Odsjeka za psihologiju Hrvatskih studija u Zagrebu, dr.sc. **Ana Kurtović** sa Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku, prof.dr.sc. **Nataša Jokić-Begić** – predstavnica Hrvatske u Stalnom odboru EFPA-e za psihoterapiju, prof.dr.sc. **Krunoslav Matešić** - predstavnik Hrvatske u Odboru za psihodijagnostička sredstva EFPA-e, prof.dr.sc. **Andreja Brajša-Žganec** – predstavnica Hrvatske u EFPA-inom Stalnom odboru za etiku te odvjetnik Komore **Berislav Živković**.

U ovom tekstu želimo predstaviti neke od elemenata izlaganja sa simpozija u čijoj pripremi su naglašena i pitanja na koja je, vjerujemo, simpozij dao odgovore: Što je profesija, koje su njene značajke, elementi i kako je regulirana na tržištu? Koja je uloga Komore u reguliranju profesija? Što čini razliku između licenciranja, certificiranja i registriranja? Kakva je regulacija psihološke profesije u Hrvatskoj, članstvo u Hrvatskoj psihološkoj komori i područja djelovanja psiho-

loga? Kakva će biti uloga Komore nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju?

DEFINICIJA PROFESIJE

Profesije imaju važnu ulogu u pružanju javnih usluga i u oblikovanju javnih politika: stručno znanje i kompetencije osiguravaju ostvarenje interesa korisnika za kvalitetnom profesionalnom uslugom, ali i javni interes društva da osigura pružanje ključnih profesionalnih usluga. Liječnici, odvjetnici, psiholozi, arhitekti, računovođe i drugi stručnjaci pružaju svoje usluge na tržištu koje zahtjeva visoke standarde kvalitete i efikasnosti kako bi se ostvarile temeljne društvene vrijednosti: život, imovina, pravna sigurnost i funkcioniranje gospodarstva.

Međutim, tržišni mehanizmi ponude i potražnje u takvim djelatnostima ne mogu osigurati javni interes bez odgovarajuće regulacije kompetencija pružatelja usluga i kvalitete njihova rada. Stoga se u suvremenim državama poseže za regulacijom elemenata tog tržišta, često putem samoregulacije, uz manje ili veće upletanje države, kako bi se spriječili nedostaci koji mogu biti izrazito štetni za javni interes.

Značenje profesija tako počiva na određenim njihovim karakteristikama i ističe ih: one predstavljaju stalno zanimanje, zahtijevaju posebno prethodno obrazovanje i kasnije usavršavanje, pripadnici profesije udružuju se u strukovne udruge na nacionalnoj razini, mogućnost obavljanja profesionalne djelatnosti regulirana je propisom, a profesionalni je rad podvrgnut profesionalnoj etici i kontroli kolega.

Profesija u osnovi uključuje visok stupanj znanja i/ili vještina utemeljenih na obrazovanju i/ili usavršavanju, članstvu u profesionalnoj organizaciji s visokim skupom standarda za ulazak, posvećenost javnoj službi iznad osobnih interesa te etički kodeks.

REGULACIJA PROFESIJE

Opravdanje za regulaciju profesija traži se prije svega u javnom interesu – autorativno određivanje pravila za ulazak u profesiju i pružanje usluga, kao poticanje primjene i praćenje poštovanja pravila u funkciji je osiguranja potreba i interesa građana i društva u cjelini. Dakle, radi osiguranja efikasnosti i kvalitete pružanja usluga potrebno je putem mehanizama regulacije urediti obavljanje profesionalne djelatnosti na korist javnog interesa.

Samoregulacija profesija – kao srednji put između regulacije tržištem ili državnom intervencijom, ističe se kao oblik regulacije s nizom prednosti koje pretežu nad nedostacima. Samoregulacija se odnosi na delegaciju ovlasti za donošenje pravila na tijelo kojeg su članovi pravne ili fizičke osobe čije se aktivnosti reguliraju – za psihologe u Hrvatskoj to je Hrvatska psihološka komora (dok danas u Hrvatskoj djeluje još više od dvadeset strukovnih komora).

Najvažnije prednosti samoregulacije nad državnom regulacijom su sljedeće:

(1) Pripadnici profesije posjeduju odgovarajuće ekspertno i tehničko znanje o potrebnoj kvaliteti i efikasnosti usluge: profesionalci su najpogodniji za prepoznavanje usluge koja je pružena ispod unaprijed definiranih standarda.

(2) Samoregulacija kroz profesionalne i slične organizacije predstavlja fleksibilniji oblik čime se izbjegava nesklonost inovaciji koja je svojstvena državnoj upravi i smanjuje negativni učinak formaliziranosti državne uprave te tako pridonosi razvoju profesionalnih standarda i u konačnici kvaliteti usluga.

(3) Samoregulacija je ekonomski isplativija i efikasnija – troškovi regulacije profesije prebacuju se s poreznih obveznika na profesiju; a nadzor se obavlja u okviru struke, umjesto da ga obavlja država, što predstavlja efikasniji sustav kontrole poštivanja pravila.

ULOGA KOMORA U REGULACIJI PROFESIJA

Komora, kao oblik profesionalnog udruživanja predstavlja institucionalni oblik povezivanja članova u skupinu prema njihovoj profesiji odnosno struci, uz kontrolu ulaska, obrazovanja i stručnog usavršavanja te kompeticije na tržištu pružanja profesionalnih usluga uz afirmiranje profesionalne etike. Komore kontroliraju ulazak na tržište postavljanjem uvjeta za obavljanje profesije i članstvo u profesiji.

Evaluacija postojeće kompetencije članova te akreditiranje organizacija koje educiraju i nude programe usavršavanja, vrši se obično kroz sustav akreditiranja i slične mehanizme potvrđivanja edukacijskih programa i programa usavršavanja koji omogućavaju zadržavanje pozicije pružatelja usluga. Osiguranje kvalitete obično se provodi kroz sustav kredita, odnosno bodovanih edukacija.

Profesionalna etika, odnosno postavljanje standarda ponašanja pripadnika profesije je još jedan element u samoreguliranju profesija. Pripadnost profesiji sadrži dvije razine odgovornosti:

kolektivnu i individualnu koja se odražava upravo kroz internalizirane norme profesionalne etike.

LICENCIRANJE, CERTIFICIRANJE I REGISTRIRANJE

Pojmovi s kojima se susrećemo u profesionalnoj komunikaciji, a čije razlike ovdje treba istaknuti su licenciranje, certificiranje i registriranje. Ovi se pojmovi odnose na oblike javnih ovlasti koje se dodjeljuju profesionalnoj instituciji (Komori), a imaju sljedeće karakteristike:

- (1) Licenciranje – samo osobe koje ispunjavaju određene formalne uvjete dobivaju licenciju, dopusnicu, tj. odobrenje za obavljanje određene djelatnosti; najrestriktivniji oblik, jer onemogućava i čak čini nezakonitim obavljanje određene profesije bez licencije;
- (2) Certificiranje – potvrđuje da određena osoba ispunjava formalno određene zahtjeve i povezana je s korištenjem titule ili oznake; certifikatom je cilj pružiti informaciju trećima o kvalifikaciji pružatelja usluge;
- (3) Registriranje – odnosi se na upis u službeni registar na temelju dokaza o stručnoj kompetenciji.

PSIHOLOŠKA DJELATNOST U HRVATSKOJ

Psihološka djelatnost u Hrvatskoj regulirana je Zakonom o psihološkoj djelatnosti, usvojenim u Hrvatskom Saboru 2003. godine. Zakonom je uređen sadržaj, područje primjene, uvjeti i načini obavljanja te organizacija i nadzor psihološke djelatnosti u Republici Hrvatskoj.

Psihološka djelatnost je sustav pojedinačno ili skupno usmjerenih stručnih postupaka, mjera i sredstava utemeljen na načelima i spoznajama psihološke znanosti i prakse koji obuhvaća: psihološku dijagnostiku, psihološke tretmane i savjetodavni rad, edukacijske aktivnosti, psihološka stručna istraživanja i psihološku evaluaciju. Psihološkom djelatnošću kao zanimanjem mogu se baviti samo psiholozi na temelju osnovne i posebne dopusnice koju na zahtjev psihologa izdaje Hrvatska psihološka komora. Pri obavljanju psihološke djelatnosti psiholog je obavezan djelovati sukladno Kodeksu etike psihološke djelatnosti. Hrvatska psihološka komora je strukovna samostalna organizacija hrvatskih psihologa, a psiholozi koji obavljaju psihološku djelatnost se obvezno udružuju u Komoru. Komora predstavlja psihologe Republike Hrvatske kao cjelinu.

Nakon što je to propisano i Zakonom o psihološkoj djelatnosti, 15. studenog 2003. godine utemeljena je Hrvatska psihološka komora, a u

srpnju 2004. godine usvojen je i Kodeks etike psihološke djelatnosti, koji sadrži zajednički sustav vrijednosti kojih su se psiholozi obavezni pridržavati u svom stručnom radu, kroz temeljna načela: uvažavanje ljudskih prava i dostojanstva osobe, kompetentnost, profesionalnu i znanstvenu odgovornost te integritet znanosti i struke. U Kodeksu etike su razrađeni opći etički standardi, standardi etike vezani uz mjerenje i evaluaciju, zaštita tajne i privatnosti, etika istraživanja i znanstvenog rada, etički standardi vezani uz obrazovanje psihologa, oglašavanje i nastupe u javnosti, etika i savjetovanje u tretmanima te samo rješavanje etičkih pitanja.

Uz ova dva temeljna dokumenta – Zakon i Kodeks etike – rad i djelovanje Komore definirano je kroz njen Statut, te kroz 13 pravilnika koji uređuju obavljanje psihološke djelatnosti, 12 pravilnika i poslovnika koji uređuju djelatnost Komore i rad tijela Komore, te kroz 7 akata koji uređuju obavljanje psihološke djelatnosti (Standardi rada, smjernice, popis posebno zaštićenih psihodijagnostičkih sredstava).

ULOGA KOMORE NAKON ULASKA REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU

Psihologija u Europi kao profesija s korijenima u filozofiji i medicini razvijala se posljednjih desetljeća u različitim sustavima, a budući psiholozi educirani su u različitim studijskim programima. Internacionalizacija ekonomije i uspostava zajedničkog tržišta unutar Europske unije pokrenuli su pitanje mobilnosti pripadnika određene profesije, i otvorile mogućnosti pružanja usluga i izvan nacionalnih granica.

Uniformnost, transparentnost i fleksibilnost postali su bitni elementi u izgradnji zajedničkog europskog prostora, pa tako i na području obrazovnog sustava i razvoja određenih profesija gdje zajednički okviri moraju biti podložni usporredbi i jednakosti stjecanja obrazovnih kvalifikacija, a zajednički profesionalni standardi trebaju garantirati jednak nivo stručnosti i profesionalne kvalitete diljem Europe.

Na tragu ovih pretpostavki nastao je i EuroPsy Certifikat: 1990. godine Europska federacija profesionalnih psiholoških društava (EFPPA) – (preteča današnje EFPA-e) usvojila je Optimalne standarde za psihološku djelatnost u kojima je dana preporuka minimalnih obrazovnih standarda (na akademskoj razini) i vježbeništva za psihologe. Nekoliko godina kasnije i Europska mreža organizacijskih psihologa (ENOP) izradila je i okvir kurikuluma i minimalnih standarda za

organizacijske i industrijske psihologe. U razdoblju od 1999. do 2001. godine EFPA-ina Radna grupa europskih psihologa, u sklopu EU projekta Leonardo da Vinci slijedila je praksu organizacijskih psihologa kada je definirala okvire za obrazovanje i vježbeništvo. Dokument koji je nastao kao rezultat ovog projekta, nazvan je 'EuroPsyT – A framework for education and training for Psychologists in Europe' i raspravljen je među psiholozima diljem Europe: u zemljama članicama EU, ali i izvan nje, s obzirom da EFPA okuplja i profesionalne udruge psihologa i iz zemalja koje nisu članice Unije, kao što su to, primjerice Hrvatska, Švicarska, Island, a u vrijeme začetka EuroPsy Projekta mnoge današnje zemlje Europske unije i nisu bile punopravne članice EU-a.

Idućih godina, EuroPsy je pod pokroviteljstvom EFPA-e prošao kroz svoju daljnju razvojnu, ali i eksperimentalnu fazu: u razdoblju između 2006. i 2008. godine eksperimentalno je primijenjen u šest europskih zemalja; Finskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Italiji, Španjolskoj i Velikoj Britaniji, da bi ga konačno usvojila i Skupština EFPA-e u Oslu 2009. godine pod nazivom EuroPsy / European Certificate in Psychology.

EuroPsy predstavlja glavni iskorak u promociji mobilnosti psihologa i pristup klijenata psihološkim uslugama visoke kvalitete diljem Europe. Iako je u trenutnoj fazi usmjeren na minimalne obrazovne i praktične standarde psihologa, razvijaju se i posebni oblici certificiranja, tzv. specijalistički certifikati – za sada za područje psihoterapije, ali i organizacijske i psihologije rada, a postoji uvjerenje kako će uskoro uslijediti i dio koji se odnosi na školsku psihologiju.

Vodeća načela EuroPsy certificiranja su sljedeća:

1. Promoviranje dostupnosti adekvatne psihološke usluge diljem Europe: svaki građanin Europe ili institucija treba koristiti psihološke usluge od kompetentnog i kvalificiranog profesionalca, a zajednica bi trebala znati prepoznati ovaj cilj.
2. Zaštita potrošača i građana Europe kroz osiguranje kvalitete i zaštitu javnosti od nekvalificiranih pružatelja usluga.
3. Stvaranje mehanizama koji će promovirati mobilnost psihologa omogućujući im obavljanje psihološke djelatnosti svugdje u Europi, uz odgovarajuću kvalificiranost.
4. Osigurati dodjelu EuroPsy Certifikata na temelju: (a) kurikuluma akademskog obrazovanja; (b) pokazanim kompetencijama tijekom vježbeništva / superviziranja

ne prakse; (c) poznavanja europskih i nacionalnih etičkih standarda psihologa.

5. Osigurati objektivnost i nepristranost EuroPsy sustava izbjegavanjem svih oblika diskriminacije psihologa na nacionalnim ili drugim razlikama, kao i zbog razlika u obrazovnom ili profesionalnom *backgroundu*, odnosno uzimajući visoku kvalitetu usluga kao vodeći kriterij certificiranja.
6. Garancija kvalitete psihološke prakse/djelatnosti.
7. Obvezivanje na aktivno obnavljanje certifikata (svakih sedam godina): ovo je razlog zbog kojeg je EuroPsy izdan na ograničeno vremensko razdoblje nakon kojeg treba biti obnovljen ponovno na ograničeno vremensko razdoblje, a na temelju dokazivanja kontinuiranog stručnog usavršavanja i profesionalnog razvoja.

Poštovanje nacionalnih regulativa za već etablirane psihologe.

Okvir i minimalni standardi za obrazovanje i vježbeništvo psihologa u EuroPsy Certificiranju sastoji se od 3 stupnja u trajanju minimalno 6 godina (5 godina obrazovanja + 1 godina vježbeništva), odnosno 360 ECTS.

To su: 1. stupanj – prvostupnik (minimalno 180 ECTS); 2. stupanj: magistar struke (minimalno 120 ECTS) (što je zapravo spoj Bologna 3+2 sustava prvostupnika i magistra struke) i 3. stupanj: vježbeništvo (godina dana, min. 60 ECTS). Za pretpostaviti je da su prva dva stupnja dio akademskog kurikuluma, dok je treći u nekim zemljama (Skandinavija, npr.) dio akademskog obrazovanja, no i ne mora biti, kao što i nije u većini europskih zemalja (pa i Hrvatskoj). No, bitno je istaknuti kako je najmanje ukupno šest godina obrazovanja (ekvivalent od 360 ECTS bodova) uvjet za dobivanje EuroPsy Certifikata i upis u Registar.

Vodeći se razlikom između licenciranja i certificiranja, koju sam spomenuo u uvodnom dijelu, treba istaknuti kako EuroPsy nije, niti ima namjeru postati dokument koji će zamijeniti nacionalnu regulativu vezanu uz obavljanje psihološke djelatnosti.

Dakle, za obavljanje psihološke djelatnosti u Hrvatskoj neophodna je licencija, tj. dopusnica, a Certifikat EuroPsy je dobrovoljna opcija, ali predstavlja profesionalnu iskaznicu psihološke djelatnosti koja se kao takva prepoznaje u Europskoj uniji. Bitno je istaknuti kako EuroPsy

Certifikat izdaje tijelo zemlje trajnog stanovanja – u Hrvatskoj će to biti Nacionalni odbor za EuroPsy Certifikat koji će biti formiran od predstavnika Hrvatskog psihološkog društva (kao zemlje članice EFPAe), Hrvatske psihološke komore (kao tijela koje predstavlja psihologe RH u cjelini) te predstavnike sveučilišne zajednice (koja treba nadgledati obrazovne kurikulume za temeljno minimalno petogodišnje obrazovanje psihologa).

PODACI O BROJU PSIHOLOGA U HRVATSKOJ

Na dan održavanja dubrovačke konferencije, u Hrvatsku psihološku komoru bilo je učlanjeno 2.394 članova od kojih 88% žena i 12% muškaraca. Podaci su obrađeni tijekom listopada 2012. godine. Nezaposlenih je 5%, u mirovini 3%, a zaposleno 92%. Najviše psihologa ima Grad Zagreb (42% članstva), najmanje Ličko-senjska županija (0,4% članstva). U području kliničke i zdravstvene psihologije, psihološkom savjetovanju i medicini rada ukupno radi 18,9% članstva, u organizacijskoj psihologiji 18,8%, školstvu 24,9%, predškolskom sustavu 7,5%, socijalnoj skrbi i obiteljskim centrima 14%, a u

znanosti 6,5% članova, dok privatnu psihološku praksu ima 51 psiholog, odnosno 2,1% članstva Komore.

Broj psihologa u odnosu na broj stanovnika u Hrvatskoj je jedan psiholog na 1.800 stanovnika, što je daleko od optimalnog omjera od jednog psihologa na tisuću stanovnika. No, danas studij psihologa u Hrvatskoj godišnje završi oko 170 studenata i projekcijom rasta broja psihologa uz zadržavanje današnjeg broja stanovnika Hrvatske (iako je realno on iz godine u godinu sve manji), možemo predvidjeti da ćemo za pet godina imati jednog psihologa na 1.300 stanovnika, a do 2023. godine bi trebali dostići onaj standard od jednog psihologa na tisuću stanovnika kojeg postavljaju razvijene europske zemlje. Kakva će biti situacija nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, i hoće li se i psiholozima dogoditi scenarij kakav neki predviđaju za liječnike i medicinske sestre, tek ćemo vidjeti, s obzirom na mogućnost ograničavanja zapošljavanja radnika iz nove članice u pojedinoj zemlji članici Unije.

Hrvoje Gligora

PSIHOLOZI I PROFESIONALNA TAJNA

Cilj ovog teksta je upoznati psihologe s jednim aspektom njihova rada koji se podrazumijeva no u praksi se mogu postaviti mnoge dileme i sporne situacije. Radi se o profesionalnoj tajni. Psiholozi znaju da su dužni čuvati određena saznanja do kojih dolaze u okviru obavljanja svojeg zvanja kao što to propisuje Zakon o psihološkoj djelatnosti ali nisu upoznati što drugi zakoni propisuju u vezi s profesionalnom tajnom.

Radi detaljnijeg upoznavanja s tom problematikom ovaj tekst ima tri cjeline. Prva cjelina je definicija profesionalne tajne u Zakonu o psihološkoj djelatnosti, Kaznenom zakonu koji je stupio na snagu s 1.1.2013., razlike u definiranju profesionalne tajne u Zakonu o psihološkoj djelatnosti i Kaznenom zakonu te konačno kakve mogu biti posljedice po psihologa u slučaju otkrivanja profesionalne tajne.

Druga cjelina, iako na prvi pogled nema veze s prvom cjelinom a vrlo bitna za psihologe je pitanje odnosa profesionalne tajne i kaznenog djela koje se u Kaznenom zakonu zove Neprijavljivanje kaznenog djela s posebnim osvrtom na Zakon o kaznenom postupku u vezi svjedočenja u kaznenom postupku s aspekta profesionalne tajne.

Treća cjelina se bavi pitanjem čuvanja tajnosti podataka i kako tu materiju regulira Zakon o psihološkoj djelatnosti, Kodeks etike psihološke djelatnosti i Pravilnik o pravima i odgovornostima članova HPK te Kazneni zakon kroz kazneno djelo Nedoželjena uporaba osobnih podataka.

Sve gore spomenuto želim izložiti najviše moguće pojednostavljeno kako bi svaki psiholog uhvatio bit onoga što mu je potrebno u svakodnevnom radu.

I - Profesionalna tajna - definicije

Zakon o psihološkoj djelatnosti je u članku 22. kao profesionalnu tajnu definirao podatke o psihičkom i zdravstvenom stanju korisnika psihološke usluge, uzrocima, okolnostima i posljedicama tog stanja. Psiholog je dužan te podatke čuvati kao profesionalnu tajnu.

U članku 23. istog zakona se navodi kako ove podatke psiholog može dati stručnjacima kojima je to potrebno za osiguravanje dobrobiti korisnika ili općeg dobra. U stavku 2. ovog članka se navodi da će HPK u cilju zaštite prava korisnika

svojim propisima odrediti kojim stručnjacima, u kojim postupcima i u kojem obliku se mogu davati podaci koji čine profesionalnu tajnu.

Već u čl. 23. se vidi da norma ima barem dva pojma koji mogu biti izvor nedoumica. To je prije svega pitanje definiranja općeg dobra te pitanje može li bilo koji propis HPK obuhvatiti odnosno taksativno navesti sve u praksi moguće varijante kome se mogu (kojim sve stručnjacima), u kojim postupcima (lako je navesti kazneni, građanski, upravni, prekršajni postupak ali treba znati da u okviru građanskog postupka u najširem smislu postoji niz područja a u okviru upravnog još i više) i u kojem obliku dati podaci koji imaju karakter profesionalne tajne. Stoga je iluzija da se tako nešto može striktno propisati kao siguran putokaz za primjenu psiholozima u praksi (posebno ako se ima u vidu i raznolikost područja kojima se psiholozi bave). To znači da se sve nedoumice koje se mogu postaviti u praksi moraju rješavati ovisno o specifičnosti pojedinog slučaja.

Novi Kazneni zakon, koji je stupio na snagu s 1.1.2013. godine u pogledu opće definicije profesionalne tajne usklađen sa Zakonom o tajnosti podataka pa se u članku 87. više ne definira profesionalnu tajnu nego se navodi definicija za tajni podatak. Tajni podatak je po novom Kaznenom zakonu onaj podatak koji je prema posebnom zakonu označen kao klasificiran podatak. Kako je u čl. 22. Zakona o psihološkoj djelatnosti navedeno (općenito) što bi bili tajni podaci to se smatra da bi psiholog otkrivanjem istih počinio kazneno djelo.

Novi Kazneni zakon u članku 145. Neovlašteno otkrivanje profesionalne tajne propisuje da psiholog (kao i neke druge profesije) čini kazneno djelo kažnjivo do 1 godine zatvora ako „neovlašteno otkrije podatak o osobnom ili obiteljskom životu koji joj je povjeren u obavljanju njezinog zvanja.“ U novom Kaznenom zakonu je kazna pooštrena na način da se više ne spominje novčana kazna kao donji prag kazne a gornji prag je povišen sa 6 mjeseci na godinu dana zatvora.

I u novom Kaznenom zakonu zadržan je stavak 2. koji propisuje da nema kaznenog djela ako je otkrivanje profesionalne tajne počinjeno u općem interesu ili interesu druge osobe koji je pretežnji od interesa čuvanja tajne. U novom zakonu je riječ „opći interes“, zamijenjena riječju „javni interes.“ To je u skladu s odredbom čl. 23. st. 1 Zakona o psihološkoj djelatnosti gdje se propisuje da je moguće podatke o psihičkom i zdravstvenom stanju dati stručnjacima ako je to pot-

rebno radi osiguranja dobrobiti korisnika ili općeg dobra.

Upravo ovaj stavak 2. može psihologu u praksi prouzročiti probleme jer je stvar svakog konkretnog slučaja i procjene psihologa koji je interes pretežnji odnosno što je točno javni interes u određenom slučaju. Nemoguće je stoga dati formulu kojom bi se bez dvoumljenja moglo odrediti kako postupiti u svakom pojedinom slučaju koji se može pojaviti u praksi.

II - Profesionalna tajna i neprijavlivanje počinjenog kaznenog djela

Povezivanje pojmova profesionalna tajna i neprijavlivanje počinjenog kaznenog djela na prvi pogled nije logično no kada se prezentira sadržaj čl. 302. Kaznenog zakona pod nazivom Neprijavlivanje počinjenog kaznenog djela jasno je da su ovi pojmovi vrlo povezani.

Naime Zakonom o kaznenom postupku propisana je obveza tijela vlasti i pravnih osoba da prijavljuju sumnju da je počinjeno kazneno djelo koje se progona po službenoj dužnosti (dakle kada progon poduzima Državno odvjetništvo). U tom smislu se i u Kaznenom zakonu propisuje da svatko tko zna da je počinjeno kazneno djelo kažnjivo s 10 godina zatvora ili više pa to ne prijavi kao i službena ili odgovorna osoba koja ne prijavi počinjenje težeg kaznenog djela za koje je saznala u obavljanju svoje dužnosti može biti kažnjen zatvorom do 3 godine.

No tu postoji izuzetak jer je izmjenom i dopunom Kaznenog zakona objavljenom u Narodnim novinama 144 / 12 od 21.12.2012. u novom stavku 5. navedeno: „Nema kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovog članka kad njegova zakonska obilježja ostvari vjerski ispovjednik ili osoba koja je prema zakonu dužna čuvati tajnu.“ To znači da psiholog u svakom slučaju ne odgovara za to kazneno djelo ako je u obavljanju svojeg posla saznao za to da je počinjeno kazneno djelo prema bilo kome. Do ove najnovije izmjene Kaznenog zakona (koji je dakle mijenjan dok još nije niti stupio na snagu) je formulacija bila da se ipak mora prijaviti saznanje o kaznenom djelu prema djeteću no ovakvom formulacijom dužni su čuvati kao tajnu i takva saznanja.

Postavlja se pitanje što sa saznanjima o pripremanju kaznenih djela do kojih psiholog može doći obavljajući psihološku djelatnost. Članak 301. Kaznenog zakona pod nazivom Neprijavlivanje pripremanja kaznenog djela navodi da će se kazniti onaj tko zna da se priprema počinjenje kaznenog djela i to ne prijavi za koje je pro-

pisana kazna dugotrajnog zatvora a za djela kažnjiva zatvorom preko 5 godina će se kazniti onaj tko ne prijavi pripremanje takvog kaznenog djela a djelo bude pokušano ili počinjeno. Ovdje nema iznimki u smislu da nema kaznenog djela zbog tajne. To znači da psiholog u slučaju saznanja za pripremanje ovakvih kaznenih djela a do saznanja je došao obavljajući psihološku djelatnost mora prijaviti pripremanje i time ne krši tajnu.

III - Čuvanje tajnosti podataka

Razumljivo je da postoji povezanost pojmova profesionalna tajna, tajnost podataka i čuvanje tajnih podataka. Čuvanje tajnih podataka, njihova pohrana i zaštita sadržaja je bitan dio čuvanja profesionalne tajne. Regulativa HPK je dosta dobro riješila čuvanje podataka kako kroz Zakon o psihološkoj djelatnosti tako i kroz provedbene akte Kodeks etike psihološke djelatnosti i Pravilnik o pravima i odgovornostima članova HPK.

Zakon u članku 24. propisuje obvezu psihologa u privatnoj praksi i poslodavca psihologa u radnom odnosu na čuvanje, pohranu i zaštitu psihodijagnostičkih sredstava, dokumenata i podataka koji imaju karakter profesionalne tajne.

Kodeks etike u članku 20. regulira pitanje osiguravanja sigurnosti testova a u članku 22. čuvanje tajnosti podataka.

Pravilnik o pravima i odgovornosti članova HPK u poglavlju V. pod naslovom Disciplinske povrede Zakona o psihološkoj djelatnosti navodi da je teža disciplinska povreda kršenje članka 22. stavak 1. Zakona o psihološkoj djelatnosti odno-

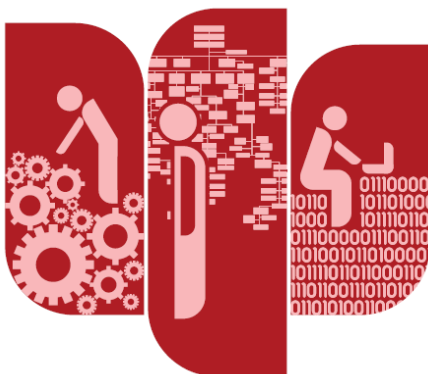
sno ako psiholog ne čuva podatke o psihičkom i zdravstvenom stanju korisnika psiholoških usluga. Također teža povreda je i kršenje članka 24. Zakona koji propisuje osiguranje odgovarajućih uvjeta pohrane i zaštite psihodijagnostičkih sredstava, dokumenata i podataka koji su profesionalna tajna.

Kazneni zakon propisuje kao kazneno djelo nedozvoljenu uporabu osobnih podataka. Novi Kazneni zakon u čl. 146. pod nazivom Nedoželjena uporaba osobnih podataka kažnjava tko protivno zakonom propisanim uvjetima (u slučaju psihološke djelatnosti misli se na Zakon o psihološkoj djelatnosti) prikuplja, obrađuje ili koristi osobne podatke fizičkih osoba ili čini dostupnim osobne podatke radi pribave imovinske koristi pa je kazna i do 3 godine zatvora. Posebno je kažnjivo na takav način koristiti podatke o djeci. Treba upozoriti da je zatvorom do 5 godina kažnjivo ako takva djela počini službena osoba u obavljanju svojih ovlasti.

Dakle nepravilno i nesavjesno čuvanje i pohrana podataka korisnika psiholoških usluga može dovesti do dostupnosti istih nepozvanima te njihove zlouporabe za što može odgovarati i psiholog slijedom gornjih odredbi Kaznenog zakona.

Iz svega gore navedenog proizlazi da psiholozi ne smiju zanemariti aspekt tajnosti podataka do koji dolaze obavljajući svoju djelatnost kao ni propisnu pohranu i čuvanje podataka koji imaju karakter tajnih podataka.

Berislav Živković

21. godišnja konferencija hrvatskih psihologa

„Suvremeni izazovi psihologije rada
i organizacijske psihologije“

Zagreb, Hotel Antunović
studeni 2013.

HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA

Na temelju članka 28. Zakona o psihološkoj djelatnosti („Narodne novine“ broj 47/03.) i članka 8. i 17. Statuta Hrvatske psihološke komore Upravni odbor je na svojoj 05. sjednici od 07. rujna 2012. godine donio ove

STANDARDE RADA PSIHOLOGA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

1. Standardi rada psihologa u predškolskim ustanovama usvojeni su s ciljem:
 - definiranja poslova psihologa u predškolskim ustanovama;
 - ujednačavanja i poboljšanja kvalitete rada;
 - optimiziranja uvjeta rada psihologa u predškolskim ustanovama;
 - razvoja općih i specifičnih kompetencija psihologa kroz cjeloživotno učenje.

II. OPIS POSLOVA PSIHOLOGA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA:

Članak 2.

1. U radu s djecom:

Psiholog prati psihofizički razvoj i napredovanje pojedinačnog djeteta, postavlja razvojne zadatke i skrbi se o psihičkom zdravlju djece na sljedeći način:

- a. procjenjuje psihomotorni, kognitivni i socio-emocionalni razvoj djeteta (opažanjem i praćenjem ponašanja u odgojnoj skupini, primjenom psihodijagnostičkih tehnika i postupaka);
- b. prilikom upisa djeteta i inicijalnog razgovora procjenjuje individualne razvojne potrebe djeteta za odgovarajućim programima odgoja i obrazovanja
- c. prati i procjenjuje uspješnost prilagodbe djece na vrtić;
- d. prepoznaje djecu s teškoćama, promišlja razvojne zadatke za njihovo napredovanje prema sposobnostima, izrađuje individualizirani odgojno-obrazovni program, provodi individualni program rada u

- području socio-emocionalnog i spoznajnog razvoja djeteta;
- e. provodi rano otkrivanje i utvrđivanje potencijalo darovite djece, izrađuje posebni program predškolskog odgoja i naobrazbe za darovitu djecu, provodi program prilagođen individualnim potrebama djeteta u redovitom programu;
- f. promišlja i provodi aktivnosti za poticanje pozitivnog emocionalnog razvoja djeteta, kvalitetnog odnosa s vršnjacima i odraslim osobama;
- g. provodi prevenciju emocionalnih teškoća i poremećaja u ponašanju;
- h. provodi prevenciju zlostavljanja i zanemarivanja djece;
- i. procjenjuje razvojni status djece u godini prije polaska u školu, postavlja razvojne zadatke, izrađuje i provodi aktivnosti u području razvoja spremnosti za školu;
- j. planira i provodi intervencije u kriznim situacijama i pomoć djeci u prevladavanju stresnih situacija – tugovanje, bolest, razvod roditelja i sl.

2. U radu s roditeljima:

Psiholog pruža podršku u razvoju roditeljskih kompetencija na sljedeći način:

- a. provodi inicijalne razgovore s roditeljima novoprimiteljne djece;
- b. informira roditelje o rezultatima praćenja i psihologijske procjene djeteta;
- c. provodi savjetodavni rad kojim pomaže roditeljima u rješavanju specifičnih teškoća vezanih za razvoj predškolskog djeteta, prevladavanju kriza te razvoju pozitivnih roditeljskih vještina;
- d. u suradnji s roditeljima planira i provodi postupke iz područja ranih intervencija;
- e. provodi edukaciju iz djelokruga razvojne psihologije i srodnih područja – o osobinama razvoja, razvojnim potrebama,

- pravima djece, kvalitetnoj komunikaciji i primjerenim odgojnim postupcima;
- f. promovira partnerske odnose roditelja i predškolske ustanove.

3. U radu s odgojiteljima:

Psiholog pruža podršku u razvoju odgojiteljskih kompetencija i stalnom stručnom usavršavanju odgojitelja na sljedeći način:

- a. daje smjernice odgojiteljima za opažanje i praćenje razvoja djece, njihovog napretka i postignuća;
- b. surađuje s odgojiteljima pri utvrđivanju i zadovoljavanju specifičnih odgojno – obrazovnih potreba djeteta;
- c. surađuje s odgojiteljima u planiranju razvojnih zadaća;
- d. osmišljava strategije koje odgojiteljima omogućuju podržavanje i poticanje kompetencija djeteta – u području psihomotornog, kognitivnog, socio–emocionalnog razvoja i kreativnosti;
- e. prati uvažavanje prava djeteta;
- f. promovira kvalitetne modele interakcije i komunikacije između svih sudionika procesa, na svim razinama : dijete-dijete, odrasli-dijete, odrasli-odrasli;
- g. promovira suvremene oblike suradnje s roditeljima;
- h. jača kompetencije odgojitelja za refleksiju, samorefleksiju, vrednovanje i samovrednovanje;
- i. provodi individualno i grupno stručno usavršavanje iz područja psihologije kojim se podržava profesionalni i osobni rast i razvoj odgojitelja.

4. Poslovi na razini stručnog tima

- a. sudjeluje u izradi i vođenju propisane dokumentacije i evidencije o djeci:
 - Godišnji plan i program odgojno-obrazovnog rada;
 - Godišnje izvješće o ostvarivanju plana i programa rada;
 - Program stručnog usavršavanja;
 - Dosje djeteta s posebnim potrebama;
 - ili drugog prema važećim propisima.
- b. sudjeluje u dokumentiranju i analiziranju pojedinih segmenata odgojno-obrazovnog procesa;
- c. sudjeluje u praćenju kvalitete rada ustanove;
- d. sudjeluje u kreiranju promjena u cilju unaprijeđivanja odgojno-obrazovnog procesa u skladu sa suvremenim spoznajama iz područja psihologije;

- e. osmišljava i provodi projekte, akcijska i druga istraživanja, samostalno ili u suradnji sa stručnjacima iz dječjeg vrtića ili vanjskih institucija;
- f. sudjeluje u stvaranju temeljnih uvjeta za ostvarivanje djetetovih prava, ukazuje na pravne propise i etička pravila u svrhu osiguranja djetetove dobrobiti, zastupa i reagira na povredu djetetovih prava;
- g. sudjeluje u kreiranju kvalitetnog okruženja za cjeloviti razvoj djeteta vodeći računa o njegovim psihološkim implikacijama na dijete.

5. Suradnja s vanjskim ustanovama i institucijama

Psiholog surađuje sa stručnim institucijama, odgojno-obrazovnim ustanovama, zdravstvenim ustanovama, ustanovama socijalne skrbi, strukovnim organizacijama, društvima i pojedincima vezano za realizaciju svih ciljeva rada psihologa kao što su:

- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
- Agencija za odgoj i obrazovanje
- Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport
- Specijalizirane ustanove, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb
- Odgojno-obrazovne ustanove: vrtići , škole, sveučilišta
- Hrvatska psihološka komora, Hrvatsko psihološko društvo itd.

6. Pripremanje, planiranje i programiranje te stručno usavršavanje psihologa

1. psiholog vodi propisanu dokumentaciju i priprema se za rad;
2. stručno se usavršava u skladu s obvezama trajnog profesionalnog usavršavanja:
 - psiholog ima pravo i dužnost obnavljati i dalje usavršavati svoja znanja i vještine i obavezan je stručno se usavršavati radi stjecanja uvjeta za produženje osnovne dopusnice za obavljanje psihološke djelatnosti;
 - u pogledu poslova u predškolskoj ustanovi, psiholog se usavršava na temelju propisa ministarstva nadležnog za obrazovanje i u organizaciji nadležnih ustanova za odgoj i obrazovanje;
 - stručno se usavršava i u skladu s potrebama ustanove u kojoj je zaposlen.

III. UVJETI RADA PSIHOLOGA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA:

Članak 3.

Uvjeti rada psihologa u predškolskim ustanovama su:

1. Psiholog obavlja zadaće iz Godišnjeg plana i programa rada isključivo u predškolskoj ustanovi s kojom ima sklopljen ugovor o radu.
2. Ukoliko nema sklopljen ugovor o radu, psiholog može obavljati stručne poslove u predškolskoj ustanovi, prema ugovoru o djelu.
3. Radno vrijeme psihologa u predškolskim ustanovama obuhvaća:
 - neposredni rad s djecom, odgojiteljima, roditeljima;
 - poslove pripreme, planiranja i programiranja, stručnog usavršavanja.
4. Radno vrijeme psihologa utvrđuje se Zakonom o radu, Kolektivnim ugovorom, Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe i drugim važećim propisima.
5. Predškolska ustanova je dužna psihologu osigurati odgovarajući prostor za samostalan rad koji omogućava diskreciju, adekvatno čuvanje psihodijagnostičkih instrumenata i dokumentacije te neometan rad, zatim računalo s internet vezom. Predškolska ustanova je dužna osigurati i sredstva za nabavku osnovnih psihodijagnostičkih instrumenata i posebnu edukaciju za njihovu primjenu onda kada je to potrebno, te sredstva za potrebni edukativni materijal i igračke.
6. Psiholozi u predškolskim ustanovama obavezni su, sukladno *Zakonu o psiho-*

loškoj djelatnosti (NN 47/2003), biti članovi Hrvatske psihološke komore koja izdaje i obnavlja osnovnu dopusnicu za rad.

7. Psiholog je obavezan čuvati psihodijagnostička sredstva od neovlaštenog korištenja. U slučaju raskida ugovora o radu s predškolskom ustanovom, a u slučaju da u predškolskoj ustanovi nije zaposlen drugi psiholog, dužan je psihodijagnostička sredstva pohraniti u Hrvatskoj psihološkoj komori u skladu s propisima Komore.
8. Predškolska ustanova je dužna osigurati psihologu sudjelovanje na stručnim skupovima koji se boduju prema *Pravilniku o sadržaju, rokovima i postupku stručnog usavršavanja i prijavi stručnog skupa za usavršavanje psihologa Hrvatske psihološke komore*, te osigurati nabavu stručne literature. Preporuča se sudjelovanje na Godišnjim konferencijama hrvatskih psihologa, te na stručnim seminarima i edukacijama koje organiziraju Hrvatsko psihološko društvo i Hrvatska psihološka komora.

Članak 4.

Ovi standardi objavljuju se na web stranici Komore i stupaju na snagu 8 dana po objavljivanju.

KLASA: 011-02/12-02/05
URBROJ: 251-375/01-02-12-3
Zagreb, 07. rujna 2012. godine

**PREDSJEDNIK
HRVATSKE PSIHOLOŠKE KOMORE
Hrvoje Gligora**

2013.

**60 godina od osnivanja Hrvatskog psihološkog društva
10 godina od osnivanja Hrvatske psihološke komore
10 godina od donošenja Zakona o psihološkoj djelatnosti
100 godina od rođenja prof dr Rudija Supeka**

NAJAVE DOGAĐANJA

OBAVIJEST I POZIV ZA SUDJELOVANJE

21. Dani Ramira i Zorana Bujasa
Međunarodni znanstveno - stručni psihologijski skup
Zagreb, 11. – 13. travnja 2013.

3.

Pozivamo vas na 21. Dane Ramira i Zorana Bujasa, koji će se održati od 11. do 13. travnja 2013. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Ovaj skup ima 40 - godišnju tradiciju i poznat je po visokoj razini empirijskih i teorijskih radova iz svih područja temeljne i primijenjene psihologije. To je tradicionalno mjesto okupljanja psihologa iz prakse i istraživača, kao i stručnjaka srodnih struka iz zemlje i inozemstva. Ovo je jedinstvena prilika da sudjelujete u razmjeni znanja, izložite svoja iskustva i istraživanja, uspostavite nove kontakte i dogovorite suradnju. Društveni dio programa prilika je da se družite s kolegicama i kolegama koje rjeđe susrećete a vežu vas stručni interesi ili sjećanja na zajedničko studiranje.

Zadovoljstvo nam je najaviti da ćemo ovog puta imati čast ugostiti dva međunarodna i jednog domaćeg pozvanog plenarnog predavača. Na otvorenju „Dana“ pozvano predavanje održat će profesor psihologije i psihijatrije **Thomas M. Achenbach** sa Sveučilišta u Vermontu, tvorac najpoznatijeg dimenzionalnog pristupa taksonomiji i mjerenju adaptivnog ponašanja i psihopatologije tijekom cijelog životnog vijeka. Profesor **Kevin R. Murphy**, sa Sveučilišta u Koloradu, kao jedno od vodećih imena psihologije rada i organizacijske psihologije i kao autor brojnih knjiga i urednik uglednog časopisa *Journal of Applied Psychology*, u pozvanom predavanju iznijet će najnovije spoznaje i istraživanja iz svog područja rada. I za kraj, psihologija boli bit će tema pozvanog predavanja vodećeg hrvats-

kog stručnjaka u području eksperimentalnog istraživanja osjeta boli – profesora **Dragutina Ivaneca** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Očekujemo i oko 200 prezentacija u obliku simpozija, usmenih izlaganja, postera i okruglih stolova.

Sudjelovanje

Pozivamo i vas da aktivno sudjelujete u 21. Danima Ramira i Zorana Bujasa. Registracija sudionika i prijavljivanje izlaganja, te slanje sažetaka mogu se obaviti isključivo putem internetske stranice skupa <http://psihologija.ffzg.unizg.hr/drzb2013/prijava>.

Sažetak rada treba biti napisan na hrvatskom ili engleskom jeziku prema uputama koje su objavljene na web-stranici skupa. Jedna osoba može biti autor u najviše tri rada, pri čemu na samo jednom može biti prvi ili jedini autor.

Programski odbor će recenzirati prijavljene radove i donijeti odluku o njihovu prihvaćanju za izlaganje na skupu. Sažeci prihvaćenih radova bit će tiskani u knjizi sažetaka, koja će biti objavljena prije početka održavanja skupa.

Radovi se mogu izložiti na hrvatskom ili engleskom jeziku. Trajanje usmenog priopćenja ograničeno je na 15 minuta, a neposredno nakon svakog izlaganja predviđena je rasprava u trajanju od 5 minuta.

Skup će biti prijavljen Hrvatskoj psihološkoj komori u skladu s Pravilnikom o sadržaju, rokovima i postupku stručnog usavršavanja.

Kotizacija

Iznosi kotizacija navedeni su u tablici. Kotizacija uključuje tiskane materijale i knjigu sažetaka, domjenak dobrodošlice, zajedničku večeru, osvježenje u pauzama i potvrdu o sudjelovanju. Članovi Hrvatskog psihološkog društva imaju popust prilikom uplate kotizacije. Kotizacija se može uplatiti na žiro-račun 2360000-

1101311177 (poziv na broj 2103), ili prilikom registracije na samom skupu. Svi sudionici skupa dužni su uplatiti kotizaciju jer će ulaz biti moguć samo s valjanom akreditacijom.

	Od 2. 3. do 31. 3.	Od 1. 4.
Puni iznos kotizacije	650 kn	800 kn
Kotizacija s popustom za članove HPD-a *	550 kn	800 kn
Pratnja	250 kn	
Kotizacija za studente**	50 kn	

*uz predočenje potvrde o plaćenju članarini za 2013. godinu, ili plaćanje članarine prilikom registracije.

**nije uključena zajednička večera

Programsko -organizacijski odbor

Gordana Kuterovac Jagodić (predsjednica), Dean Ajduković, Željka Kamenov, Josip Lopižić (Hrvatsko psihološko društvo), Denis Bratko, Inja Erceg Jugović, Marijana Glavica, Aleksandra Huić, Nataša Jokić Begić, Anita Lauri Korajlija, Darja Maslić Seršić, Una Mikac, Nina Pavlin Bernadić, Blaž Rebernjak, Svjetlana Salkičević,

Maša Tonković, Andrea Vranić, Tena Vukaso-
vić.

Organizator

Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta,
Zagreb

Suorganizator

Hrvatsko psihološko društvo

Adresa

Odsjek za psihologiju
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb
tel: 01 6120 187; faks: 01 6120 037

e-pošta: drzb@ffzg.hr

Sve aktualne obavijesti možete pratiti na web stranici <http://psihologija.ffzg.unizg.hr/drzb2013>, a dodatne obavijesti možete dobiti putem e-maila drzb@ffzg.hr.

**Pridružite nam se u radu
Hrvatskog psihološkog društva,
učlanite se u HPD ili obnovite svoju članarinu
i u 2013. godini!**

**Sve upute o učlanjivanju i obnovi članstva
potražite na našoj mrežnoj stranici
www.psihologija.hr.**

**Iznos članarine za 2013. godinu
za redovite i pridružene članove HPD-a
iznosi 250,00 kn,
a za umirovljenike i studente 80,00 kn.**

**Članovi izvan Republike Hrvatske
plaćaju članarinu u iznosu od 50€.**

HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO

**Matični broj: 3249492
OIB: 24373843542**

**Žiro račun: 2360000-1101549126
Zagrebačka banka**

**Devizni račun
BANKA: Zagrebačka banka d.d.**

**PRIMATELJ:
Hrvatsko psihološko društvo
Švarcova 20, Zagreb**

**SWIFT: ZABHR2X
IBAN: HR9323600001101549126**

**Svrha uplate: članarina 2013.
Poziv na broj odobrenja: unosite svoj članski
matični broj u HPD-u (možete ga dobiti pozi-
vom na tel. 091-2312-733 ili upitom na
hpd-cpa@net.hr)**

IN MEMORIAM

**Katarina - Zlata Defilipis
(1925.-2012.)**

Hrvatsko psihološko društvo oprostilo se od još jedne svoje izuzetno zaslužne članice. U Zagrebu je preminula prof. Katarina - Zlata Defilipis. Kolegica Defilipis rođena je u Bjelovaru 1. travnja 1925. Osnovnu i srednju školu pohađala je u rodnom gradu, a studij psihologije završila je 1967. u Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Radni vijek provela je kao klinički psiholog u Centru za mentalno zdravlje Psihijatrijske klinike Zagreb, KBC Rebro. Bavila se psihodijagnostikom i psihoterapijom. Katarina - Zlata Defilipis godinama je vodila Sekciju za kliničku psihologiju HPD-a. Objavila je nekoliko članaka, a 1979. priredila je zbornik radova pod naslovom 'Odabrana predavanja iz kliničke psihologije članova Sekcije za kliničku psihologiju Društva psihologa SR Hrvatske'.

Godine 1983., kao prvoj članici, dodijeljen joj je u znak priznanja za predani rad Zlatni grb Hrvatskog psihološkog društva. Katarina - Zlata Defilipis bila je izuzetno topla osoba, spremna svima pomoći i vjerujem da ćemo je kao takvu zadržati u trajnom sjećanju.

K.M.

U 2012. godini napustili su nas:

**Alojz Cotić
Katarina - Zlata Defilipis
Vlaho Krstelj
Ljubica Marić
Nives Marinčić
Jasna Srdar**

Počivali u miru!

**54. godišnja konferencija
Međunarodne udruge za vojno
testiranje, Dubrovnik, 5. – 8. studeni
2012.**

**Studij psihologije
na Hrvatskom katoličkom sveučilištu**

3.

21.

Dani Ramira i Zorana Bujasa

Međunarodni znanstveno - stručni psihologijski skup
Zagreb, 11. – 13. travnja 2013.

60
2013
1953
HRVATSKO
PSIHOLOŠKO
DRUŠTVO

60. OBLJETNICA HRVATSKOG PSIHOLOŠKOG DRUŠTVA

6. TJEDAN
PSIHOLOGIJE
U HRVATSKOJ
11. – 13. travnja 2013.

Organizatori
HRVATSKO PSIHOLOŠKO DRUŠTVO
HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA

www.psihologija.hr
e-mail: hpd@psp.hr

21. godišnja konferencija hrvatskih psihologa
*Suvremeni izazovi psihologije rada i
organizacijske psihologije*
Zagreb, Hotel Antunović
6.-9. studenoga 2013.

